

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Lokální politický proces v obci Mořina

Autor diplomové práce: Bc. Tomáš Žáček

Vedoucí diplomové práce: Ing. Václav Bubeníček, Ph.D.

2011 ©

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma **Lokální politický proces v obci Mořina** vypracoval samostatně za použití literatury a jiných zdrojů v níže uvedeném seznamu a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce Ing. Václavem Bubeníčkem, Ph.D.

V Mořině dne 23. března 2011

.....

Bc. Tomáš Žáček

PODĚKOVÁNÍ

Především bych chtěl poděkovat vedoucímu mé diplomové práce Ing. Václavu Bubeníčkoví, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady, které přispěly ke vzniku této práce. Dále děkuji za poskytnuté materiály a informace starostovi obce Mořina panu Vojtěchovi Štičkovi. V neposlední řadě bych chtěl poděkovat své rodině za podporu v průběhu mého studia a všem ostatním, kteří mi pomáhali.

Lokální politický proces v obci Mořina

The Local Political Process in the Municipality of Mořina

Souhrn

Úvodní část diplomové práce patří literární rešerši, v které je definován politický proces. Práce přibližuje problematiku volebního procesu a analyzuje volební systémy. Další teoretický text je také zaměřen na charakteristiku komunálního prostředí v České republice, specifika komunálních voleb a komunální volební systém, jeho historii a sporné aspekty. V praktické části práce uvádí historii, sociálně-ekonomickou a demografickou charakteristiku obce Mořina. Následně analyzuje průběh voleb do obecního zastupitelstva v letech 1994 až 2010, jejich výsledky, sestavování kandidátních listin a formování místního zastupitelstva v obci Mořina. Srovnání vývoje komunálního prostředí v obci Mořina se sousední obcí dalo vzniknout obecnému modelu Dynamika lokálního politického systému v sociálním kontextu, který definuje dopady společenské situace na lokální politický proces. Pro celkovou definici lokálního politického procesu byla vypracována sonda do odstupujícího zastupitelstva před volbami v roce 2010 a během nich proběhla anketa odhalující názory a postoje místního elektorátu na komunální volební systém a lokální politickou strukturu.

Klíčová slova

obec, komunální volby, volební systém, mandát, kandidátní listina, nezávislý kandidát, starosta, zastupitelstvo, volič

Summary

The beginning of this thesis includes literature search, which defined the local political process. The thesis brings issues of the local political process; analyzes the electoral process and electoral systems. Further theoretic part of the thesis is also focused on the characteristics of the Czech Republic municipalities, on the specifics of municipal elections and municipal electoral system, its history and controversial aspects. The practical part includes the historic, socio-economic and demographic characteristics of the Mořina village. The thesis then analyzes the municipal elections from 1994 to 2010 year, their results, compiling list of candidates and a local council in the village of Mořina. Comparison of the development of urban environment of Mořina village to the neighbouring village originated of general model. Dynamics of the local political system in a social context defines social situation impacts on the local political process. For the general definition of the local political process enquiry survey has been created among outbound representatives of the Mořina village before the municipal elections in 2010. The survey finds out local voters attitudes and opinions on the electoral municipal system and on the local political structures.

Keywords

municipality, municipal election, electoral system, mandate, candidate list, independent candidate, mayor, council, voter

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Cíl práce a metodika	10
3	Literární rešerše	11
3.1	Politický proces.....	11
3.2	Obecná charakteristika voleb	11
3.3	Volební systémy.....	13
3.4	Charakteristika komunálního prostředí ČR.....	15
3.4.1	Venkovské obce ČR.....	16
3.4.2	Místní politické struktury.....	17
3.4.3	Komunální koalice	18
3.5	Specifika komunálních voleb	19
3.5.1	Nezávislí v komunální politice	20
3.5.2	Participace a pasivita občanů	21
3.5.3	Sestavování kandidátních listin	21
3.5.4	Model předvolebního sestavování kandidátních listin.....	22
3.6	Komunální volební systém ČR	25
3.6.1	Vývoj komunálního volebního systému v ČR.....	25
3.6.2	Aktuální komunální volební systém v ČR.....	26
3.6.3	Sporné proměnné volebního systému	31
3.6.4	Maďarský komunální volební systém.....	31
4	Demografická a socioekonomická charakteristika obce.....	33
4.1	Základní informace o obci	33
4.2	Historie.....	33
4.3	Kulturní charakteristika.....	34
4.4	Demografická struktura.....	35
4.4.1	Počet obyvatel.....	35
4.4.2	Věková struktura.....	36
4.4.3	Vzdělanostní struktura	37
4.4.4	Národnostní struktura	38
4.4.5	Obyvatelstvo podle náboženského vyznání	38
4.5	Sociální a ekonomická charakteristika obce	40
4.5.1	Zaměstnanost	40
4.5.2	Podniky v obci	41
4.5.3	Doprava.....	42
4.5.4	Občanská vybavenost	42
4.5.5	Životní prostředí	43
5	Analýza lokálního politického procesu.....	44
5.1	Volby do zastupitelstva obce 1994	44
5.2	Volby do zastupitelstva obce 1998	47
5.3	Volby do zastupitelstva obce 2002	50
5.4	Volby do zastupitelstva obce 2006	54
5.5	Shrnutí 1994 - 2006.....	58
5.6	Vliv sociálního klima na sestavování kandidátních listin	60
5.6.1	Dynamika lokálního politického systému v sociálním kontextu.....	67
5.7	Lokální politický proces obce Mořina ve volebním roce 2010.....	71
5.7.1	Odstupující zastupitelstvo.....	72
5.7.2	Volby do zastupitelstva obce 2010	77

5.8	Anketa	83
6	Závěr	102
7	Seznam použitých zdrojů	105
8	Přílohy	107
	Seznam tabulek	112
	Seznam grafů	113
	Seznam schémat	114

1 Úvod

Komunální politika tvoří nejnižší stupeň politického rozhodování. Z tohoto důvodu bývala velmi často opomíjena a studie se zabývaly tématy vyšší politiky. V posledních letech se však komunální politika dostávala do popředí zájmu. Jedna z hlavních příčin byla decentralizace státní správy a růst významu územně správních celků, který byl spojen s přípravou našeho vstupu do EU. Jako důkaz popularity komunální politiky může sloužit tato diplomová práce, která je jen další v řadě mnoha akademických prací na podobné téma. České vysoké školy přispívají k deskripci komunálních voleb od jejich formování po roce 1990. Převážná část odborných publikací použitých v diplomové práci pochází právě z dílen odborníků působících jako lektori českých vysokých škol.

Obecná charakteristika komunálních voleb je velmi obtížná z důvodu přítomnosti mnoha specifik, sídelní struktury ČR, lišícím se množstvím kandidujících stran a dalších aspektů. Ve složitých podmínkách české komunální politiky je také srozumitelnost volebního systému otázka více než aktuální. Aby byla práce kompletní a ucelená, musí také zmapovat proces volby a jeho vnímání samotnými voliči. Literatura se zaměřuje spíše na obecný popis fungování volebního systému, popřípadě uvádí konkrétní příklady lokálních politických systémů a výpovědi starostů, radních či zastupitelů o formování místního zastupitelstva. Již méně se projevuje zájem o zdroj moci – tedy voliče. Jak vnímají volební proces, zda rozumí logice komunálního volebního systému, která může být matoucí a jak mohou změny v sociálním klimatu změnit lokální politickou mapu, jsou aspekty obecní politiky, kterým se doposud nedostatečně věnovala pozornost.

Mění se životní styl obyvatelstva, urbanistické tendence a zvětšující se vliv měst na okolní venkovské obce jsou faktory působící i na politický život v obcích. A za jistých okolností ho mohou zcela změnit. Diplomová práce neopomíjí tento fakt a ve svém textu se také zabývá identifikací možných faktorů ovlivňujících lokální politickou scénu.

2 Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je identifikace faktorů ovlivňujících podobu politického procesu v obci Mořina. Práce si dále klade za cíl sestavit teoretický text charakterizující komunální volby v menších obcích ČR a provést důkladnou analýzu lokálního politického procesu v obci Mořina, která je stěžejním bodem celé práce. Analýza vychází z výsledků komunálních voleb, rozboru kandidátních listin politických subjektů a složení obecního zastupitelstva. Mezi dílčí cíle práce patří zjištění osobních postojů a názor zastupitelů, kterým končí jejich mandát a mínění samotných voličů o volebním procesu. Zmapování lokálního politického systému na konkrétním případě má za cíl poukázat na rozmanitost a specifickou komunální prostředí. Diplomová práce chce přispět k hlubšímu poznání specifik a zákonitostí nejnižší sféry politiky v České republice. Značná roztržitost sídelní struktury limituje autory, kteří se snaží o obecnou charakteristiku voleb do zastupitelstev obcí. Práce Lokální politický proces v obci Mořina v budoucnu může posloužit ke vzniku ucelené publikace na téma komunální politiky ČR.

Diplomová práce navazuje na průzkum konaný v roce 2009, který byl publikovaný v bakalářské práci Analýza místního stranického systému v obci Mořina. Je založena na studiu odborné literatury, která byla použita v úvodní teoretické části této práce. Seznam použité literatury je uveden na konci diplomové práce. Dalším užitečným zdrojem informací se stal internet, konkrétně server Českého statistického úřadu (ČSÚ), který poskytuje statistické informace o obyvatelstvu a informace o výsledcích všech konaných voleb v České republice. Sběr dat z ČSÚ a jejich zpracování do tabulek a grafů přispěl ke vzniku praktické části práce zabývající se charakteristikou obce a analýzou lokálního stranického systému. Důležitým zdrojem informací se staly strukturované rozhovory se starostou obce Mořina Vojtěchem Štičkou a s místostarostou Rostislavem Sahulkou, kteří poskytli informace o místním politickém prostředí. Zastupitelé byli dotazováni písemnou formou v několika otevřených otázkách. Pro potřeby této diplomové práce byla sestavena anketa zaměřená na místní voliče, kteří se zúčastnili komunálních voleb 2010. V průběhu voleb byly anketní lístky přítomny v obou volebních okrscích obce Mořina. Výsledky byly následně vyhodnoceny a graficky zpracovány.

3 Literární rešerše

3.1 Politický proces

Politický proces je syntetizující pojem sloužící k shrnutí a zachycení vývoje změn, ke kterým v užším vymezení pojmu dochází uvnitř politického systému, a ve svém širším pojetí zahrnuje i změny samostatného politického systému. Obecným předpokladem je, že existuje spojitost mezi systémy a subsystémy procesu a jejich proměnlivostí v čase a prostoru, tyto faktory se vyvíjejí a vzájemně ovlivňují. Politický proces je chápán jako nedílná součást procesu společenského. Ovlivňují ho společenské změny v politické sféře, ke kterým dochází v důsledku vzájemného působení politických subjektů nebo vzájemné působení mezi politickou sférou a společností. V politickém procesu se proto analyzují nejen změny vztahů, ale také příčiny a souvislosti vzniklých změn na nejrůznějších úrovních (Prorok, Lisa, 2003, s. 181-182).

Analýzy politického procesu nemají obecnou platnost, jsou vypracovány buď na základě reality vyspělých zemí, nebo jsou platné pouze pro omezenou skupinu zemí. Při analýze jednotlivých politických jevů či jejich souborů, jež jsou součástí politického procesu v jednotlivých zemích, je nutné vzít v potaz obecnou charakteristiku podstaty těchto jevů i konkrétní formu v jednotlivých fázích společenského a politického vývoje daných zemích. Každá země a etapa vývoje má své zvláštnosti, které pokud nepochopíme, nejsme schopni předpokládat konkrétní společensko-politický vývoj a optimálně se rozhodovat. Výsledek také záleží na kvalitě individuálních komponentů politického procesu a na konkrétní situaci, která může měnit význam jednotlivých součástí. Komponenty vcházející do politického procesu, které mají vliv na jeho podobu v jednotlivých fázích, mohou být jak subjektivní prvky (emoce, city, znalosti), tak i produkty této činnosti (ideje, vztahy, instituce, nástroje apod.) (Prorok, Lisa, 2003, s. 182).

3.2 Obecná charakteristika voleb

Proces voleb lze definovat jako klíčový mechanismus zastupitelské demokracie, v němž se postoje a preference občanů formují do konkrétní podoby zvolených zastupitelských orgánů. Z tohoto důvodu volby také představují nejdůležitější formu politické participace občanů. Základní funkcí voleb je schopnost odhalit aktuální rozložení politických sil

v daném politickém celku a následné rozdělení mandátů. Volby svou funkcí umožňují také zjistit aktuální požadavky a priority společnosti. Politické moci, střetávající se ve volbách, reprezentují různé, často značně odlišné zájmy, priority a cíle. Během voleb dochází k jejich integraci a spolu s tím i k integraci celé společnosti, vyjadřující své postoje prostřednictvím volebního procesu. Spolu s tím volby poskytují občanům možnost kontroly nad zastupitelskými i exekutivními orgány. S kontrolní funkcí elektorátu je těsně spojena funkce legitimizační, protože politická moc získává prostřednictvím voleb svou legitimitu (Čmejrek, 2008, s. 48).

Obecně lze cíle a funkce demokratických voleb unifikovat do čtyř kategorií: zajištění reprezentace, vznik vládnoucí většiny, poskytnutí legitimacy a umožnění participace. Zajištění reprezentace je základní úlohou každých voleb. Svrchovanost lidu, jakožto zdroj veškeré státní moci, v zastupitelské demokracii předpokládá ustanovení zastupitelského orgánu, kterému by byla svěřena správa veřejných záležitostí. Uspořádání reprezentativního orgánu odráží pluralismus společnosti, kterou zastupuje ve věcech veřejných. Elektorát vyjadřuje své preference prostřednictvím výběru mezi odlišnými politickými programy. Vládnoucí většina, vzešlá z voleb, představuje politicky nejpřijatelnější alternativu reprezentace, která je založena na většinové podpoře voličů. Legitimitou, kterou voliči poskytli zvolené politické reprezentaci, vyjadřují svoji podporu této reprezentaci a obecně lze říci, že legitimizují i celý politický systém. Díky možnosti participace občanů na politickém životě společnosti se přispívá k politické socializaci a formování politické kultury elektorátu (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 88).

Aby volby mohly plnit všechny své funkce, musí být založeny na principu svobodných, všeobecných, soutěživých, definitivních, přímých, pravidelných, rovných a tajných voleb. Právo volit ve volbách, stejně jako právo být volen, mají všichni občané, kteří dosáhli určitého věku definovaného ve volebním zákoně. Voliči musí být zajištěna možnost svobodného výběru mezi stranami a kandidáty. Nesmí na něj být vyvíjen nátlak, aby odevzdal své hlasy, případně hlas jeden, konkrétním kandidátům či straně a musí mít možnost získat informace o kandidátech, na základě kterých si může vytvořit vlastní úsudek. Volbou nesmějí voliči vzniknout žádné výhody ani nevýhody. Volby se odehrávají tajným hlasováním, při kterém musí být vyloučena možnost identifikovat způsob volby jednotlivých voličů (Čmejrek, 2008, s. 48-49).

3.3 Volební systémy

Volební výsledky jsou primárně závislé na vůli lidu, ale značný podíl na ně má i zvolený volební systém. Praktikovaný volební systém musí být před volbami, které se podle něho řídí, uzákoněn. V praxi se používají dva základní volební systémy, většinový (majoritní) a poměrný (proporcionální), lišící se především konstrukcí volebních obvodů. Většinový volební systém je založen na jednomandátových volebních obvodech, kdežto systém poměrný používá vícemandátové obvody. Oba základní volební systémy se používají v nejrůznějších obměnách přizpůsobených specifickým podmínkám v různých zemích a lišících se úrovní voleb. Také se můžeme setkat s projevem snahy spojit přednosti obou systémů a eliminovat jejich nevýhody konstrukcí smíšeného volebního systému (Čmejrek, 2008, s. 49).

Základním principem většinového volebního systému je, že strana, která získala většinu hlasů v největším počtu volebních obvodů, se stává celkovým vítězem voleb. Vítězná strana získává všechny rozdělované mandáty v rámci volebních obvodů a ostatní kandidující strany volby v daných volebních obvodech prohrávají a nemají nárok na získání mandátu (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 90). Hlavní přednosti většinového volebního systému lze spatřovat v poměrné jednoduchosti systému a vysoké personalizaci volby, která vzniká díky těsnému sepětí zvoleného zastupitele s volebním obvodem – potažmo voliči. Nevýhodou systému je patrná disproporcionalita volebních výsledků upřednostňující silnější politické strany. Strany slabší a nově vzniklé jsou oproti velkým a etablovaným stranám v znevýhodněné pozici. Lze tedy konstatovat, že většinový volební systém nedostatečným způsobem reflektuje skutečné rozložení politických sil. Je reálně možné, že strana s největším počtem obdržených hlasů může v celkovém součtu prohrát volby (Čmejrek, 2008, s. 49).

V poměrném volebním systému se určí vítěz voleb podle celkového zisku hlasů ve všech volebních obvodech dohromady. Mandáty jsou ve volebních obvodech rozděleny stranám či kandidátům v poměru, který koresponduje s jejich volebním ziskem. Pro obdržení mandátu není tedy nutné získat většinu hlasů ve volebním obvodu (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 90). Největší předností poměrného volebního systému je, v porovnání s většinovým, jeho spravedlivost. Proporcionální volební systém má velmi rozvinutý smysl

pro plnění základní funkce voleb – odhalovat aktuální rozložení politických sil a následně jim přidělit mandáty. Aby se do voleného orgánu nedostalo velké množství politických subjektů, musí být proporcionalita volebního systému tlumena. Za tímto účelem se zpravidla zavádí volební klauzule, která tvoří umělý práh pro vstup do zastupitelského orgánu. Vyšší spravedlivost proporcionalního systému se však negativně projevuje na jeho větší složitosti a těžkopádnosti. Získané hlasy se musejí přepočítávat na mandáty, obtížněji se formuje většina i exekutivní koalice. Za nevýhodu systému lze označit i větší závislost kandidátů na stranických strukturách, než na svých voličích (Čmejrek, 2008, s. 49).

Různými kombinacemi obou předešlých typů volebních systémů získáme smíšený volební systém. Technické řešení takových volebních systémů je často velice složité. Část kandidátů do zastupitelského sboru se volí poměrným způsobem (v rovině kandidátních listin) a zbývající část vzejde z většinového systému (nominální úroveň). Poměry mezi počty zastupitelů volených na jednotlivých úrovních se různí dle konstrukce smíšeného volebního systému (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 90-91).

Veřejná vůle je při přeměně rozložení politických sil ve společnosti do struktury zastupitelského orgánu částečně deformována. Podstatným faktorem mající vliv na celkovou míru deformace vůle lidu je zvolený volební systém. Každý volební systém můžeme označit za částečně disproporcionální. Disproporcionalita volebního systému vytváří u jednotlivých stran rozdílný poměr mezi procentem získaných hlasů a procentem obdržených mandátů. Strana může získat větší počet mandátů, než by napovídal její volební zisk. V takovém případě je daná volební strana nadreprezentována. Za stranu podreprezentovanou naopak lze označit takovou, která obdržela menší procento mandátů, než procento získaných volebních hlasů. V obecné rovině platí, že většinové volební systémy preferují strany s vyšším volebním ziskem, čímž produkují disproporční výsledky. Poměrné volební systémy již nelze s obecnou platností identifikovat. Může se u nich projevovat minimální disproporce, ale zároveň mohou být i disproporční, a to bez ohledu na velikost politických uskupení (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 91).

3.4 Charakteristika komunálního prostředí ČR

Za největší problém zastupitelské demokracie bývá označována propast, kterou vytváří mezi politikou na úrovni národní a lokální. Společně s tím je také spojené štěpení mezi centrem a periferií i mezi městem a venkovem. V evropském správním prostoru je proto uplatňován princip subsidiarity a decentralizace veřejné správy (Participation of Citizens in Local Public Life 2000). V případě ČR, obdobně jako v mnoha postkomunistických zemích, se ještě přidávají specifické rysy. Původ těchto rysů je v dlouholetém vlivu centrální vlády, kdy byla místní samospráva plně podřízena státní moci. Od šedesátých let 20. století se reformy veřejné správy ve vyspělých demokratických státech mohly soustředit především na zkvalitnění rozhodovacího procesu a na posílení politické participace občanů. V podmínkách postkomunistických zemí byly však reformy veřejné správy, probíhající od počátku devadesátých let, nuceny soustředit se zprvu jen na základní otázky politické a ekonomické transformace. Primárním úkolem reformy byla obnova demokratického politického systému, tržní ekonomiky a zřízení místní či regionální samosprávy (Čmejrek a kol., 2009, s. 5-6).

V České republice je reforma územní veřejné správy založena na tzv. spojeném modelu veřejné správy. Základem jsou státní orgány vykonávající státní správu na ústřední úrovni a územní samospráva, jejíž orgány jsou pověřeny výkonem státní správy na krajské a obecní úrovni v rámci přenesené působnosti. Uvedený model je snahou o decentralizaci státní správy a posílení úlohy občanů v rozhodovacím procesu na lokální úrovni, z důvodu rozšíření možnosti politické participace. V České republice otázka občanské participace na politickém a veřejném životě venkovských obcí vyvolává rozpaky. Význam členské základny u současných politických stran klesá a role stranického aparátu se posiluje (Katz, Mair 1994). Snižování členské základny politických stran se nejvíce dotýká venkovských oblastí s větším počtem menších obcí, v kterých mají politické strany velmi slabou pozici (Čmejrek a kol., 2009, s. 6).

Politika na obecní úrovni má nemalou vypovídací hodnotu o celkovém politickém systému a o základnách a fungování vládních politických stran. V demokratických systémech mnohdy pochází významná část vrcholných politiků z řad úspěšných činitelů v lokální politice. V parlamentu tak mnohdy působí bývalí starostové, radní nebo řadoví zastupitelé,

reprezentující jednotlivé politické strany¹. Politické strany musí umět své členy motivovat, proto by u nich neměla chybět možnost fluktuace z lokální úrovně do politiky vrcholové (Hudák, Jüptner, Svoboda, 2003, s. 5).

3.4.1 Venkovské obce ČR

Definovat a jednoznačně vymezit venkovské obce tak, aby vyhovovaly potřebám výzkumu zaměřeného na politický proces a občanskou participaci, představuje nelehký úkol. Pro vymezení venkovských obcí se užívají nejčastěji tři přístupy. U prvního z nich je rozhodujícím kritériem počet obyvatel daného sídla. V prostředí České republiky se za hranici vymezující venkovské obce tradičně považoval počet obyvatel pod dva tisíce. Zákon 128/2000 Sb. o obcích definoval hranici rozdělující města a venkovské obce na 3 000 obyvatel. Druhý přístup je založen na formálním hledisku a je úzce spjat s prvním přístupem. Za venkovské považuje druhý přístup všechny obce, které nejsou městy. V České republice bylo k 1.1.1998 5 737 neměstských obcí, což odpovídalo 91,9 % z celkového počtu 6 242 obcí, a žilo v nich 2 988 993 obyvatel (28,8%). V následujících deseti letech se tato čísla do jisté míry obměnila. Hlavním důvodem byla hranice 3 000 obyvatel, která byla relativizována novelou představující zákon č. 234/2006 Sb.. Ten umožnil rehabilitaci historických měst bez ohledu na počet jejich obyvatel. Novela, obnovující v české legislativě také kategorii městys, dává možnost užívat statut města těm obcím, které byly městem před dnem 17. května 1954. Třetí přístup je založen na hustotě zalidnění obcí. Podle metodiky OECD, kterou používá i Eurostat, lze označit každou obec mající hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel na 1 km² za venkovskou. Na území ČR se však obvykle uplatňuje úroveň 100 obyvatel na 1 km² při vymezování venkovského prostoru (Čmejrek a kol., 2009, s. 9-10).

Zkoumání politického procesu na venkově vyžaduje vedle vlastního vymezení venkovského prostoru také rozčlenění obcí do kategorií dle velikosti, která nepochybně ovlivňuje chování lokálních politických subjektů a celý politický proces. Česká republika představuje velice zajímavý případ v otázce osídlení. Vyznačuje se hustou a značně roztržitou sídelní strukturou s velkým množstvím malých obcí disponujících vlastní samosprávou. V ČR je více jak čtvrtina obcí s méně než 200 obyvateli a téměř 60 % obcí v

---

¹ Jako příklad se zde nabízí osoba bývalého starosty okresního města Beroun MUDr. Jiřího Bessera. Ten

republiky má méně než 500 obyvatel. Bezmála v polovině evropských států se obce s méně než tisíci obyvateli vůbec nevyskytují, zatímco v ČR je takových obcí téměř 80 %. Převahu venkovského prostoru podtrhuje ukazatel celkového počtu obcí ČR s méně než 2 000 obyvateli, který činí necelých 90 % (Čmejrek a kol., 2009, s. 11-12). Současné počty obcí, obyvatel a poměr obyvatel v procentním vyjádření rozdělené do velikostních kategorií jsou uvedeny v příloze č. 1.

3.4.2 Místní politické struktury

Již v předešlém textu bylo naznačeno, že lokální politický systém do značné míry závisí na velikosti obcí. Na úrovni velkých měst se setkáváme s téměř stejnou podobou lokálních politických systémů jako na národní úrovni. Zastupitelstvo je zde z velké části složeno ze stran zastoupených v poslanecké sněmovně. Neparlamentní a regionální politické subjekty politické spektrum pouze doplňují a mají okrajový význam. Politické systémy v menších městech jsou již značně odlišné z důvodu slabšího postavení parlamentních stran. V prostředí menších měst se více prosazují sdružení nezávislých kandidátů a jiné lokální politické subjekty (Čmejrek a kol., 2009, s. 19).

V realitě venkovských obcí převládá zcela jiná situace než ve městech. Ve srovnání s vrcholnou politickou scénou lze konstatovat, že u obcí do 2 000 obyvatel se v lokálních politických systémech zpravidla vyskytují neúplné spektra politických stran a v obcích do 1 000 obyvatel se s politickou stranou v lokální politice často ani nesetkáme. V politických systémech nejmenších obcí mnohdy působí pouze nezávislí a jejich sdružení (Čmejrek 2006). Z důvodu specifické sídelní struktury ČR však není výjimkou i obec do tisíce obyvatel, v které působí několik politických stran mající relativně stabilní členskou základnu. Multipartita se v politických systémech venkovských obcí může vyskytovat v mnoha podobách. Obecné pravidlo však říká, že se zmenšující se velikostí obce roste labilita a fiktivnost politických stran, v případě, že v takových obcích vůbec politické strany působí (Čmejrek a kol., 2009, s. 19).

3.4.3 Komunální koalice

V nejmenších obcích ČR lze politické strany chápat jako koalice nebo souhrn jednotlivců. Koncepce kandidátních stran jako unitárních aktérů často v komunální politice neplatí. Ve stranách se nezdá vyskytují různé zájmové a názorové proudy vedoucí svoji vlastní

koaliční politiku. Na lokální úrovni mohou významnou roli sehrát osobní vztahy, schopnosti a povahové předpoklady jednotlivých kandidátů, které mají velký vliv na koaliční chování komunálních politiků a jsou důvodem absence jejich ucelené politické ideologie (Jüptner, 2004, s. 81).

Komunální politika, jako nejnižší úroveň politického systému, nevykazuje jednotné znaky a nelze ji tedy zkoumat jako celek². V nejmenších obcích, které zahrnují obce do 1 700 obyvatel, se nejčastěji setkáme s kandidaturou pouze nezávislých kandidátů a jejich sdružení, formálně zde také mohou působit nanejvýše dvě politické strany. V některých případech fungují tradiční politické strany v komunální politice spíše na spolkové bázi, než jako politická organizace. Kandidatura za politické strany na malých obcích může být chápána jako nutné zlo. Většina kandidátů na kandidátní listině politických stran jsou bez politické příslušnosti a necítí žádný závazek ke „svým stranám“. V popsaném politickém systému se schůze politických stran či zastupitelských frakcí zpravidla nekonají, a pokud ano, pak mají pouze společenský charakter. Místní politický proces je převážně založena na „selském rozumu“, osobních (rodinných) vztazích a individuálních i skupinových zájmech (Jüptner, 2004, s. 82-86).

Z nastíněné situace v nejmenších komunálních systémech lze odvodit, že zde z velké části platí zákon „každý s každým“. Pro případné povolební vyjednávání se termín koalice prakticky nepoužívá, v nejmenších obcích se nejčastěji vyskytuje jakási „superkoalice“³. Hlavní příčiny malého počtu zastupitelstev rozdělených na koalice lze spatřovat ve faktu, že v nejmenších obcích není obecní rada a funkce starosty bývá často neuvolněná. Ze strany kandidátů tedy není motivace pro politický boj a nemá cenu se spolčovat. Náznak předvolební koalice se může vyskytnout pouze ve skryté podobě založené na nepolitických vztazích osobního charakteru. Nesoutěživost celého systému se umocňuje vzájemnou podporou všech kandidátních listin (Jüptner, 2004, s. 86-87).

Pro obce menší střední velikosti byla velikost orientačně stanovena intervalem 1 701 – 9 000 obyvatel (Jüptner 2004). Ve skupině takto velkých obcí dochází k nejasnému

---

²Jüptner uvádí, že je potřeba komunální politické systémy rozdělit minimálně do čtyř kvalitativně odlišných typů lišících se zejména svojí velikostí. Typy jsou rozděleny na nejmenší obce, obce menší střední velikosti, obce větší střední velikosti a největší obce (Jüptner 2004). Pro potřeby této práce se text bude věnovat pouze prvním dvěma typům obcí.

³ Tímto termínem je označována koalice, ve které jsou zastoupeny všechny strany.

rozdělení sil mezi nezávislími kandidáty a politickými stranami. Se vzrůstající velikostí obcí začíná růst i vliv politických stran a jejich kandidáti získávají převahu. Existuje několik druhů politických stran působících na komunální úrovni, avšak obecně je lze rozdělit na strany etablované na parlamentní úrovni (ODS, ČSSD, KSČM, KDU-ČSL) a strany regionálně – komunální (Sdružení nezávislých kandidátů). V obcích menší střední velikosti stále ještě není samozřejmostí pořádání schůzí jednotlivých politických stran nebo zastupitelských frakcí – zástupci se scházejí pouze výjimečně. Z důvodu absence i dalších aspektů zde model klasického politického systému ještě nefunguje. Strany zpravidla nevyvíjejí velkou aktivitu a chybí jim politický profil, proto jsou ze strany voličů hodnoceni převážně podle osobností na kandidátních listinách (Jüptner, 2004, s. 87-90).

Také zde se s termínem koalice nesetkáme příliš často. Exekutivní koalice má nejčastěji podobu povolebního obsazení uvolněných funkcí v zastupitelstvu a městské radě. Exekutiva má často tichou podporu opozice, kterou tak lze označit spíše za politické seskupení mimo exekutivní koalici, než za představitele lokální politiky s alternativním programem (Jüptner, 2004, s. 91).

3.5 Specifika komunálních voleb

Je prakticky nemožné nalézt komunální volební systém, který by vyhovoval všem specifikám českých komunálních systémů. Obce s více jak 3 000 obyvateli tvoří pouze 6,8 % ze všech obcí ČR a přitom v nich žije většina obyvatel (69 %). Volební systém proto musí vyhovovat dvěma typům zastupitelstev vyžadující odlišné pojetí výběru zastupitelských orgánů. S klesající politickou úrovní se mění i politický proces, jenž se tím více přibližuje každodennímu životu občana. Vytrácí se ideologie stran, jejíž absence je v komunální politice častá, a jsou řešeny spíše otázky operativního charakteru. Neshody členů zastupitelstva obce mají spíše nepolitický původ – například interpersonální vztahy mezi osobnostmi stranických klubů. Tzv. sousedský efekt, který vyjadřuje hlasování ve prospěch určitých kandidátů na základě osobních sympatií, je na této politické úrovni zcela běžně praktikován. Projevuje se například při komparaci výsledků komunálních voleb s volbami parlamentními (Čmejrek, Bubeniček, Luhanová, 2004, s. 121-122). Například strana, která v obci s přehledem vyhrála volby do poslanecké sněmovny, v komunálních

volbách získá pouze minimum křesel v zastupitelstvu této obce. Je to dáno tím, že strana nemá na komunální úrovni atraktivní a oblíbené kandidáty z řad místních občanů.

Další zvláštností komunálního volebního systému je, že nemusí vždy splnit všechna kritéria základních principů demokratických voleb. Za situace, kdy v malých obcích mnohdy kandiduje pouze jediná volební strana, jsou zásady soutěživosti a rovnosti hlasu těžko splnitelné. Ani v takovém případě však nedochází k narušení demokratických principů voleb, z důvodu vytvoření podmínek umožňující naplnění všech daných kritérií (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 121).

3.5.1 Nezávislí v komunální politice

Charakteristickým rysem v komunálním politickém prostředí je početné zastoupení nezávislých kandidátů a jejich sdružení. Specifika lokálního politického procesu nahrávají nezávislým kandidátům, jejichž role se neomezují na pouhou kandidaturu. Velký význam mají v komunální politice i pro parlamentní strany, které je využívají při sestavování svých kandidátních listin (Čmejrek, 2008, s. 64). Úspěch parlamentní strany v komunálních volbách může být pouze optický klam, protože ta nemusí v dané obci ani prakticky působit. V mnoha případech se jedná pouze o předkládání kandidátních listin nezávislými pod hlavičkou parlamentních stran (Čmejrek a kol., 2009, s. 14-15).

Nezávislí figurují na kandidátních listinách parlamentních stran z mnoha důvodů. Hlavním je slabá členská základna politických stran ve venkovských obcích, v kterých by politické strany nedokázaly sestavit kandidátní listinu bez nezávislých. Byly by tak znevýhodněny z důvodu struktury hlasu v komunálních volbách nutící strany plně obsazovat své kandidátní listiny. Dalším důvodem uvedení nezávislých na kandidátní listiny politických stran je jejich image při vstupu na lokální politickou scénu. Kandidatura politických stran není v malých obcích příliš vítána a místní lidé ji chápou jako nutné zlo. Politické strany se zde netěší dobré pověsti a jsou označovány za zdroj nesvárů a politikaření, nezávislé osobnosti jsou naopak chápány jako pracovití a schopní spolupráce. Navíc podle názorů některých obecních představitelů je v podstatě jedno za koho člověk na malé obci kandiduje (Čmejrek, 2008, s. 67).

3.5.2 Participace a pasivita občanů

Za základní ukazatel politické participace občanů je označována volební účast, která bývá definována jako průměrná intenzita účasti obyvatel ve volbách. Vyjadřuje se v procentech a její výpočet je dán poměrem voličů, kteří si vyzvedli úřední obálku k odevzdání svého hlasu, ke všem občanům mající volební právo (Balík, 2009, s. 165). Od počátku 90. let, kdy byla volební účast v České republice vysoká, má ukazatel politické participace klesající tendenci, a to na všech úrovních voleb (Čmejrek a kol., 2009, s. 25). Volební účast ve volbách do obecního zastupitelstva je ovlivňována nejen velikostí obce, ale i charakterem lokálního politického systému a jeho změnami. Nesoutěživý systém obvykle produkuje nízkou volební účast, soutěživý jí naopak zvyšuje (Čmejrek a kol., 2009, s. 27).

Odevzdání hlasu ve volbách představuje jen jedno pojetí občanské participace na politickém procesu. Neméně důležitým projevem participace na veřejném životě obce ze strany občanů je jejich zájem a aktivní účast na zasedání zastupitelstva. Občanská participace se neomezuje jen na pokojné formy účasti na procesech volby a kontroly zastupitelských orgánů. Může mít také protestní charakter v podobě různých petic či akcí občanského odporu nabývajících mnoho podob. Podobné akce mohou v některých případech vyústit až ve vytvoření místního politického uskupení (nejčastěji sdružení nezávislých kandidátů) a účast v komunálních volbách (Čmejrek a kol., 2009, s. 28).

3.5.3 Sestavování kandidátních listin

Politické subjekty v komunálním politickém prostředí venkovských obcí postupují při sestavování kandidátních listin ve většině případů dle jednotného modelu. Vedení kandidujícího subjektu vybere vhodné kandidáty, kteří bývají většinou bez politické příslušnosti a umějí voliče zaujmout. Často jsou místními představiteli politických stran oslovováni spoluobčané, kteří již mají zkušenosti s kandidaturou z minulých voleb. Do procesu sestavování kandidátních listin rovněž vstupuje faktor rovnoměrného personálního zastoupení jednotlivých částí obce. Berou se v potaz i parametry komunálního volebního systému, v němž jsou zvýhodněny zcela zaplněné kandidátní listiny. Místní představitelé politických stran si stěžují na slabou úroveň politického života v malých obcích, který jim znesnadňuje naplnit kandidátku. Při sestavování kandidátních listin pak musí ustoupit

stranický zájem do pozadí, protože při volbách se hlavně jedná o osobnosti kandidátů, nikoli o politická uskupení (Čmejrek a kol., 2009, s. 29).

Na prvním místě kandidátních listin téměř vždy figurují potenciální kandidáti na post starosty. Další přední místa volebního lístku obsazují aktivnější členové strany, kterým výhodnější pozice zvyšuje šanci na případnou účast v zastupitelstvu obce. Zbytek kandidátní listiny je obsazen kandidáty s vyšším počtem hlasů z let minulých a poslední pozice patří kandidátům, kteří pouze doplňují maximálně povolený počet osob na kandidátním lístku, aby se pro volební stranu minimalizovala možnost znevýhodnění v procesu voleb (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 128).

V menších obcích může mít na výsledek voleb velký vliv stanovená volební strategie, kterou je třeba přizpůsobit volební logice občanů. Z důvodu preference „osobností“ ze strany voličů v malých obcích je vhodné pro dosažení volebního úspěchu dostat na kandidátní listinu co největší množství populárních osob. Výhodné v tomto ohledu mohou být i některá prestižní povolání či profese ve školství a zdravotnictví (Hudák, Jüptner, Svoboda, 2003, s. 186).

3.5.4 Model předvolebního sestavování kandidátních listin

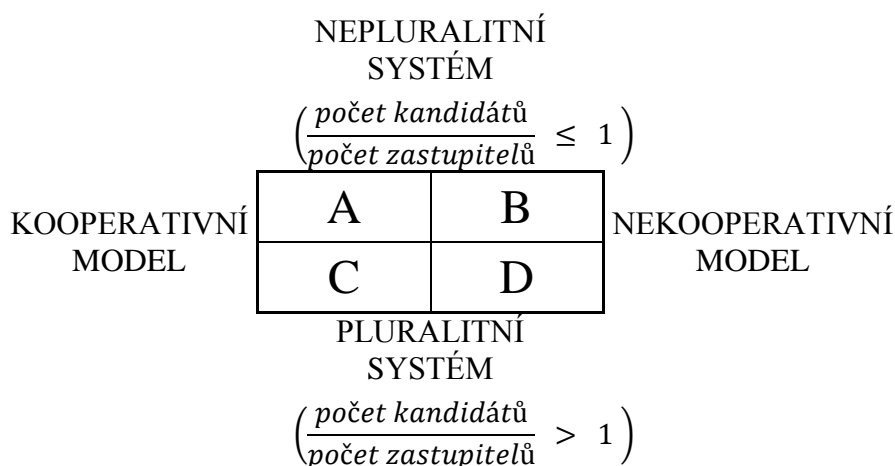
Na tomto místě je vhodné také zmínit model předvolebního sestavování kandidátních listin, který poměrně jednoduchým a výstižným způsobem nastiňuje charakter obcí zařazených do jednotlivých kategorií. Model se zaměřuje na volební úroveň lokálního stranického systému a charakter volebního boje o hlasy voličů (ve smyslu plurality a úrovně rivalry). Volební boj je do jisté míry předurčen zavedeným mechanismem místního stranického systému, předpokládaným modelem povolebního sestavování zastupitelského orgánu, způsobem dosahování konsensu a vztahem mezi lokální vládou a případnou opozicí. Jak formát stranického systému, tak úroveň rivalry lze považovat za hlavní kritéria definující základní modely sestavování kandidátních listin (Bubeníček, 2010, s. 98).

Z výzkumu komunálních politických systémů vyplývá, že úroveň rivalry se v případě malých obcí omezuje jen na problematiku koordinace při sestavování kandidátních listin. Následně lze úroveň rivalry při sestavování kandidátních listin obecně rozlišit na kooperativní a nekooperativní model. Z hlediska lokálního stranického systému lze

vymežit pluralitní a nepluralitní systém. Nejasné vymezení místních politických uskupení a komunálních stranických systémů způsobuje, že v tomto pojetí je určujícím faktorem plurality systému celkový počet všech kandidátů na kandidátních listinách a nikoli počet kandidujících stran. Pokud se zkombinují výše definovaná kritéria, získáme z nich typologii lokálních modelů demokracie, kterou naznačuje níže uvedené schéma rozdělující obce do čtyř kvalitativně odlišných skupin (Bubeníček, 2010, s. 98-99).

Schéma č. 1: Typologizace obcí dle modelu sestavování kandidátních listin

Zdroj: Bubeníček, 2006

Model A

Ve skupině A se nacházejí obce, v kterých do voleb vstoupil jen jeden politický subjekt, na jehož kandidátní listině je uveden shodný počet kandidátů s počtem volených zastupitelů. Výsledek voleb je proto předem známý. Samotné sestavování kandidátních listin se podobá spíše náboru budoucích zastupitelů obce. Cílem voleb je v tomto případě obsadit zastupitelská křesla a udržet tak samostatnost obce. Funkce zastupitelů i starosty obce bývají z převážné většiny neuvolněné a mohou být chápány jako jakýsi „Černý Petr“. Častým jevem ve skupině obcí spadajících do modelu A je opakující se personální obměna na kandidátní listině a tedy i vedení obce (Bubeníček, 2010, s. 100).

Model B

Pro obce v modelu B je typický nepluralitní stranický systém a nekooperativní strategie místních politických aktérů. Situace při sestavování kandidátní listiny, kdy indolence místních obyvatel v otázce lokální politiky dosáhla alarmující hodnoty, může ohrozit vlastní autonomii municipality. Pokud se v obci najde několik činných obyvatel, kterým

není lhostejná ztráta samostatnosti obce, musí své předvolební aktivity omezit pouze na sestavení alespoň nějaké kandidátní listiny (Bubeníček, 2010, s. 101).

Model C

Z pohledu zvolených kritérií se obce ve skupině C mohou označit za vyvinutější verzi obcí skupiny A (ve smyslu stranického systému). Hlavní cíl voleb zůstal nezměněný a zahrnuje obsazení zastupitelských křesel a zachovat tím samostatnost obce. Formát stranického systému v tomto případě splňuje základní podmínky pluralitního prostředí, protože počet kandidujících osob je vyšší než počet rozdělovaných mandátů. Nicméně, i přestože se voleb účastní větší počet volebních stran, by se typ volebního boje v modelu C dal označit spíše za kvazikonkurenční než kompetitivní. Výsledky voleb v tomto případě sice nejsou předem známé, ale více méně na nich nezáleží. Vlastní volby lze přirovnat k určitému druhu kolektivní hry, při které se dosahuje jen minimální úrovně rivality (Bubeníček, 2010, s. 102).

Model D

Skupina obcí spadající do modelu D se od předešlých skupin obcí odlišuje vyšší úrovní rivality projevující se zejména v předvolební kampani. Cíl voleb se již neomezuje pouze na zformování libovolného zastupitelstva, ale zaměřuje se také na získání a udržení kontroly nad správou obce. Zvolený způsob volebního boje odpovídá kompetitivnímu či semikonkurenčnímu charakteru, který komplikuje povolební vytváření exekutivních koalic. Nezbytnou podmínkou v modelu D je kandidatura většího počtu politických subjektů. Škála možných stranických systémů v této skupině je velmi rozsáhlá. V modelu D se mohou vyskytovat systémy se samostatně kandidujícími nezávislými kandidáty (při zachování podmínky vyššího počtu kandidátů než je počet zastupitelů), ale také velmi vyvinuté pluralitní systémy, které lze již označit za plnohodnotný stranický systém. Ve skupině obcí D se lze již běžně setkat s místními organizacemi politických stran působících na celonárodní úrovni (Bubeníček, 2010, s. 104).

3.6 Komunální volební systém ČR

Pro komunální volby v České republice je od roku 1990 charakteristické jejich konání dle tajného hlasování na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle

zásad poměrného zastoupení na čtyřleté funkční období (Balík, 2009, s. 85). V roce 1990 byla základem volebního systému soustava volných kandidátních listin. Později došlo k mírné modifikaci volebního systému na poměrný s částečně vázanými kandidátkami, který přinášel výhody malým stranám (Outlý, 2004). Značná roztržitost zastupitelstev, která byla způsobena nadreprezentací malých kandidátních stran díky tehdy používané volební formuli, vyvolala na konci 90. let velké politické diskuse. Výsledkem debat na téma komunálního volebního systému byla současná kompromisní úprava, která změnila kritizovanou volební formuli a zavedla tzv. uzavírací klauzuli (Balík, 2009, s. 83).

3.6.1 Vývoj komunálního volebního systému v ČR

Od roku 1990 platily na území České republiky čtyři zákony upravující průběh komunálních voleb. První z nich byl zákon č. 368/1990 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích ze září 1990, podle kterého se konaly řádné listopadové volby v roce 1990. Druhým v pořadí byl zákon č. 298/1992 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích a místním referendu, podle kterého se nekonaly žádné řádné volby. Následoval zákon č. 152/1994 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých dalších zákonů, podle kterého proběhly řádné volby v roce 1994 a 1998. Poslední právní úpravou voleb je zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých dalších zákonů, který upravuje konání voleb od roku 2002 (Balík, 2009, s. 83).

Zmiňovaný zákon č. 368/1990 Sb. vstoupil v platnost 5. září 1990 a nestanovoval žádné omezující kvórum pro vstup stran do skrutinia. Pro přepočítání hlasů na mandáty se využívalo metody Sainte-Laguë, kdy se získané počty hlasů pro stranu dělily řadou celých lichých čísel (1, 3, 5, 7 atd.). Při přidělování mandátů nebyl brán ohled na pořadí kandidáta na kandidátní listině (pořadí rozhodovalo pouze v případě shodného počtu hlasů). Pro přidělení mandátu kandidátovi na kandidátní listině byl rozhodující jen počet získaných hlasů. Změny v komunálním volebním systému přinesl zákon č. 152/1994 Sb., který vstoupil v platnost 20. července 1994. Rozdělování mandátů se již řídilo umístěním kandidátů na kandidátní listině, avšak přednostně se přidělovaly mandáty kandidátům, kteří získali nejméně o 10 % více hlasů, než činil průměr hlasů připadající na jednoho kandidáta dané strany. Přepočítání volebních hlasů na mandáty v komunálních volbách doznal výrazné změny až zákonem č. 491/2001 Sb., který je platný od 31. prosince 2001. Pro přepočítání

hlasů na mandáty se od roku 2002 používá d'Hondtova metoda, která k tomuto účelu využívá řadu po sobě jdoucích přirozených čísel (1, 2, 3, 4, 5 atd.). Podmínkou postupu do skrutinia je pro všechny strany dosažení stanoveného kvóra. Kandidující strana musí získat minimálně 5 % hlasů z celkového počtu hlasů vyděleného počtem volených zastupitelů a vynásobeného počtem kandidátů kandidujících za danou stranu, maximálně však počtem rovným počtu volených zastupitelů (Metody pro přepočet hlasů na mandáty používané v ČR ve volbách od roku 1990, on-line).

3.6.2 Aktuální komunální volební systém v ČR

Zákon č. 491/2001 Sb. uvádí, že volby do zastupitelstev obcí se konají na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním podle zásad poměrného zastoupení. Aktivní volební právo má občan obce se státním občanstvím ČR, který je hlášen k trvalému pobytu v obci a alespoň v den voleb, konají-li se volby ve dvou dnech, druhý den voleb dosáhl věku nejméně 18 let. Na základě mezinárodní úmluvy může volit i občan s cizím státním občanstvím hlášený k trvalému pobytu v obci, který opět dosáhl věku 18 let alespoň v jednom dni voleb. Pasivním právem pak disponuje každý volič (§2, §4 zákona č. 491/2001 Sb.).

Vnitřní strukturu volebního systému lze popsat jako množinu prvků, které mají schopnost převést hlasy voličů na mandáty zastupitelů. Volební systém je charakterizován volebním obvodem, formou kandidatury, strukturou hlasu, volební klausulí a volební formulí. Základní funkce volebního systému jsou přeměna volebních preferencí voličů na určitou formu hlasu a přepočet volebních zisků na mandáty (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 91). Základní funkce komunálního volebního systému jsou dosahovány pomocí již zmíněných pěti komponentů volebního systému, které jsou detailněji popsány v následujícím textu.

Obec primárně tvoří pouze jeden vícemandátový volební obvod, avšak zastupitelstvo obce má možnost území rozdělit na více volebních obvodů. Může tak učinit pouze při splnění podmínek, že v obcích do 10 000 obyvatel se ve vytvořeném volebním obvodě bude volit nejméně 5 členů zastupitelstva, v obcích do 50 000 obyvatel 7 zastupitelů a v obcích nad 50 000 obyvatel nejméně 9 zastupitelů. Výjimkou v tomto ohledu je hlavní město Praha a statutární města, kde městské části a obvody mohou být součástí pouze jednoho

samostatného volebního obvodu. Uplatnění tvorby většího počtu volebních obvodů je racionálním krokem především ve velmi názorově rozdílném politickém prostředí. Více volebních obvodů může mít za následek posílení vazby mezi zastupitelem a voličem a zvýšení zastupitelovi odpovědnosti vůči jeho voličům. Pokud charakter nově vytyčeného volebního obvodu odráží spíše zájmy některých politických elit, než aby se snažil o přesnější promítnutí rozdílných politických preferencí obyvatel, je pravděpodobné, že jeho konstrukce vznikala na konkrétní politickou objednávku. Současný volební zákon umožňuje dva způsoby jak měnit podobu volebních obvodů, které spolu úzce souvisejí. Jedná se o manipulaci s velikostí volebního obvodu v kombinaci s aplikací volební geometrie – gerrymanderingu⁴ (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 122-123). Zákonné vymezení velikosti zastupitelstva podle počtu obyvatel volebního obvodu a jeho vývoj v čase jsou naznačeny v příloze č. 2.

V komunálních volbách je uzákoněnou formou kandidatury otevřená kandidátní listina. Každé politické uskupení může do komunálních voleb v dané obci podat pouze jednu kandidátní listinu. Pokud se ovšem volí do zastupitelstva obce ve více volebních obvodech, mohou volební strany podat kandidátní listinu v každém volebním obvodě. Zároveň každý kandidát může kandidovat pouze na jedné kandidátní listině v rámci jednoho volebního obvodu. Kandidátní listina volební strany může obsahovat pouze tolik kandidátů, kolik je volených členů v zastupitelstvu obce⁵. Ze zákona může být volební stranou registrovaná politická strana, politické hnutí a jejich koalice, nezávislý kandidát, sdružení nezávislých kandidátů nebo sdružení politických stran a politických hnutí nebo nezávislých kandidátů. Nezávislým kandidátům a sdružením nezávislých kandidátů uděluje volební zákon povinnost připojit ke své kandidátní listině také petici podporující jejich kandidaturu, která obsahuje potřebný počet podpisů z řad elektorátu obce. Sdružení nezávislých kandidátů potřebuje pro svou kandidaturu sedmi procentní podporu obyvatel obce či obvodu. Nezávislý kandidáti potřebují získat podporu pro svou kandidaturu pohybující se od 5 %

---

⁴Pod pojmem gerrymandering se skrývá úmyslná manipulace hranicemi volebního obvodu pro krátkodobou volební výhodu, obvykle ve prospěch dosavadních držitelů moci. Metoda gerrymanderingu zvaná sbalování nastane, pokud jsou hranice volebního obvodu měněny za účelem izolace oblasti s velkou podporou opoziční strany. Další metoda nazvaná roztříštění dle svého charakteru nastává, když je oblast s vysokou koncentrací voličů jisté strany rozdělena mezi několik volebních obvodů (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 122).

⁵ V obcích kde zastupitelstvo čítá 7 a méně členů mohou volební strany uvést na kandidátní listinu nejvýše tolik kandidátů, kolik je členů ve voleném zastupitelstvu zvýšený o jednu třetinu a zaokrouhlený na celé číslo dolů.

do 0,5 % obyvatel v závislosti na velikosti obce či obvodu (Čmejrek, 2008, s. 52). V příloze č. 3. je konkrétní rozdělení velikostí obcí a procent nutných podpisů voličů obce a také vliv zákona č. 152/1994 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích, který znamenal jednoznačné zprůsnění podmínek zvláště pro sdružení nezávislých kandidátů.

Komunální volební systém používá kombinovaný hlas při volbě obecního zastupitelstva. Volič má možnost kombinovat své hlasování ve prospěch kandidátů z různých kandidátních listin. Každý volič má k dispozici stejný počet hlasů odpovídající počtu volených zastupitelů v dané obci či volebním obvodu (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 124). Technika úpravy hlasovacího lístku je prakticky jediný aspekt komunálních voleb, který se od roku 1990 nezměnil. Každý volič dostává pouze jeden volební lístek, který je originálem pro každé volené zastupitelstvo. Na něm musí být uvedeny všechny kandidující strany v rámci obce a také seznam kandidátů jednotlivých volebních stran.

Volič má možnost výběru ze tří způsobů volby:

- Pokud označí na hlasovacím lístku jednu volební stranu, dává tím svůj hlas každému kandidátovi této strany.
- Dále může označit pouze jednotlivé kandidáty z různých volebních stran, a každý z nich získá jeden hlas.
- Volič má možnost také oba předchozí způsoby zkombinovat a označit jednu celou volební stranu a z ostatních jen několik jednotlivých kandidátů. Při takovém způsobu volby získávají hlas všichni jednotlivě označení kandidáti a z označené volební strany tolik kandidátů, kolik zbývá do počtu volených zastupitelů po odečtení udělených preferenčních hlasů. Určujícím faktorem pro přidělení zbývajících hlasů je pořadí kandidátů na označené kandidátní listině strany (Balík, 2009, s. 97).

Možnost volby pomocí preferenčních hlasů posiluje vazby mezi zastupitelem a voličem, důsledkem čehož je větší personalizace volby. Panašování, jak se tento způsob volby nazývá, oslabuje pozici volebních stran při určování pořadí kandidátů na volebním lístku a snižuje roli leaderů kandidátek. V komunálních volbách v roce 1990 se přidělování mandátů uvnitř kandidátní listiny řídilo pouze podle výše získaných hlasů jednotlivých

kandidátů. Zákon č. 152/1994 Sb. zmírnil účinky panašování pomocí nových pravidel pro distribuci mandátů uvnitř kandidátních listin. Mandáty, které strana získala ve volbách, se přidělují kandidátům podle jejich pořadí na volebním lístku. Zákon také zavedl pravidlo preference akceptující volební výsledek jednotlivých kandidátů, čímž zachoval váhu preferenčních hlasů. Kandidáti, kteří získali více jak 10 % hlasů nad průměr volebního výsledku příslušné kandidátní listiny, mají přednostní právo na mandát. Zbylé mandáty se rozdělují dle pořadových čísel kandidátů bez ohledu na počet jejich preferenčních hlasů (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 125). Počet hlasů potřebných pro posun na první místo kandidátní listiny při rozdělování mandátů se určuje následujícím způsobem:

$$\text{počet hlasů nutný pro postup na první pozici kandidátní listiny} \geq 110\% \cdot \frac{\text{počet hlasů získaný volební stranou}}{\text{počet kandidátů na kandidátní listině}}$$

Umělou volební klauzuli, kterou musí strany dosáhnout pro postup do skrutinia, ustanovil v komunálním volebním systému až zákon č. 491/2001 Sb.. Volební klauzule je v současné době nastavena na hranici 5 % z celkového počtu hlasů. Jako kompenzace nevýhodné pozice volebních stran, které nemají plně obsazenou kandidátní listinu, je výpočet volební klauzule individuálně upravován pro konkrétní volební stranu koeficientem zohledňujícím počet kandidátů na kandidátní listině a počet volených zastupitelů obce⁶ (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 126). Následný vzoreček vyjadřuje způsob výpočtu hlasů nutných pro překročení umělé volební klauzule:

$$\text{počet hlasů nutný pro postup do skrutinia} \geq 5\% \cdot \text{celkový počet platných hlasů} \cdot \frac{\text{počet kandidátů na kandidátní listině}}{\text{počet členů voleného zastupitelstva}}$$

Do roku 2001 v komunálním volebním systému ČR nebyla uzavírací klauzule stanovena. Nebyla praktikována ani v období tzv. první republiky. Správně nastavená volební klauzule může být vhodným nástrojem proti působnosti malých politických stran v zastupitelském orgánu, čímž přispívá k eliminaci jeho možné fragmentace. Debata o

⁶ V obcích, kde byla podána pouze jediná kandidátní listina, se k volební klauzuli nepřihlíží.

zavedení klauzule v podmínkách ČR byla silně politická. Proti sobě tehdy stáli zastánci větší reprezentativnosti a lidé zastávající větší akceschopnost zastupitelského orgánu. Uzavírací klauzule stanovená na pětiprocentní úroveň měla efekt především u zastupitelstev s větším počtem členů. U malých zastupitelstev se její účinky prakticky neprojevují, protože je stanovena níž než přirozený práh. Ten vzniká v důsledku součinnosti více faktorů, mezi kterými jsou nejzásadnější velikost volebního obvodu a podoba volební formule (Balík, 2009, s. 98 – 99).

Současný volební systém změnil také používanou volební formuli. Jak již bylo napsáno, oproti předešlým volbám se v roce 2002 prvně konaly komunální volby podle zákona č. 491/2001 Sb., v kterých se pro přepočítání hlasů na mandáty použila d'Hondtova metoda volebního dělitele. V devadesátých letech dvacátého století se v komunálních volbách používala metoda Sainte-Laguë mající větší interval mezi děliteli, čímž produkuje proporcionálnější volební výsledky. Volební formule je matematický výpočet, který postupným dělením volebních zisků stran řadou po sobě jdoucích přirozených čísel převádí hlasy na mandáty. Je nedílnou součástí volebních systémů (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 99). Vypočtené podíly se následně seřadí dle velikosti od nejvyššího po nejnižší. Skupiny nejvyšších podílů, s četností odpovídající počtu volených zastupitelů, přináší náležejícím stranám za každý zahrnutý podíl jeden mandát (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 107). Pro ilustraci je příklad výpočtu uveden v příloze č. 4.

Volební formule, otevřená kandidátní listina a kombinovaný hlas jsou komponenty komunálního volebního systému, které nutí strany zcela zaplnit svou kandidátní listinu. V praxi komunálních voleb je totiž hlas pro kandidáta současně i hlasem pro stranu a hlas pro stranu je teoreticky hlasem pro každého z jejích kandidátů (Čmejrek, Bubeníček, Luhanová, 2004, s. 107).

3.6.3 Sporné proměnné volebního systému

Současný komunální volební systém vyvolává mnoho otázek, jedna z nich se dotýká jeho skrytého působení. Myslí se tím situace, kdy se tváří jako systém personalizovaný, v kterém si voliči přímo vybírají své kandidáty, zatímco při samotném aktu sčítání hlasů se chová zcela odlišně. V komunálním volebním systému se totiž nejprve přidělují mandáty volebním stranám, a teprve poté se řeší přerozdělení získaných mandátů uvnitř kandidátní

strany (Balík, 2009, s. 109). Sporný aspekt přidělování mandátů kandidátním stranám vede k nečitelnosti volebního systému a pro mnoho voličů může být matoucí a stěží pochopitelný. Velká část voličů využívá preferenční hlasy, aniž by věděli, že svoji volbou osobností mohou dosáhnout paradoxu, kdy pomohou jiným kandidátům ze stejné listiny, které nechtěli vůbec volit (Hudák, Jüptner, Svoboda, 2003, s. 186).

Otázky vyvolávají i jiné komponenty současného komunálního volebního systému. Universální systém platný pro všechny velikostní kategorie obcí není v podmínkách ČR šťastným řešením. Projevy volebního systému jsou zcela odlišné v podmínkách velkých měst a malých venkovských obcí, jejichž specifika volební zákon příliš nezohledňuje. Některé složky volebního systému v malých obcích ztrácí svůj význam – například zmíněná uzavírací volební klauzule. Volební zákon se dá do jisté míry označit i za diskriminační, protože zvýhodňuje volební strany s plně obsazenými kandidátními listinami a samostatně kandidující nezávislé kandidáty handicapuje (Čmejrek a kol., 2009, s. 38).

Možné řešení zmíněných problémů by mohlo být například zavedení dvou odlišných volebních systémů pro malé a větší obce. Nabízí se možnost, kdy by se v obcích s jednou či dvěma kandidátními listinami SNK, přidělovali mandáty podle prostého pořadí obdržených hlasů. Tím by se v malých obcích zčásti nahradila chybějící nebo potlačená soutěživost systému (Jüptner, Svoboda, 2003, s. 12-13).

3.6.4 Maďarský komunální volební systém

Jako praktický příklad možného uspořádání komunálního volebního systému v ČR, aby lépe odrážel charakter obcí, může posloužit systém praktikovaný v Maďarsku. Základní charakteristikou maďarského komunálního volebního systému je odlišný přístup k obcím do 10 000 obyvatel a obcím přesahující tuto velikostní hranici. Obce do 10 000 obyvatel představují jediný volební obvod, v kterém se volí 3 – 13 členů zastupitelstva. Na jednotném hlasovacím lístku pro celou obec jsou abecedně seřazeni všichni kandidáti a u jejich jmen jsou uvedeny navrhuující strany nebo informace, že jde o nezávislého kandidáta. Již z formy kandidatury je zřejmé, že systém musí být založen na panašování. Mandát získávají kandidáti, kteří obdrželi největší počet hlasů – jedná se tedy o většinový volební systém s formou relativní většiny ve vícemandátovém obvodu (Balík, 2009, s. 122-123).

Ve skupině obcí mající více než 10 000 obyvatel se při volbách uplatňuje smíšený systém, kdy část zastupitelů vzejde z jednomandátového volebního obvodu a část je volena podle tzv. kompenzační kandidátní listiny. Počty volených zastupitelů v jednomandátových volebních obvodech a kandidátních listin v poměrné části určí zákon dle velikosti obce. Obecně asi tři pětiny zastupitelů pochází z většinové a dvě pětiny z poměrné části. Systém hlasování a určování vítěze je v jednomandátových okrscích stejný jako v obcích do 10 000 obyvatel. V poměrné části mohou kandidátní strany navrhnout až trojnásobně více kandidátů, než je počet volených zastupitelů na základě kandidátních listin. Kandidátní listině připadnou tytéž hlasy, které v jednomandátovém volebním obvodu obdrželi nezvolení kandidáti dané strany. V poměrné části jsou tedy rozděleny hlasy, které ve většinové propadly a volič tím pádem hlasuje pouze jednou. Za použití volebního dělitele Sainte-Laguë je následně přepočítán volební zisk na mandáty a ty jsou rozděleny podle zásad poměrného zastoupení. Jelikož voliči v jednomandátovém okrsku hlasují přímo pro kandidáta, jsou kandidátky v poměrné části přísně vázané (Balík, 2009, s. 123-124).

4 Demografická a socioekonomická charakteristika obce

4.1 Základní informace o obci

Obec Mořina se nachází v ekonomicky silném Středočeském kraji v okrese Beroun. Rozkládá se na 923 ha v nadmořské výšce 355 m. Leží v srdci chráněné krajinné oblasti Český kras, mezi dvěma turisticky velmi oblíbenými a navštěvovanými místy – hradem Karlštejn a lomy Velká a Malá Amerika. Hlavně v letních měsících je cílem mnoha turistů, toulajících se po Českém krasu a hledajících odpočinek v krásné přírodě, podkreslené majestátností vápencových lomů. Obec je situována mezi dvěma hřebeny, které vytváří údolí s nevelkým potokem, vinoucí se až ke karlštejnskému podhradí, kde se potok vlévá do řeky Berounky. Její poloha je “strategicky“ uložena nedaleko okresního města Berouna (10 km) a hlavního města Prahy (15 km). Tato poloha umožňuje relativně dobrou dostupnost všech služeb, které v obci chybí. Nabízí klid venkova s krásnými procházkami po Českém krasu i zábavu a služby okolních měst.

4.2 Historie

Samotný původ jména obce Mořiny je nejistý. Jedna z teorií, vycházející z jazykovědy, tvrdí že pojmenování Mořina vzniklo z podstatného jména „mora“, které označovalo „červa, hmyz nějaký, můru“. Staroslověnský výraz „mora maga“ posuzuje sémantickou polohu slova až k významu čarodějnice. Tajemnost a magičnost jména často sváděla ke spekulacím, které nejstarší historii Mořiny spojovaly s pohanským obětištěm (Venclík, 2002, s. 3-4). Druhá teorie je o dost prostší a je spojena s výstavbou hradu Karlštejn. Legenda praví, že na území dnešní Mořiny byla osada, v níž žili řemeslníci a dělníci, kteří se podíleli na výstavbě hradu. Měli se podílet i na výstavbě tajných chodeb na tomto hradě. Proto je prý nechal císař Karel IV po dokončení stavby všechny upálit (umořit) i s osadou v níž žili, aby neprozradili plán tajných chodeb.

První písemně doloženou zmínkou o vesnici je listina z roku 1352, kterou Karel IV věnoval Mořinu klášteru Na Slovanech. V Mořině také pobýval, a měl zde i svůj dvůr, mistr Theodorik, který je spojován s výzdobou kaple svatého Kříže. Za husitských válek Mořina také sehrála významnou roli. Roku 1422 oblehli husité hrad Karlštejn a začali jej

dobývat. V hradních účtech tohoto období jsou obyvatelé Mořiny vedeni jako pěstitelé a výrobci produktů, které potřebovala posádka obléhaného hradu (Venclík, 2002, s. 9).

4.3 Kulturní charakteristika

Spektrum kulturních zařízení a příležitostí záleží samozřejmě na velikosti obce a také na tradici. Kulturní vyžití v obci Mořina se neomezuje pouze na sportovní klání místního fotbalového mužstva, jehož zápasy jsou vždy hojně navštěvovány. V obci jsou tradičně slaveny jarní svátky jako pálení čarodějnic a o týden později stavění májky u příležitosti poutě v obci. O informovanost v obci se stará místní „občasník“ Mořinský Kurýr. Jsou zde zveřejňovány informace o usnesení zastupitelstva a další důležité oznámení týkající se obce. Je otevřen všem a dává možnost občanům přispívat svými články, ať už o obci, či tématu zcela odlišném. Založený spolek Mořiňák dává obyvatelům obce nové možnosti. Tato nezisková a dobrovolná organizace rozhoupala doposud klidné vody kulturního a společenského života v obci. Spolky jsou nezastupitelnými nositeli kulturního života obcí, a pokud jejich aktivity vedení obce podporuje, zájem o kulturu a společenské dění zaujme množství obyvatel. Od vedení obce Mořiňák dostal k dispozici bývalý dětský dům a spolek si jej zrekonstruoval, aby vyhovoval jeho požadavkům. S nadsázkou lze říci, že jde o jakési kulturní centrum obce, v němž provozuje kurzy cizích jazyků, klub ručních prací, aerobik, jógu, tanec pro děti a další užitečné aktivity. V prostorách domu také pořádá semináře na téma dějin a přírody, kurzy první pomoci a pro děti zajišťuje divadelní představení. Všechny tyto aktivity spolku jsou hojně navštěvovány a mnohdy nestačí kapacita dětského domu. Jedním z dílčích cílů spolku je zapojovat nově přistěhované občany do dění v obci. Mořiňák je ve svém působení podporován jak vedením obce, tak samotnými obyvateli.

4.4 Demografická struktura

4.4.1 Počet obyvatel

Tabulka č. 1 vychází z podkladů Českého statistického úřadu o Sčítání lidu, domů a bytů 2001. Údaje v ní obsažené jsou tedy již neaktuální. Oficiální zdroje obce udávaly nejaktuálnější údaj počet obyvatel k 1. 1. 2010, který činil 753 obyvatel, což je nárůst o 24,25% během 5 let. Hlavní příčinou růstu obyvatel obce je zvětšující se zájem mladých rodin o bydlení v obci. V současné době je v České republice za prestižní bydlení považován samostatný rodinný dům s relativně velkým pozemkem. Tento trend vede k mohutné výstavbě obytných rodinných domů. Základními podmínkami pro rozvoj bydlení ve venkovských lokalitách je snadná dopravní dostupnost centra města, dostatečná nabídka občanské vybavenosti v místě, ale čím dál tím větší váhu získává také hledisko kvality okolního prostředí. Mořina tyto podmínky splňuje a je tedy atraktivní pro výstavbu a láká mladé rodiny. Z tabulky č. 1 lze vyčíst, že poměr mužů k ženám je takřka vyrovnaný. Ani v ostatních ukazatelích nenajdeme výraznější rozdíly. Patrný rozdíl je v poměru ovdovělé ženy a ovdovělí muži, což je zapříčiněno vyšším průměrným věkem žen.

Tabulka č. 1: Počet obyvatel

zdroj: ČSÚ 2001

Obyvatelstvo celkem		594
z toho ženy		294
Muži	Svobodní	118
	Ženatí	154
	Rozvedení	22
	Ovdovělí	6
	Nezjištěno	0
Ženy	Svobodné	99
	Vdané	144
	Rozvedené	20
	Ovdovělé	29
	Nezjištěno	2

Tabulka č. 2: Vývoj počtu obyvatel

zdroj: ČSÚ 2001

Rok	stav 1.1.	narození	zemřelí	přistěh.	odstěh.
1990	731	10	10	34	20
1991	579	10	6	32	15
1995	586	5	15	28	19
1999	600	3	3	22	10
2005	606	7	8	39	17
2006	627	8	3	43	19
2007	656	12	5	41	11
2008	693	9	1	38	14
2009	725	13	7	36	14

V druhé tabulce, která znázorňuje vývoj počtu obyvatel, je na první pohled vidět progresivní růst obyvatel v obci. Dlouhodobě vykazuje obec stabilní růst obyvatelstva, díky pozitivnímu migračnímu saldu, které způsobila právě výstavba rodinných domů a pokračující deurbanizační tendence. Růst počtu obyvatel v produktivním věku se naplno

projevil v roce 2006 a 2007, kdy se natalita v obci výrazně zvýšila a dvojnásobně převyšuje mortalitu, následující rok byl rozdíl ještě rapidnější. V budoucnu lze očekávat útlum růstu počtu obyvatel z důvodu omezeného množství stavebních pozemků pro další výstavbu rodinných domů. Pro zajímavost jsou zde uvedeny roky 1990 a 1991, kde se počet rapidně snížil. Důvodem tohoto skoku bylo osamostatnění sousední obce Mořinka, která byla pod správou Mořiny od roku 1980.

4.4.2 Věková struktura

Rozdělení obyvatel do věkového spektra je poměrně rovnoměrné. Podíl lidí v produktivním věku (15 – 59 let) tvoří 371 lidí, což je 62,46 % z celkového počtu obyvatel obce z roku 2001. Zbýlá procenta připadají na předproduktivní a poproduktivní věk.

Tabulka č. 3: Věková struktura

zdroj: ČSÚ 2001

Obyvatelstvo celkem		594
z toho ve věku	0-4	28
	5-14	84
	15-19	44
	20-29	72
	30-39	100
	40-49	81
	50-59	74
	60-64	26
	65-74	58
	75+nej.	27

Lze se jen domnívat, jaké hodnoty a procentuální poměry by vycházely, kdyby byly k dispozici aktuální statistiky. Celkový počet obyvatel v obci se zvýšil, a je proto logické předpokládat změnu v poměrech sledovaných znaků. Velký nárůst určitě zaznamenaly věkové kategorie do 50 let, díky přistěhování mladých rodin s dětmi. Jediný dostupný aktuální údaj týkající se věkové struktury je průměrný věk v obci, jenž je udáván na hladině 36 let.

4.4.3 Vzdělanostní struktura

Význam školy pro malou obec je mimořádný. Obyvatelé ji často vnímají nejen jako místní centrum vzdělávání, ale i kultury a společenského života. Škola se může soustředit na vytváření vztahu k místu, obci, regionu i k místním tradicím. Může spoluvytvářet podmínky pro využívání volného času dětí, mládeže a dospělých. Snaha a kvalita v tomto ohledu naráží ovšem na finanční možnosti obce, proto existence školy v malé obci bývá nemalý problém. Škola v obci Mořina funguje již od roku 1864, je zde výuka pouze do 4. třídy prvního stupně studia ZŠ, následná volba základní školy pro dokončení povinné školní docházky je individuální. Nabízejí se školy v Loděnicích, Řevnicích a Berouně. Pozitivním ukazatelem stavu vzdělanosti v obci je bezesporu fakt, že zde není jediný občan, který by byl bez vzdělání. Grafu vzdělanostní struktury jasně dominuje vzdělání středoškolské odborné bez maturity a vyučení s 45,6 %, následované základním vzděláním s 25,7 %. To je způsobeno politikou a trendy minulého režimu. Tito lidé našli bez problémů uplatnění v zemědělském družstvu a lomech, sídlících v obci. Za pozornost také stojí počet obyvatel s vysokoškolským vzděláním. Ti tvoří 7,5 % z celkového počtu obyvatel starších 15 let, a když k nim přičteme obyvatele s vyšším odborným vzděláním, dostaneme číslo 9,3 %, což je na úrovni celonárodního průměru.

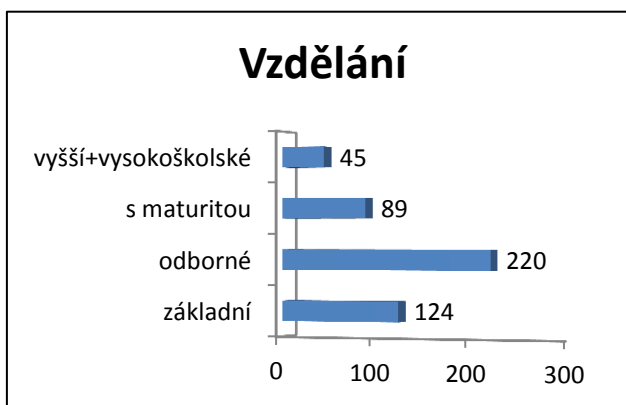
Tabulka č. 4: Vzdělanostní struktura

zdroj: ČSÚ 2001

Obyvatelstvo 15leté a starší		482
v tom podle stupně vzdělání	bez vzdělání	0
	základní vč. Neukončeného	124
	vyučení a stř. odborné bez mat.	220
	úplné střední s maturitou	89
	vyšší odborné a nástavbové	9
	Vysokoškolské	36
	nezjištěné vzdělání	4

Graf č. 1: Vzdělanostní struktura

zdroj: ČSÚ 2001

Trend dnešní doby je však již naprosto odlišný než v době dospívání dnešní generace ve středním věku. V současnosti i v budoucnu lze očekávat nárůst počtu obyvatel s maturitou

a vysokoškolským vzděláním. To vše také díky dobré dostupnosti všech stupňů vzdělání ve městech Beroun a Praha.

4.4.4 Národnostní struktura

Národnostní složení obce je vcelku jednoznačné. K české národnosti se v roce 2001 přihlásilo 96,3 % obyvatel obce. Jediná menšina, o které se zde lze zmínit, je slovenská. Celonárodně je to největší národnostní menšina. To je samozřejmě dané historií obou zemí, když jsme v minulosti byli jeden stát. Prakticky celá slovenská menšina na Mořině žije ve vojenských bytovkách na okraji vesnice. Tyto bytovky byly vystavěny za socialismu, kdy byla nad obcí Mořina vybudována malá vojenská základna, která byla zapojena do systému protiletadlové obrany Prahy. Slovenští vojáci, kteří byli převeleni na tuto základnu, dostali byt v nově vybudovaných bytových domech. Založili zde rodinu nebo se již přistěhovali se svoji rodinou. Po zavření základny tyto rodiny zůstaly dále bydlet ve svých bytech, kde žijí dodnes.

4.4.5 Obyvatelstvo podle náboženského vyznání

V obci je pouze 109 věřících občanů, kteří tvoří přibližně 18 % část z celkového počtu obyvatel obce. Z věřících se pak největší část hlásí k církvi římskokatolické - 88 % z věřících, další církve a náboženství mají zanedbatelný podíl. Velký podíl občanů bez vyznání má také původ v poloze obce. V Čechách, a nejvíce v okolí Prahy, je podíl občanů bez vyznání největší. Průměrně se v Čechách udává až 61 % nevěřících. Naopak na Moravě a především pak Slezsku je podíl nevěřících mnohem menší – Morava 46 % a Slezsko jen 36 % nevěřících. Na Mořině je kostel původně založen jako gotický, písemně poprvé zmiňovaný jako farní již r. 1353. V 18. stol. barokně přestavěný a upravený. Bohoslužby se zde konají pravidelně každou sobotu, avšak jejich návštěvnost je nevelká a má daleko k číslu 96, tedy všech, kteří se přihlásili k římskokatolické církvi.

Kromě křesťanské svatyně v 18. století byla ve vesnici i izraelská modlitebna. Nejstarší zprávy z počátku století hovoří pouze o dvou židovských rodinách, nicméně z nových osadníků téhož století byla v Mořině ustavena židovská obec. Místní židovský hřbitov pochází z dřívější doby, nejstarší dochovaný náhrobek je datován do roku 1741. Dodnes se

při severní straně hlavní silnice v přestavbách dochovalo osm domků, tvořících kdysi malou židovskou čtvrť, v které žilo počátkem 19. století šestnáct rodin. Po zrušení diskriminujících zákonů roku 1848 se postavení Židů mění. Možnost výhodnějšího uplatnění ve městech odvádí z obce postupně většinu židovských rodin. Roku 1908 je zrušena zdejší obec. Budova synagogy byla ve dvacátých letech dvacátého století adaptována na sokolovnu. Celková obnova hřbitova byla zahájena roku 1998 a doposud byla provedena celková rekonstrukce téměř zřícené márnice.

4.5 Sociální a ekonomická charakteristika obce

4.5.1 Zaměstnanost

Zaměstnanost v obci je vysoká. Z podkladů uvedených v tabulkách lze vyčíst, že bezmála 40 % obyvatel pracuje v rámci obce, která jim poskytuje příležitosti k zaměstnání. Pracovní místa nabízejí především dva největší zaměstnavatelé v obci – Lomy Mořina a Zemědělské družstvo Mořina. Dále v obci sídlí také stavební firma a několik drobných podnikatelů. Právě díky nim je obec schopna zaměstnávat tak velký podíl svých občanů. S tímto faktem také souvisí poměrné rozdělení ekonomicky aktivního obyvatelstva podle odvětví. Největší část obyvatel je zaměstnáno v průmyslu, velká část pak v zemědělství a také ve stavebnictví. Naopak nejmenší podíly jsou v terciálním sektoru. Zarážející může být fakt, že více jak 25 % obyvatel vyjíždí do zaměstnání do jiného kraje. Pohled na mapu hned objasní tento fakt. Mořina leží nedaleko hlavního města Prahy, které je definováno jako kraj se zvláštním statutem. Díky dobré dostupnosti a platovým podmínkám dojíždí velké množství pracujících právě sem. V rámci okresu pak pracuje 20 % obyvatel obce. Většina dojíždí za prací do okresního města Beroun. Zbytek pracujících vyjíždí do zaměstnání v rámci kraje, například do nedalekého okresu Praha – západ.

Tabulka č. 5: Vyjíždějící do zaměstnání

zdroj: ČSÚ 2001

Vyjíždějící do zaměstnání		267
z toho	v rámci obce	103
	v rámci okresu	54
	v rámci kraje	23
	do jiného kraje	68
vyjíždějící do zam. denně mimo obec		134

Tabulka č. 6: Zaměstnaní podle odvětví

zdroj: ČSÚ 2001

Ekonomicky aktivní celkem		297
z toho podle odvětví	zemědělství, lesnictví, rybolov	32
	Průmysl	61
	Stavebnictví	34
	obchod, opravy motor. vozidel	34
	doprava, pošta a telekomunikace	31
	veřejná správa, obrana, soc. zabez.	21
	školství, zdravot., veter. a soc. činn.	14

Průměrný plat ve Středočeském kraji v roce 2001 byl 17 674 Kč a byl po Praze druhý největší. V roce 2004 dosahovala průměrná mzda v okrese Beroun průměru 18 858 Kč a v roce 2005 již 19 683 Kč. Statistické údaje z roku 2007 nám udávají průměrný příjem ve Středočeském kraji ve výši 20 515 Kč a v Praze pak 25 402 Kč. V roce 2009 vzrostly ukazatele na 36 658 Kč v Praze a 26 671 Kč ve Středočeském kraji. Oba kraje si drží první dvě místa. Také zde se ukazuje poloha Mořiny atraktivní.

Podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva k celkovému počtu obyvatel obce činil v roce 2001 rovných 50 %. Nezaměstnaní v obci tvořili menšinu, čítající 11 osob. Z ekonomicky aktivního obyvatelstva byla tato menšina zastoupena 3,7 %. V okrese Beroun, do něhož Mořina spadá, míra nezaměstnanosti na počátku roku 2011 oscilovala již kolem 7,5 %. V porovnání s celorepublikovou mírou nezaměstnanosti na tom okres Beroun byl stále dobře. Nabízí se srovnání nezaměstnanosti ve Středočeském kraji, která na začátku roku 2011 činila 7,8 % a byla nejmenší po Praze, s jinými kraji - např. Ústeckým, Olomouckým či Moravskoslezským, kde se nezaměstnanost pohybovala mezi 12 % - 14 %. Mořina tedy opět těží z dobré polohy ve Středočeském kraji, umocněnou její blízkostí k Praze a Berounu.

4.5.2 Podniky v obci

Jak jsem již zmínil v předešlém bodu, největším podnikem v obci jsou **Lomy Mořina spol. s.r.o.**, které mají v obci silné postavení a svou tradici. Dobývání vápenců v okolí Mořiny má staletou historii. Těžil se zde kámen pro zdění budov i pro sochařské a umělecké práce. Těžba je historicky doložena od dob Jana Lucemburského a zejména pak Karla IV. Byla však prováděna pouze příležitostně a mnohdy s velkými přestávkami. Prudký rozvoj těžby zaznamenaly zdejší lomy v průběhu druhé poloviny 19 století, kdy došlo k postupnému přechodu od malovýroby železa a oceli na výrobu vysokopeční. Nejstarší písemný doklad o řádném povolení dobývání, od kterého se datuje skutečné průmyslové využívání zdejších ložisek, je ze 4. 12. 1890. Dostal jej pan Gottfried Bächer, který na jeho základě zahájil v roce 1891 těžbu. Po druhé světové válce došlo ke znárodnění. V této době, vlivem velkého rozvoje stavebnictví, se zde vyrábělo pouze stavební kamenivo, převážně pro potřeby pražské aglomerace, bez ohledu na chemické složení těžené suroviny. V roce 1993 byl závod Mořina zprivatizován - ve veřejné soutěži ho získaly České energetické závody

(dnešní ČEZ, a.s.) jako surovinovou základnu kvalitního vápence pro připravované odsiřování elektráren. V současné době je objem výroby kameniva v celé společnosti cca 1,2 mil. tun ročně, z toho 0,7 mil tun vápenců chemických a 0,5 mil tun vápenců klasifikovaných jako stavební kamenivo (Lomy Mořina, on-line).

Druhým zmíněným podnikem je Zemědělské družstvo Mořina. Družstvo se s přerodem na nový politický režim vypořádalo velmi dobře, na rozdíl od jiných družstev. ZD Mořina bylo a stále je jedním z největších v okrese. Patří mu téměř všechny polnosti v blízkém okolí a vlastní pozemky i v oblastech vzdálených. Pod jeho správu spadají také například kravín v nedalekých Kozolupech a silo v sousedních Bubovicích. Družstvo modernizovalo svůj vozový park, který posílilo o moderní zemědělskou techniku. Dále se v Mořině nalézají stavebniny, v kterých sídlí již zmiňovaná stavební firma. Tato firma také postavila část nově vystavěných rodinných domů v obci.

4.5.3 Doprava

Veřejná doprava v obci je realizována pravidelnou autobusovou dopravou. V obci fungují pouze dvě autobusové linky, a to směrem na Prahu a směrem na Beroun. Ač zde jezdí pouze tyto linky, dopravní obslužnost je poměrně dobrá. Spoj na Prahu je zajišťován Pražskou integrovanou dopravou 14krát denně (v pracovní dny). Ranní autobusy mají zkrácený interval a dopravují školáky a pracující do Prahy na depot metra Zličín. Spojení do Berouna již není tak ideální. Autobusy odjíždějí směrem na okresní město 7krát denně. Autem lze do těchto měst dojet za 15 – 20 minut, autobusem za 45 minut. Nejbližší železniční stanice je v sousedním Karlštejně, odtud je spojení na Smíchovské nádraží v Praze a nádraží v Berouně. Dopravní obslužnost okolních měst a vesnic je realizována prostřednictvím silnic II. a III. třídy. Mořina leží 9 kilometrů od obce Loděnice, kterou protíná mezinárodní dálnice D5.

4.5.4 Občanská vybavenost

V obci jsou zajišťovány služby v dostatečné míře a vybavenost obce se pohybuje na dobré úrovni. V obci se nachází zdravotnické středisko a základní škola. Ordinance praktického lékaře a stomatologická ordinace zajišťují základní zdravotnickou péči. Pro kvalitnější a

odbornou péčí musí dojíždět pacienti opět do Berouna a Prahy. Škola poskytuje vzdělání pouze 1. stupně základní školy, ale poté je zajištěna speciální linka školního autobusu, která odváží žáky z Mořiny a okolních obcí do nedalekých Loděnic a zpět. V objektu ZŠ Mořina také funguje mateřská škola, jež je nyní hojně využívána a její kapacita přestává stačit požadavkům rodin. Dále v obci funguje obchod, který místním obyvatelům zajišťuje potraviny, drobné zboží a hygienické potřeby. O korespondenci se stará budova místní pošty na návsi. Policejní stanice v obci není. Nejbližší stanice je v sousedním Karlštejně. Pohostinství zde provozuje restaurace a penzion Na Růžku, který je cílem mnoha hladových, žíznivých turistů a výletníků.

4.5.5 Životní prostředí

Jak již bylo zmíněno, obec Mořina se nalézá v CHKO Český Kras, který se rozprostírá jihozápadním směrem od Prahy. Vápencový podklad, který zde tvoří převážnou část geologické stavby, je rozryt krasovými kaňony a roklemi, nalézá se zde mnoho jeskyní a na svém povrchu nese porosty dubových hájů s neobvyklou bohatostí bylinného patra. Kromě krajinářských a estetických hodnot má toto území i značný přírodovědný význam a právě přírodovědci jej začali nazývat Českým krasem. V roce 1972 byla na téměř celém území vyhlášena chráněná krajinná oblast. Lesy s přirozenou skladbou a původním bylinným patrem jsou ceněny pro svou druhovou bohatost. Některé druhy jsou v rámci České republiky endemity. Fauna je zastoupena druhy vázanými na krasové prostředí. 10 druhů vrápenců a netopýrů, významné je i zastoupení měkkýšů. O zachovalém stavu přírodního prostředí svědčí výskyty některých druhů plazů a obojživelníků (např. užovka hladká, ještěrka zelená a mlok skvrnitý) a velká pestrost hmyzu. Jak vyplývá z předešlého textu, Mořina se nalézá ve velmi bohaté přírodě, která díky její ochraně bude dále vzkvétat a udivovat její návštěvníky (český kras, on-line).

Umístění obce v chráněné oblasti má vliv na rozhodování místního zastupitelstva, rozvoj obce i architekturu místních domů. Jakákoliv změna územního plánu obce, investiční záměr či výstavba podléhá připomínkovému řízení Správy CHKO Český Kras, který si klade za úkol zachovat ryze venkovský ráz krajiny a místních domů a nenarušovat tak chráněnou krajinnou oblast.

5 Analýza lokálního politického procesu

Obec Mořina tvoří dva volební okrsky, jeden se skládá ze samotné Mořiny a nedalekého Dolního Roblína a druhý tvoří Trněný Újezd. V období 1994 až 2006 se v obci pravidelně konaly volby do místního obecního zastupitelstva se zastoupením České strany sociálně demokratické a Sdružením nezávislých kandidátů. Většina kandidátů z řad ČSSD vystupovala ve volbách bez politické příslušnosti. Za více jak 15 let působnosti v obci se k její politické příslušnosti přihlásili pouze 3 kandidáti. V roce 1994 se na politickém poli obce objevila také Občanská demokratická strana. Ta však neměla velký vliv a příliš neovlivnila politiku v obci a od roku 1998 již nikdy nekandidovala. Vztahy mezi volebními stranami jsou od roku 1998 dobré a řevnivost mezi nimi od té doby již nepanovala (Štička, 2009). Obě si kladly za cíl zkvalitnit úroveň života v obci. U obcí velikostní skupiny, do které Mořina spadá je tento jev častý. Politikaření jde stranou a řeší se věcné otázky, při nichž se zastupitelstvo snaží táhnout za jeden provaz a vystupovat navenek jako jeden muž. Toto specifikum komunálních voleb přispívá k rychlejšímu rozvoji menších obcí. Podmínkou však stále je kvalitní zastupitelstvo obce, kterému pomocí komunálních voleb občané obce svěří svoji důvěru a naděje.

Následující text práce popisuje výsledky komunálních voleb a stranický systém v obci Mořina od roku 1994. Snaží se podkrýt zákulisí formování kandidátních listin, definuje obecný model formování kandidátních listin v závislosti na sociálním klima, složení obecního zastupitelstva a sleduje také volební účast v obci. Situace kolem komunálních voleb v roce 2010 byla sledována detailněji a část textu je zaměřena také na mořinský elektorát v podobě výsledků ankety, která proběhla během volebních dnů.

5.1 Volby do zastupitelstva obce 1994

V tabulce č. 7 jsou uvedeny výsledky voleb a jména jednotlivých kandidátů pro rok 1994. Volilo se 11 zastupitelů obce, dle tradice z minulých let a kandidovalo 5 politických subjektů. Prvním z nich byla ČSSD, která představovala minulé zastupitelstvo obce a v jejímž čele stá tehdejší starosta Ing. Jaroslav Šiman. Několik nespokojených obyvatel,

kteří chtěli změnit dosavadní zastupitelstvo obce, se spojilo v Sdružení nezávislých kandidátů. ODS vstoupila do místního politického procesu z důvodu získání vlivu na obecní úrovni. Na její kandidátní listině figurovali převážně místní živnostníci. V roce 1994 se zúčastnili voleb do místního zastupitelstva také dva samostatně kandidující nezávislí kandidáti.

Tabulka č. 7: Výsledky voleb v roce 1994

Zdroj: www.volby.cz

Název	Příjmení, jméno	počet hlasů	Počet hlasů	
			(abs)	(v %)
Česká strana sociálně demokratická	Šiman Jaroslav	167	1 788	48.46
	Morávek Antonín	231		
	Leták Josef	187		
	Mikláš Miloslav	184		
	Salamánek Milan	97		
	Zikán Karel	224		
	Kušta Pavel	170		
	Svoboda Miroslav	151		
	Jelínek Antonín	119		
	Lukášová Jana	133		
	Kukla Petr	125		
	Občanská demokratická strana	Olšán Ladislav		
Hypša Josef		70		
Holovský Radim		126		
Nodlová Dobromila		77		
Pánek Jiří		65		
Štička Vojtěch		73		
Nezávislí kandidát	Kalous Jaroslav	163	163	4.42
Nezávislí kandidát	Houba Jiří	85	85	2.30
Sdružení nezávislých kandidátů	Francová Zdena	202	1 099	29.78
	Žáček Zdeněk	216		
	Gardavský Martin	88		
	Marek Záboj	147		
	Brezovský Alexandr	131		
	Marková Ludmila	121		
	Bohun Jiří	194		
Celkem			3 690	100.00

Tabulka č. 8: Zvolené zastupitelstvo obce 1994

Zdroj: www.volby.cz

Kandidátní Listina	Kandidát		Polit. přísl.
	Příjmení, jméno	Tituly	
Občanská demokratická strana	Olšán Ladislav		BEZPP
Občanská demokratická strana	Holovský Radim	Ing.	BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Žáček Zdeněk		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Francová Zdena	Ing.	BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Bohun Jiří		BEZPP
Nezávislí kandidát	Kalous Jaroslav		BEZPP
Česká str.sociálně demokrat.	Morávek Antonín		BEZPP
Česká str.sociálně demokrat.	Zikán Karel		BEZPP
Česká str.sociálně demokrat.	Leták Josef		ČSSD
Česká str.sociálně demokrat.	Mikláš Miloslav		BEZPP
Česká str.sociálně demokrat.	Šiman Jaroslav	Ing.	ČSSD

Volby vyhrála ČSSD následována SNK a ODS. Nejsilnější strana dokázala jako jediná sestavit plnou kandidátní listinu a bezesporu těžila ze specifika komunálního volebního systému, který takové strany zvýhodňuje. Pro ČSSD byla hranice posunu kandidáta vypočtena na 178,2 hlasů. Při pohledu na kandidátní listinu vítězné strany a hlasy získané jejími kandidáty zjistíme, že tuto hranici překročili hned 4 kandidáti. To málem způsobilo nezvolení leadera strany umístěného na prvním místě kandidátky, který této hranice nedosáhl a těžil tak ze své pozice. Výsledek voleb jen potvrdil nespokojenost s vedením obce a osobou starosty. Pro Sdružení nezávislých kandidátů byla stanovena hranice zajišťující přednostní právo získat mandát na hodnotu 172,7 hlasu. Tuto hranici překročili 3 kandidáti a všichni byli zvoleni do zastupitelstva obce. Obdobná situace nastala v Občanské demokratické straně, kde hranice měla hodnotu 101,2 hlasu, kterou překročili jen dva zvolení kandidáti.

Do zastupitelstva se dostal i nezávislý kandidát pan Jaroslav Kalous, který obdržel poslední rozdělovaný mandát, čímž se zasloužil o překvapení voleb. Dnes vzhledem k metodě přepočtu volebních výsledků na mandáty je pro samostatně kandidujícího nezávislého kandidáta velmi obtížné získat mandát. Takový kandidát by musel získat mnohdy hlasy od nadpoloviční většiny voličů. Z 376 voličů mu odevzdalo svůj hlas celých 163, což činí více jak 43 % podíl voličích. Tento kandidát dosáhl své účasti v zastupitelstvu také díky tehdejší volební formuli používané ve volbách. Jak již bylo zmíněno v literární rešerši Sainte-Laguë díky posloupnosti svých dělitelů zvýhodňuje slabší strany. Naopak na volební formuli doplatila vítězná strana ČSSD, která získala 5

mandátů, což jí nezaručovalo nadpoloviční většinu v zastupitelstvu a tento fakt se projevil při volbě starosty obce. Kdyby při přepočtu hlasů na mandáty byla již použita d'Hondtova metoda, která se používá od roku 2002, nezávislý kandidát Kalous by mandát nezískal. Jeho místo v zastupitelstvu by zaujal kandidát za ČSSD a strana by tak získala nadpoloviční většinu v zastupitelstvu obce a svého leadera by zvolila opět starostou.

Samotná volba starosty proběhla mezi dosavadním starostou Ing. Jaroslavem Šimanem, proti němuž kandidovala Ing. Zdena Francová z SNK. Nespokojenost s dosavadním vedením obce projevíli kandidáti za ODS i nezávislý Jaroslav Kalous. Paní Francová vyhrála šesti hlasy a stala se starostkou obce. Místostarostou pak byl zvolen Antonín Morávek z ČSSD. Během prvního roku úřadování zastupitelstva ho opustil pan Olšán a místo něj nastupuje Vojtěch Štička, který dodnes hraje důležitou roli v politickém životě obce. Sdružení nezávislých kandidátů se tedy povedlo splnit hlavní předvolební úkol, který si vytyčilo, a svrhlo ČSSD z vůdčí pozice v obci. Zastupitelstvo, kterému končilo funkční období s drtivou převahou zastupitelů z řad České strany sociálně demokratické, bylo trnem v oku SNK z důvodu minimální obměny zastupitelů z dob socialistické republiky.

Volby v roce 1994 by se daly nazvat revolučními pro obec Mořina. Byly to první komunální volby konané v samostatné České Republice. Občané mohli vyjádřit svoji spokojenost s dosavadním vedením obce od prvních polistopadových komunálních voleb v roce 1990. Účast voličů proto byla velká. K volebním urnám přišlo 85,26 % zapsaných voličů. V budoucích volbách tato účast již nebyla nikdy překonána.

Sdružení nezávislých kandidátů se po volbách snažilo nastolit novou éru v politickém životě obce. Zastupitelstvo pod vedením nové starostky iniciovalo anketu týkající se výstavby kanalizace a čističky odpadních vod. Obyvatelé obce v anketě vyjádřili podporu této myšlenky. Ve funkčním období tedy před zastupitelstvem stál nelehký úkol získat finanční prostředky pro tento projekt a zajistit jeho realizaci.

5.2 Volby do zastupitelstva obce 1998

Do voleb v roce 1998 už vstoupila jen ČSSD a SNK. Počet volených zastupitelů se snížil na 9 z důvodu efektivnějšího a pružnějšího vedení obce. 11 členů při projednávání různých témat obce bylo spíše přítěží. Důležité hlasování probíhalo bez problémů. Ke konfliktům

docházelo při projednávání méně důležitých bodů. Zde docházelo k výměně názorů mezi starostkou a jejím předchůdcem Ing. Šimanem a stran, které představovali. Důvodem také bylo, že k platnému usnesení je nutná přítomnost nadpoloviční většiny členů zastupitelstva, což býval někdy problém. Úspěch v předchozích volbách a rozhodnutí strany ODS nevstoupit do místních voleb napomohly k sestavení plně obsazené kandidátní listiny Sdružení nezávislých kandidátů. Vyrovnal se tak handicap, který měla strana v předchozích volbách. Plně obsazená kandidátní listina dává větší šanci na úspěch. V těchto volbách se začala projevovat krize místní ČSSD.

Tabulka č. 9: Výsledky voleb v roce 1998

Zdroj: www.volby.cz

Název	Příjmení, jméno	počet hlasů	Počet hlasů	
			(abs)	(v %)
Česká strana sociálně demokratická	Šiman Jaroslav	100	919	38.21
	Pilbauer Jiří	171		
	Sahulka Rostislav	117		
	Merhulík Pavel	85		
	Fišerová Zdena	114		
	Seman Pavol	102		
	Jelínek Antonín	64		
	Bumba Josef	89		
	Kukla Petr	77		
Sdružení nezávislých kandidátů	Štíčka Vojtěch	163	1 486	61.79
	Holovský Radim	133		
	Morávek Antonín	193		
	Francová Zdeňka	234		
	Marek Záboj	140		
	Fousová Renata	165		
	Melhuba Josef	157		
	Sejfová Petra	143		
	Sahulka Pavel	158		
Celkem			2405	100.00

Tabulka č. 10: Zvolené zastupitelstvo obce 1998

Zdroj: www.volby.cz

Kandidátní listina	Kandidát		Polit.
	Příjmení, jméno	Tituly	přísl.
Česká str.sociálně demokrat.	Pilbauer Jiří	MUDr.	ČSSD
Česká str.sociálně demokrat.	Sahulka Rostislav		BEZPP
Česká str.sociálně demokrat.	Fišerová Zdena		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Štíčka Vojtěch		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Holovský Radim	Ing.	BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Morávek Antonín		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Francová Zdeňka	Ing.	BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Marek Záboj	Ing.	BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Fousová Renata		BEZPP

Výsledek voleb vyzněl jednoznačně ve prospěch Sdružení nezávislých kandidátů. ČSSD získala v zastupitelstvu obce pouze 3 křesla a navíc nebyl ani zvolen její stmelující prvek pan Ing. Šiman. Po ztrátě nadpoloviční většiny v zastupitelstvu obce v roce 1994 zvolil tento leader novou předvolební taktiku. Obcházel obyvatele obce a osobním kontaktem chtěl získat zpět jejich důvěru a zajistit tak ČSSD silné postavení a sobě opět křeslo starosty. Úsilí vynaložené v boji o voliče se však na výsledcích neprojevovalo. Hranice pro posun kandidáta na první místo kandidátní listiny České strany sociálně demokratické měla hodnotu 112,2 hlasů. Hranici překročili 3 kandidáti, kteří získali mandát. Ke znovuzvolení vůdčí osobnosti ČSSD nepomohlo ani jeho přední postavení na kandidátce. Voliči této strany preferenčními hlasy podporovali nové kandidáty. Těch bylo v tomto roce na kandidátní listině mnoho. Neochotu občanů znovu kandidovat za ČSSD strana řešila nábořem nových, a tím pádem politicky nezkušených kandidátů. Výjimku tvořil MUDr. Jiří Pilbauer, který měl stranickou příslušnost. Z původních 11 kandidátů strany figurovali na kandidátní listině v roce 1998 pouze 3 a ani jeden z nich nezískal mandát.

Z původního složení SNK na kandidátní listině z roku 1994 zbyla pouze starostka Ing. Zdeňka Francová a Ing. Marek Záboj. Na kandidátce s nimi figurovali členové zastupitelstva z bývalé ODS Vojtěch Štička a Ing. Radim Holovský. Dalším novým jménem na kandidátní listině SNK, nikoliv však na politické scéně obce, se stal Antonín Morávek. Tento bývalý druhý muž místní ČSSD a místostarosta obce přeběhl k volebnímu rivalu. Sdružení nezávislých kandidátů při sestavování své kandidátní listiny vsadilo na zastupitele, kterým končí mandát, tedy ty, jež měli zkušenosti s prací v zastupitelstvu, a spolupráce s nimi byla přínosná. Přední místa opanovali bývalí kandidáti za ODS, následováni přeběhlíkem z ČSSD, až poté je uvedena starostka Ing. Zdeňka Francová a Ing. Marek Záboj, kteří představovali jediné zástupce původního SNK. Zbytek kandidátky byl doplněn prvně kandidujícími občany bez praxe v obecní politice. Hranice pro posun kandidáta SNK byla vypočtena na hodnotu 181,5 bodů. V tomto případě však neměla žádný účinek. Mandáty si rozdělili kandidáti na prvních šesti místech kandidátní listiny. Za povšimnutí stojí velké množství odevzdaných hlasů starostce obce, což nejlépe dokumentovalo spokojenost s vedením obce.

Díky nezvolení Ing. Jaroslava Šimana do obecního zastupitelstva byla jednohlasně zvolena starostkou opět Ing. Zdeňka Francová a místostarostou Antonín Morávek, který byl podle

slov starosty pro fungování obce velmi důležitý pro své zkušenosti. Po výhře SNK mohlo zastupitelstvo v čele se znovuzvolenou starostkou pokračovat ve své započaté práci na výstavbě kanalizace a čističky odpadních vod. Také se intenzivně věnovalo spolupráci se sousedními obcemi, s kterými Mořina tvořila svazek VYKO pro plynofikaci obcí.

Volební účast v těchto volbách se nedá srovnávat s minulými. Svého práva volit využilo pouze 64,11 % zapsaných voličů. Důvod poklesu volební účasti v obci může být upadající všeobecná euforie po revolučním roce 1989 a po vzniku samostatného státu Česká Republika.

V roce 1998 se prvně nabízí možnost srovnání výsledků komunálních voleb a výsledků voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, díky předčasným volbám. V nich za obec Mořina vyhrála Česká strana sociálně demokratická, když získala 41,34 % hlasů a nezávislí získali jen 3 hlasy. Zde se naplno projevil sousedský efekt a ukázal, že vzorce volebního chování mořinského elektorátu se mění s politickou úrovní voleb. Paradoxem pak je klesající obliba místní ČSSD, projevující se na výsledcích komunálních voleb kontrastující s vzestupem a nejlepším výsledkem ve volbách do Poslanecké sněmovny, jaký ČSSD dosáhla v obci Mořina. Předčasné volby přilákaly voliče k urnám a na celorepublikové úrovni se těšily velké volební účasti přesahující hranici 74 %. V obci Mořina se jich zúčastnilo 79,39 % voličů a předčily svou účastí volby komunální.

5.3 Volby do zastupitelstva obce 2002

V roce 2002 ČSSD pokračuje v propadu volebních výsledků, naopak SNK upevňuje své postavení. Vývoj volebních výsledků jasně ukazuje na ztrátu důvěry v místní Českou stranu sociálně demokratickou. Ztráta důvěry gradovala v následujících volbách. Na kandidátce SNK se objevil další kandidát původně z řad politického rivala a to Karel Zikán, který kandidoval v roce 1994 za ČSSD. Vůdčí osobnost České strany sociálně demokratické, Ing. Jaroslav Šiman umírá a roli leadera převzal Rostislav Sahulka. Starostka paní Ing. Francová vstupovala do voleb s tím, že již nechce kandidovat na post starostky a přenechá vedení obce Vojtěchu Štičkovi. V tomto roce se začala v komunálních volbách používat d'Hontova metoda. Změna volební formule však neměla na volby v obci žádný účinek. Ani zachování metody Sainte-Laguë, přispívající k proporcionalitě voleb, by ČSSD k dosažení většího počtu křesel v zastupitelstvu obce nepomohlo.

Tabulka č. 11: Výsledky voleb v roce 2002

Zdroj: www.volby.cz

Název	Příjmení, jméno	počet hlasů	Počet hlasů	
			(abs)	(v %)
Česká strana sociálně demokratická	Sahulka Rostislav	120	781	33.43
	Šímanová Jarmila	119		
	Burian Miloš	38		
	Hřebeňová Svatava	138		
	Brabcová Alena	96		
	Fišerová Zdeňka	70		
	Janík Miroslav	116		
	Leták Josef	41		
	Jansa Oldřich	43		
Sdružení nezávislých kandidátů	Sahulka Pavel	188	1 555	66.57
	Štička Vojtěch	183		
	Hnátková Magda	159		
	Marek Záboj	147		
	Sejřfová Petra	172		
	Fous Karel	215		
	Zikán Karel	168		
	Svoboda Miroslav	90		
	Francová Zdeňka	233		
Celkem			2336	100.00

Tabulka č. 12: Zvolené zastupitelstvo obce 2002

Zdroj: www.volby.cz

Kandidátní Listina	Kandidát		Polit.
	Příjmení, jméno	Tituly	přísl.
Česká str.sociálně demokrat.	Hřebeňová Svatava		BEZPP
Česká str.sociálně demokrat.	Sahulka Rostislav		BEZPP
Česká str.sociálně demokrat.	Šímanová Jarmila		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Francová Zdeňka	Ing.	BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Fous Karel		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Sahulka Pavel		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Štička Vojtěch		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Hnátková Magda		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Marek Záboj	Ing.	BEZPP

Ze seznamu kandidátů České strany sociálně demokratické lze vyčíst opět mnoho nových jmen. Při sestavování kandidátní listiny proto volí zavedený způsob relativní jistoty. Protože ČSSD neměla jisté hlasy, tak si nemohla dovolit manipulovat s pořadím na kandidátce. Proto leader pan Sahulka figuroval již na prvním místě, aby měl největší šance na zvolení, druhá byla paní Jarmila Šímanová (manželka zesnulého Ing. Jaroslava Šimana),

kteřá měla ambice kandidovat na starostku. Zbytek kandidátky byl opět doplněn novými kandidáty, aby strana nebyla znevýhodněna z důvodu menšího počtu uvedených kandidátů.

Sdružení nezávislých kandidátů si bylo jisto svoji voličskou základnou, a proto si mohlo dovolit riskovat při sestavování své kandidátní listiny. Pavel Sahulka byl dosazen záměrně na první místo, aby měl jistotu zvolení, následoval Vojtěch Štička, aby i on byl zvolen a kandidoval na starostu. Magda Hnátková byla jediná bydlící v Trněném Újezdě a SNK chtělo mít v zastupitelstvu někoho, kdo by hájil zájmy této obce a také zde byl předpoklad, že místní obyvatelé jí budou volit. Karel Fous mohl být umístěn níže na kandidátce z důvodu vedení místního skautského oddílu, a tudíž byl pozitivně vnímán místními rodiči a mohl počítat s jejich podporou. Ing. Zdeňka Francová figurovala záměrně na posledním místě. Neměla již ambice kandidovat na starostku obce a chtěla se ubezpečit, zda obyvatelé obce jsou jí stále nakloněny a projeví vůli jí opět volit.

Výsledek voleb se podobal výsledku z roku 1998. ČSSD získala 33,43 % hlasů a obhájila své 3 mandáty, ale svého nového leadera tentokrát prosadila do obecního zastupitelstva. Hranici pro posun na první místo, stanovenou na hodnotu 94,6 bodů překročilo 5 kandidátů. Překvapením se stala Svatava Hřebeňová, která získala nejvíce hlasů a zajistila si první mandát. Zbylá křesla v zastupitelstvu získané stranou si rozdělili první dva kandidáti.

Sdružení nezávislých kandidátů si po volbách mohlo gratulovat ke svému předvolebnímu kalkulu s posty na kandidátní listině. Vše jí vyšlo na sto procent. Starostka, figurující na posledním místě listiny, získala nejvíce hlasů a tento fakt jí utvrdil v rozhodnutí pokračovat v práci v obecním zastupitelstvu. Pan Karel Fous získal druhý nejvyšší počet hlasů, díky své popularitě mládeže a jejich rodičů. Tito dva překročili jako jediní hranici 189,2 bodů, potřebnou pro posun na první místo kandidátní listiny. Dle předpokladů první dva kandidáti získali své mandáty bez problémů. Magda Hnátková také obdržela mandát a mohla tedy hájit zájmy Trněného Újezda při zasedání zastupitelstva obce. Účast místní rodačky jistě napomohla k drtivému vítězství SNK ve 2. volebním okresku, kde elektorát Trněného Újezda odevzdal 88,64 % hlasů právě této straně. Poslední mandát získal Ing. Marek Záboj, který byl členem zastupitelstva v předešlém funkčním období.

Kandidáty na starostu se tedy staly Vojtěch Štička, kterého navrhla odstupující starostka, dle předvolební dohody a Jarmila Šimanová, navržená na post starosty sama sebou. Vojtěch Štička obdržel 5 hlasů, při čemž on sám se zdržel hlasování a právo zdržet se využil i spolukandidát z SNK Pavel Sahulka. Jarmila Šimanová obdržela pouze 2 hlasy, protože Rostislav Sahulka odevzdal svůj hlas Vojtěchu Štičkovi. Po nezvolení do funkce starostky se Šimanová vzdává mandátu, z důvodu nemožnosti vykonávání neuvolněné funkce a její místo nahradil Miroslav Janík. Místostarostou byl zvolen Rostislav Sahulka. V tomto volebním období byla dokončena plynofikace obce a také výstavba kanalizace a čističky odpadních vod. Zastupitelstvo zpracovalo plán pro rozvoj obce do roku 2010, v kterém také figuroval projekt zavedení vodovodu do obce. Obec investovala každý rok nemalé částky do oprav a modernizace místní školy. Důvodem bylo její zachování a zvýšení její atraktivity pro mladé rodiny stěhující se do obce⁷.

Volební účast si zachovala svoji sestupnou tendenci a v tomto roce se voleb zúčastnilo 60,25 % zapsaných voličů. V komparaci s rokem 1994 je to propad volební účasti o jednu čtvrtinu. Podíváme-li se však na republikový průměr volební účasti dosahující 45,54 %, zjistíme, že účast v obci je stále nadprůměrná. Nabízí se otázka, zda místní obyvatelé neztratili zájem o politické dění v obci díky pevnému postavení nezávislých kandidátů. Před 8 lety mořinský elektorát táhla k volbám touha něco změnit a vyjádřit nespokojenost. Spokojenost a podporu místnímu zastupitelstvu však projevuje již s menším zápalem.

Srovnáním výsledků voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a komunálních voleb zjistíme, že zde vznikla malá paralela. Volební účast činila 57,36 %, což můžeme srovnat s účastí dosáhnuté ve volbách do místního zastupitelstva. Česká strana sociálně demokratická opět vyhrála, ne však jasným rozdílem, jak tomu bylo v předešlých volbách. Získala 33,08 % hlasů, a výsledek se velmi podobá tomu, jakého dosáhla v komunálních volbách. Tento pokles volebních výsledků strany na obou politických úrovních kulminoval ve volebním roce 2006.

---

⁷Nový starosta zavedl politiku lákající mladé rodiny do obce. Podle jeho slov: „Obec bez školy nemá v budoucnu šance na rozvoj a ztratí svoji funkci“

5.4 Volby do zastupitelstva obce 2006

V roce 2006 dosahuje vrcholu vleklá krize místní České strany sociálně demokratické. Nezájem kandidovat za tuto stranu a neuspokojivé výsledky v posledních letech vedly jeho leadera k oznámení o neúčasti ve volbách do zastupitelstva obce v tomto roce. Starosta Vojtěch Štíčka proto, v rámci zachování demokratického rázu voleb, zkontaktoval vedení České strany sociálně demokratické v okresním městě Beroun, aby místní straně pod vedením Rostislava Sahulky pomohla se sestavením kandidátky. Pomoc přišla formou vyslaného člena Berounské frakce ČSSD, který pomohl Rostislavovi Sahulkovi přesvědčit vybrané obyvatele obce, aby kandidovali a sestavit tak kandidátní listinu pro tento rok. Další prohloubení krize strany se zákonitě projevilo na výsledku voleb. Průběh sestavování kandidátních listin prvně naznačil model otevřené spolupráce mezi starostou a místostarostou. Pro zachování pluralitního systému v obci oba hlavní aktéři lokální politiky spolupracovali na sestavování kandidátek.

Tabulka č. 13: Výsledky voleb v roce 2006

Zdroj: www.volby.cz

Název	Příjmení, Jméno	počet hlasů	Počet hlasů	
			(abs)	(v %)
Česká strana sociálně demokratická	Sahulka Rostislav	138	694	25,16
	Hrebeňová Svatava	131		
	Janík Miroslav	122		
	Kopecká Olga	90		
	Ježková Milena	51		
	Brabcová Alena	63		
	Fišerová Zdeňka	30		
	Svobodová Vlasta	41		
	Burian Miloš	28		
Sdružení nezávislých kandidátů	Sahulka Pavel	238	2 064	74,84
	Štíčka Vojtěch	305		
	Hnátková Magda	199		
	Fous Karel	293		
	Francová Zdeňka	285		
	Marcinko Ján	188		
	Albrechtová Jitka	197		
	Potenec Zdeněk	189		
	Holovský Radim	170		
Celkem			2758	100.00

Tabulka č. 14: Zvolené zastupitelstvo obce 2006

Zdroj: www.volby.cz

Kandidátní Listina	Kandidát		Polit. přísl.
	Příjmení, jméno	Tituly	
Česká str.sociálně demokrat.	Sahulka Rostislav		BEZPP
Česká str.sociálně demokrat.	Hřebeňová Svatava		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Štička Vojtěch		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Fous Karel		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Francová Zdeňka	Ing.	BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Sahulka Pavel		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Hnátková Magda		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Marcinko Ján		BEZPP
Sdružení nezávislých kandidátů	Albrechtová Jitka	Ing.	BEZPP

Česká strana sociálně demokratická, i přes předvolební potíže, absolvovala volby s plně obsazenou kandidátní listinou. Při jejím sestavování si opět nemohla dovolit riskovat, a proto se rozhodla pro účelný způsob sestavy. První místa obsadili 3 členové dosavadního zastupitelstva obce v čele s místostarostou Rostislavem Sahulkou. Na dalších postech se objevují neúspěšní kandidáti z posledních voleb a nová jména doplňující kandidátní listinu.

Sdružení nezávislých kandidátů na kandidátní listině nemělo potřebu zásadně měnit pořadí svých kandidátů. Pouze Ing. Zdeňka Francová se posunula ve struktuře kandidátní listiny výše z důvodu zajištění jejího znovuzvolení. Tato osobnost místní politické scény a spoluzakladatelka SNK disponuje mnoha znalostmi a zkušenostmi získanými z pozice starostky a členky zastupitelstva. Z tohoto praktického důvodu nechtělo Sdružení nezávislých kandidátů ponechat její zvolení náhodě a zajistit tak velmi erudované osobě křeslo v zastupitelstvu obce. Novým kandidátem za sdružení nezávislých se stal Ján Marcinko bydlící v komplexu místních bytových domů, postavených v minulosti armádou. Tyto byty přešly pod správu obce a volba pana Marcinka, co by nového kandidáta strany, byla proto opět praktického charakteru.

Výsledek voleb jasně reflektoval situaci, která nastala před samotnými volbami a byl nevyhnutelný z hlediska vývoje politické scény v obci. Česká strana sociálně demokratická získala pouze 25,16 % hlasů a neobhájila tak své 3 křesla v zastupitelstvu. Naopak Sdružení nezávislých kandidátů se 74,84 % hlasů slavilo triumfální vítězství, které jim zajistilo 7 mandátů. Tradiční baštou SNK se stal 2. volební okrsek, kde obdrželo přes 86 % hlasů. Výsledek neznamenal pro složení zastupitelstva velké změny. Novými členy se stali pouze Ján Marcinko, hájící zájmy bytového družstva, a paní Ing. Jitka Albrechtová. Změny

se neděly ani při volbě předních činitelů obce. Post starosty bez problémů obhájil Vojtěch Štíčka a místostarostou byl opět zvolen Rostislav Sahulka.

Volební účast se nepatrně zvedla na hodnotu 64,75 %, která je srovnatelná s rokem 1998. Tento údaj je však zavádějící a je třeba se na něj podívat blíže. V tabulce s vývojem počtu obyvatel v obci Mořina, umístěná v sekci o počtu obyvatel, je viditelný nárůst obyvatel za poslední 3 roky v této obci. V roce 1998 bylo ve volbách odevzdáno 293 obálek s hlasujícím lístkem, což v té době činilo 64,11 % ze zapsaných voličů. Ve volebním roce 2006 bylo vydáno 327 volebních obálek. Procentuální volební účast je tedy srovnatelná, skutečná účast byla však v roce 2006 mnohem větší.

Rok 2006 se stal osudný pro ČSSD i ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Doposud suverénní strana utrpěla v obci porážku od svého rivala Občanské demokratické strany. Získala pouze 25,96 % hlasů. Volby konané ve dnech 2. - 3.6.2006 v obci přilákaly k urnám množství voličů a volební účast se zastavila na čísle 70,98 %. Paralelní vývoj výsledků strany za poslední dvě volební období na obou volebních úrovních může vést k závěru, že sousedský efekt, který byl v obci praktikován, se vytratil a vzorce volebního chování mořinského elektorátu při různých úrovních voleb se pro stranu ČSSD sjednotili (viz Graf č. 2).

V tomto volebním období obec splatila dluhy spojené s výstavbou kanalizace a čističky odpadních voda zajišťuje finanční prostředky pro plánovanou výstavbu vodovodu. Po zajištění inženýrských sítí v obci se zastupitelstvo plně věnovalo sociální vybavenosti obce. Pokračovala v investicích do základní školy a získala dotace na výstavbu hřiště s umělým povrchem.

Tímto se nepřímo dotýkáme problému, který často trápí malé obce. Rozpočet a hospodaření obce bezprostředně nesouvisí s tématem diplomové práce, avšak dává možnost pohledu na práci a zodpovědnost zastupitelstva z jiného úhlu. Každé zvolené zastupitelstvo řešilo otázky týkající se rozpočtu obce a hospodaření majetku. Obraz finančního vedení obce si můžeme udělat z následné tabulky č. 15, kde je shrnuto hospodaření zastupitelstva zvoleného v roce 2006. Jsou zde uvedeny příjmy a výdaje ze závěrečných účtů obce.

Tabulka č. 15: přehled příjmů a výdajů

Zdroj: Informační zdroje OÚ Mořina, vlastní zpracování

	Rok		
	2007	2008	2009
Daňové příjmy	5 844 938,43 Kč	6 927 831,22 Kč	6 056 853,86 Kč
Nedaňové příjmy	6 179 552,29 Kč	4 852 905,70 Kč	5 497 102,67 Kč
Kapitálové příjmy	1 353 703,00 Kč	2 095,00 Kč	-
Vlastní příjmy	13 378 193,72 Kč	11 782 831,92 Kč	11 553 956,53 Kč
Transferové příjmy	99 922,00 Kč	176 588,00 Kč	183 749,00 Kč
Celkem příjmy	13 478 115,72 Kč	11 959 419,92 Kč	11 737 705,53 Kč
Běžné výdaje	5 018 713,21 Kč	5 935 452,16 Kč	7 107 116,99 Kč
Kapitálové výdaje	5 185 911,12 Kč	1 629 677,39 Kč	785 982,00 Kč
Celkem výdaje	10 204 624,33 Kč	7 565 129,55 Kč	7 893 098,99 Kč
<i>Saldo rozpočtu</i>	<i>3 273 491,39 Kč</i>	<i>4 394 290,37 Kč</i>	<i>3 844 606,54 Kč</i>

Při pohledu na tabulku zcela jistě zaujmou poměrně vysoké nedaňové příjmy obce. Největší podíl na těchto příjmech zaujímají příjmy z pronájmu vytěženého lomu Čížovec, který v současné době zaváží a rekultivuje místní soukromá firma. Příjmy z pronájmu každoročně přesahují hranici 3 mil. Kč. Běžné výdaje vykazují každoroční celkový nárůst přibližně o 1 mil. Kč, avšak v jednotlivých položkách není patrný markantní meziroční rozdíl. Lze tedy předpokládat, že se tyto výdaje navýšily v závislosti na zvýšeném počtu obyvatel a jejich potřeb. Z uvedených hodnot lze vypočítat finanční nezávislost obce, neboli míru soběstačnosti obce, která se definuje jako podíl vlastních příjmů a celkových příjmů obce. Tento ukazatel tedy vyjadřuje, do jaké míry se celkové příjmy odvíjí od přijatých transferů. Výše tohoto ukazatele se pohybuje v rozmezí od 98 – 99 % a proto se dá říct, že je obec prakticky soběstačná, co se příjmové stránky týče.

Obce mají povinnost sestavovat na několik let rozpočtové výhledy. Rozpočtový výhled obsahuje souhrnné základní údaje o příjmech a výdajích, zejména o dlouhodobějších závazcích a pohledávkách, o finančních zdrojích a potřebách vyplývajících z časově a finančně náročných záměrů územních samosprávných celků. Je to jakýsi střednědobý finanční plán, který slouží zejména pro bezproblémovou realizaci náročných investičních akcí. Mořinské zastupitelstvo v roce 2009 vypracovalo podobný dokument, zahrnující předpokládané příjmy a výdaje do roku 2015. Obec Mořina v roce 2010 vyčerpala své finanční rezervy z důvodu zahájení financování velmi nákladného projektu, jakým je výstavba vodovodu. S náklady spojenými s tímto projektem je počítáno i v následujícím

roce. Částky se pohybují v řádech desítek milionů korun a obec z důvodu nákladů na výstavbu vodovodu počítá ve svém finančním výhledu, že bude muset hospodařit se záporným rozpočtem.

Do roku 2015 si obec naplánovala a zahrnula do svého výhledu několik dalších velmi nákladných projektů. Kromě již zmiňovaného vodovodu obec plánuje výstavbu víceúčelové haly, rekreační areál s bazénem a menší projekty v podobě oprav komunikací, chodníků či přestavby školy. Investiční záměry do budoucna způsobují milionové schodky obecního rozpočtu v jednotlivých letech. Obec podmiňuje realizaci projektů získáním dotací či navýšením daňových nebo ostatních příjmů. Ve svém finančním výhledu obec počítá s pozvolným nárůstem daňových příjmů. Naopak však v roce 2013 počítá s ukončením závázky místního lomu Čížovec, z které obci plynuly ročně více než tři miliony korun. Tento fakt výrazně ovlivní příjmovou stranu rozpočtu v negativním smyslu, a proto obec pro případnou realizaci zamýšlených projektů bude muset vést úspěšnou dotační politiku.

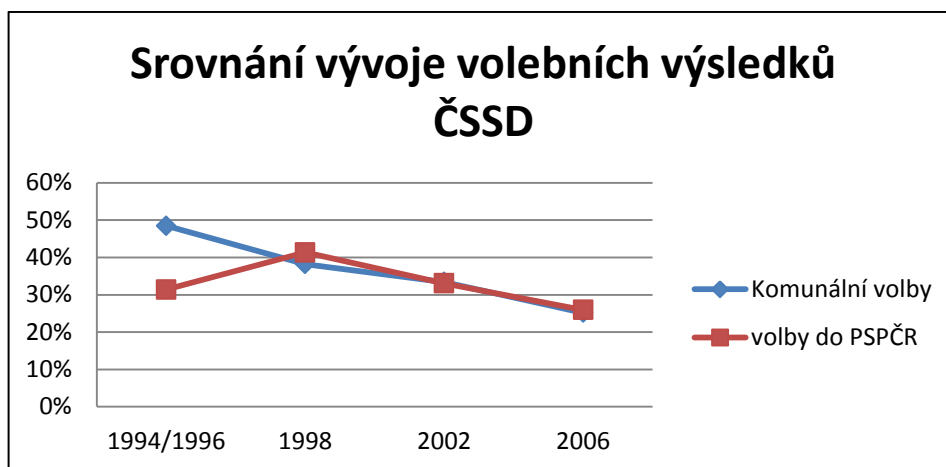
5.5 Shrnutí 1994 - 2006

Komunální volby konané v obci Mořina v letech 1994 - 2006 ilustrují trend v komunální politice menších obcí. Nezávislé uskupení mají stále větší vliv na politický život v těchto obcích a naopak parlamentní strany ustupují do pozadí. Můžeme zde pozorovat průběh a příčiny procesu postupného získávání dominantní pozice Sdružení nezávislých kandidátů v lokálním stranickém systému a upevnování jejich pozice a důvěry občanů. Jediným soupeřem se jim během vývoje komunálních voleb stala Česká strana sociálně demokratická, u které naopak můžeme pozorovat postupné oslabování pozice gradující v roce 2006. Vývoj výsledků ČSSD ilustruje následující graf, ve kterém byly pro větší obraznost dány do komparace komunální volby z roku 1994 a volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané v roce 1996.

Graf č. 2: Srovnání vývoje volebních výsledků ČSSD pro komunální volby a volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

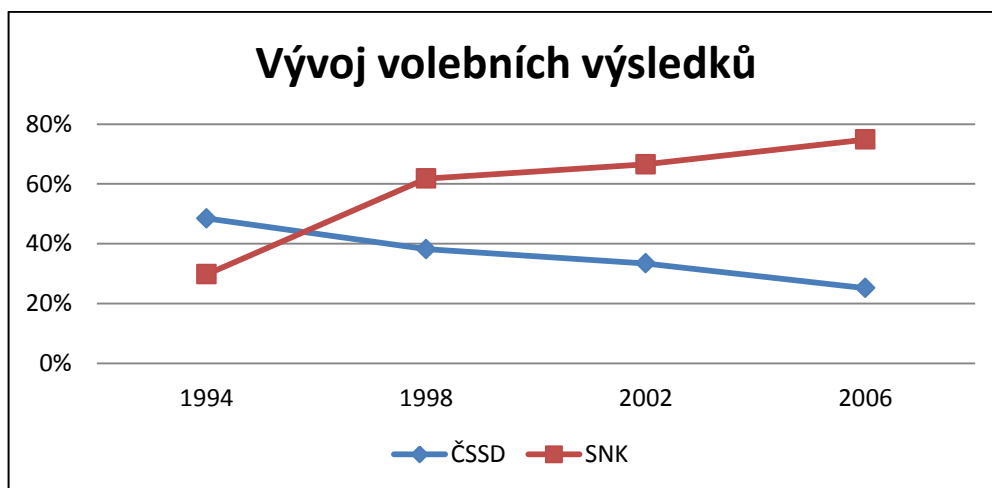
Zdroj: ČSÚ

Graf zobrazující vývoj volebních výsledků SNK a ČSSD v obci zcela zřejmě poukazuje na fakt, že SNK získalo za období 1994-2006 politicky dominantní postavení. Trendy obou volebních stran jsou jednoznačné. SNK má vzestupný charakter a během tří volebních období jeho preference vzrostly o více jak 45 %. Opačný charakter má křivka volebních výsledků ČSSD. Zde pozorujeme neustálou sestupnou tendenci.

Graf č. 3: Vývoj volebních výsledků

Zdroj: ČSÚ

5.6 Vliv sociálního klima na sestavování kandidátních listin

Místní stranický systém v obci Mořina, v podobě jakou můžeme pozorovat v textu, se tedy ze soutěživého systému transformoval do systému kooperativního s důrazem na zachování pluralitního systému. Praktikovaný model se nezměnil ani pro komunální volby v roce 2010, do kterých v obci vstoupila opět dvě politická uskupení, úzce spolupracující již při sestavování kandidátních listin. Atmosféra panující před volbami by se dala nazvat harmonickou a sestavení tradičních dvou kandidátek nečinil jejím leaderům problém. Zde je nutno poznamenat, že původ tohoto systému v obci lze najít již ve volbách 2002, kdy kandidátku ČSSD prvně sestavoval pan Sahulka, který byl otevřenější spolupráci než předešlý pan Ing. Šiman. Zmíněný systém, bez větších změn, v obci funguje již třetím volebním obdobím, což je zajímavý fakt, uvědomíme-li si, jakými změnami obec za ty roky prošla. Nejzásadnější změnou je bezesporu velikost obce. Na Mořinu, díky její poloze, působí deurbanizační tendence projevující se v posledních letech nárůstem obyvatel. Ve volebních letech 2002 a 2006 zde bylo hlášeno k 1. lednu 585 respektive 627 obyvatel. V roce 2010 ke stejnému datu bylo v obci hlášeno 753 obyvatel. Radikální nárůst obyvatel však neměl žádný vliv na složení místního politického spektra. Důvody můžeme spatřovat v otázce aktivity nových obyvatel, v drtivé většině městského původu, nebo v celkové spokojenosti s fungováním zastupitelstva obce.

Použijeme-li Bubeníčkovu schéma typologizace obcí dle modelu sestavování kandidátních listin, zjistíme, že obec Mořina se z původní skupiny D (pluralitní systém + nekooperativní model) postupně přesunula do skupiny C (pluralitní systém + kooperativní model), aniž by na tomto faktu měly sebemenší podíl popsané změny v obci. Avšak existuje zde určitý předpoklad, že nově příchozí obyvatelé z velkých měst mění charakter obcí a časem by mohli změnit i lokální politický systém. Tuto hypotézu lze podpořit konkrétním příkladem obce Bubovice, která sousedí se sledovanou obcí Mořina. Pluralitní prostředí se v obci objevilo ve volbách 1994 a především v roce 1998. Po volbách 1994 byl zvolen starosta z vítězného SNK. Jeho vedení obce se neseťkalo s uznáním místních obyvatel. Proti starostovi se zformovaly dvě opoziční skupiny, které kandidovaly v roce 1998 na kandidátních listinách dvou SNK. Po svržení starosty došlo v roce 2002 ke sjednocení kandidátů všech volebních stran z voleb 1998 na jediné kandidátní listině. Multipartita v Bubovicích tím vymizela. Starostka v rozhovoru dokonce uvedla, že v roce 2006 již bylo

složité vůbec sehnat dostatek kandidátů pro naplnění jedné kandidátní listiny (Bubeníček, 2010, s. 82).

Obec Bubovice se tedy z původní skupiny D (pluralitní systém + nekooperativní model) přesunula do skupiny A (nepluralitní systém + kooperativní model) a ve volbách v roce 2006 by svým charakterem spadala spíše do skupiny B (nepluralitní systém + nekooperativní model). Ve volebním roce 2010 v obci nečekaně, doslova přes noc, vznikly 4 kandidátní listiny a Bubovice tedy znovu můžeme zařadit do skupiny D. Za náhlou změnu, která v obci opět ustavila pluralitní systém se soutěživým prostředím, mohou noví obyvatelé, kteří se přistěhovali do lokality nové zástavby, jež znásobila velikost obce. Každá ze tří vzniklých kandidátních listin byla buď zcela sestavena z přistěhovalých obyvatel, nebo ji tito lidé iniciovali. Na příkladu obce Bubovice můžeme jasně vidět, že změna trendů v bydlení a s ní odliv obyvatel z měst na vesnice dokáže ovlivnit politický život v obcích postižených urbanistickými změnami.

V obci Mořina ležící ve stejné lokalitě a podléhající stejným přistěhovaleckým tendencím, kdy imigrace v obci neustále stoupá, se však podobný trend neprojevil. Začleňování nových obyvatel do místních poměrů a sociálních sítí se daří díky sdružení starající se o kulturní a volnočasové aktivity v obci. Přistěhovalci se stávají aktivními obyvateli obce, ale jejich aktivity jsou nepolitického rázu. Důvod nezapojení nových obyvatel do politického života v obci Mořina, a naopak značné angažování v otázce sestavení místního zastupitelstva v obci Bubovice, musíme hledat spíše než v otázce pasivity těchto obyvatel v otázce spokojenosti s vedením obce.

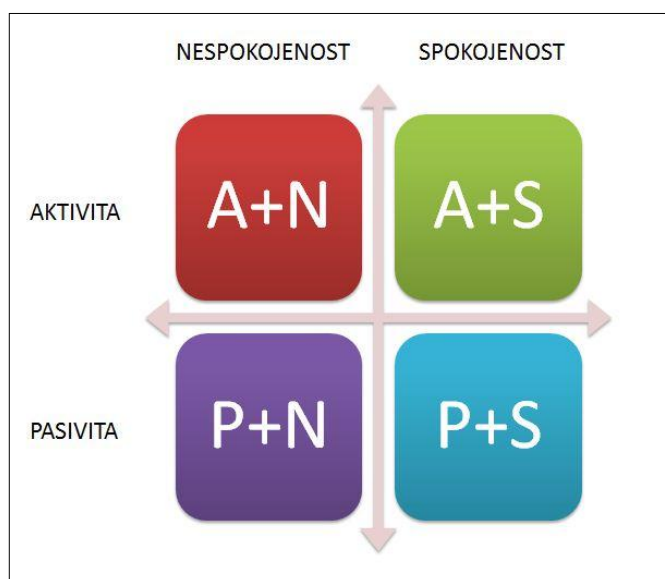
Byla to právě nespokojenost s místním zastupitelstvem v čele s místní starostkou, která vedla nové bubovické obyvatele k podání kandidátních listin do komunálních voleb 2010. Nesouhlas s vedením obce tito lidé začali projevovat již o rok dříve, když založili alternativní stránky k oficiálním internetovým stránkám obce. Hlavní důvody vzniku těchto stránek byly vytvořit konstruktivní tlak na pasivní zastupitelstvo obce za účelem řešení problémů, poskytovat občanům užitečné informace, které prý oficiální stránky neposkytovaly a hlavně vytvořit komunitu občanů, kteří se o dění ve své obci budou zajímat a poskytnout jim prostor pro publikování svých osobních názorů a návrhů (www.obecbubovice.cz). Byly to pravděpodobně internetové stránky, které přispěly velkou měrou k zformování nových kandidátních listin. Lidé si na nich vyměňovali zkušenosti

s místním zastupitelstvem a zveřejňovali své články na témata týkající se neuspokojivého společenského života v obci. Vzniklo zde jakési občanské fórum, které zformovalo kandidátní listiny a dokázalo iniciovat společné setkání nových kandidátů s místními občany, na kterém byla jen mizivá účast takzvaných starousedlíků. Stránky také daly před volbami prostor všem kandidujícím stranám pro prezentování svých volebních programů, této příležitosti však využily pouze nově vzniklé strany.

Výše popsaná fakta vedly k závěrům, které shrnuje následující schéma. Na podobu lokálního politického systému ve sledovaných obcích měla vliv otázka spokojenosti a aktivity obyvatel. Z pohledu zmiňovaných ukazatelů lze rozdělit sociální klima v elektorátu před volbami do čtyř skupin.

Schéma č. 2: Sociální klima

Zdroj: vlastní zpracování

V první skupině se nacházejí aktivní obyvatelé obce, kteří jsou zároveň nespokojeni s prací zastupitelstva (A+N). Druhým příkladem je situace, která nastává, jsou-li obyvatelé obce aktivní a spokojeni s vedením obce (A+S). Třetí je situace, kdy jsou obyvatelé pasivní a v obci vládne nespokojenost s dosavadním zastupitelstvem (P+N). Poslední situace, která může v modelu nastat je pasivita obyvatel spojená se spokojeností s prací zastupitelstva (P+S).

Schéma č. 3 zobrazující zjednodušený vývoj situace v obci Mořina a Bubovice potvrzuje růst počtu voličů v obcích a udává počet kandidátních listin v pěti volebních letech. Barvy označující volební roky za každou obec odpovídají barvám na předchozím schématu č. 2 a popisují tak atmosféru ve společnosti před volbami⁸. Je patrné, že nespokojenost spojená s aktivitou občanů vede ke změně v počtu kandidátních listin a s tím i ke změně v komunálním politickém procesu. Při pohledu na vývoj v obou obcích je zřejmá jejich podobnost ve zvyšování počtu obyvatel s právem volit. Nejdramatičtěji se počty voličů zvýšily v posledních letech z důvodu zmiňované výstavby v obcích. V Bubovicích noví obyvatelé měli za následek změnu místního politického procesu, kdežto na Mořině jejich aktivity vedly k založení spolku starající se o volnočasové aktivity v obci a k úzké spolupráci s místním zastupitelstvem.

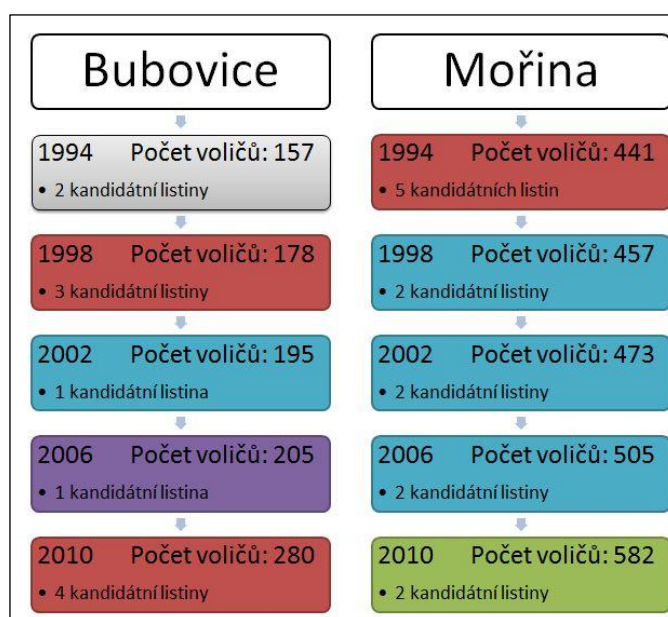
Zajímavé je také srovnání celkového vývoje v obou obcích. Mořina po úvodním projevu nespokojenosti s vedením obce dosáhla bodu, v němž její vedení má silné postavení a podporu nachází i u nově příchozích obyvatel. Bubovice prošly různými fázemi z pohledu aktivity a spokojenosti obyvatel s výsledkem, který označuje přistěhované obyvatele za silnou skupinu mající na konečnou podobu lokálního procesu velký vliv. Aktivita nových obyvatel zapříčinila přechod z nepluralitního systému vedoucí takřka k ztrátě samostatnosti obce až k soutěživému systému se čtyřmi kandidátními listinami.

---

⁸ Šedé pole značící volební rok 1994 v obci Bubovice nebylo zařazeno do žádné z kategorií z důvodu neznalosti situace před volbami.

Schéma č. 3: Projevy změn v sociálním klimatu obcí

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

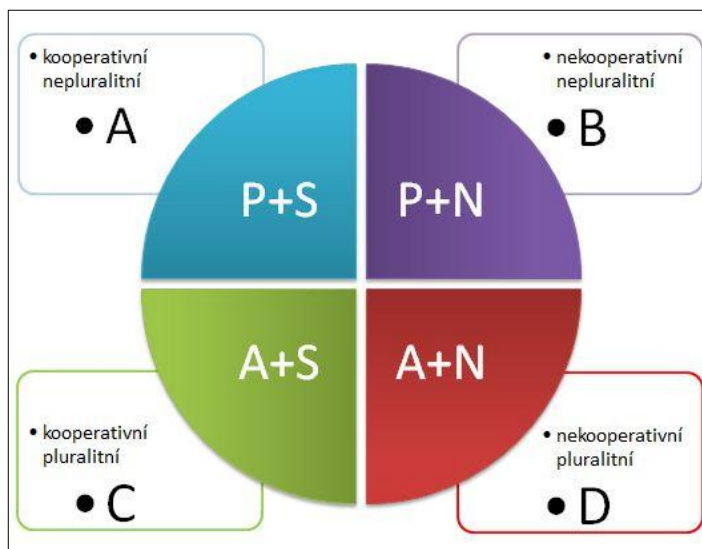

Při využití příkladu dvou obcí, u kterých bylo v praxi popsáno Bubeníčkovovo schéma typologizace obcí dle modelu sestavování kandidátních listin a provedena analýza vlivu sociálního klima v obci se zaměřením na aktivitu a spokojenost obyvatel, můžeme dojít k závěru, že popsaná schémata spolu do jisté míry korespondují. Výstupem celého předchozího textu je schéma nazvané Spojený model sociální klima a sestavování kandidátních listin. Atmosféra panující mezi obyvateli před komunálními volbami ovlivňuje podobu samotného modelu sestavování kandidátních listin. Úpravou a spojením obou systémů dostaneme ucelené schéma, v kterém jsou zachyceny základní ukazatele chování obyvatel a celková atmosféra panující v obci, z čehož lze do jisté míry pravděpodobnosti dedukovat model sestavování kandidátních listin.

Oba modely samostatně posloužily k nalezení charakteristiky situace ve sledovaných obcích. Model popisující sociální klima před volbami odhaluje možné důvody zvrátů v komunálním politickém systému a druhý model definuje situace při sestavování kandidátních listin. Spojením obou modelů pak dostáváme ucelený model, jenž obsahuje příčiny změn v komunálním politickém systému, které mají svůj původ ve společenské rovině, a nejpravděpodobněji se vyskytující forma sestavování kandidátních listin za daných podmínek.

Schéma č. 4: Spojený model sociální klima a sestavování kandidátních listin

Zdroj: vlastní zpracování dle Bubeníček, 2006

Nepravidelným prvkem modelu je situace P+S, která může nabývat více podob sestavování kandidátních listin, odvíjejících se od zavedeného lokálního systému. Na příkladu obce Mořina můžeme vidět, že sociální klima v situace P+S je jakýmsi stagnujícím prvkem, kdy se zachovává stávající model. Spokojenost s vedením obce podněcuje pasivitu u svých občanů, kterým současný stav vyhovuje, a nechtějí ho tedy měnit. O modelu sestavování kandidátních listin proto rozhoduje vžitý způsob kandidatury v obci a kooperace místních politických osobností. Z důvodu pasivity obyvatel a spokojenosti s vedením obce se však jako nejpravděpodobnější jeví nepluralitní systém, jaký můžeme vidět u Bubovic v roce 2002. Důvodem je předpoklad, že u pasivního postoje obyvatel obce lze očekávat spíše zužování politického systému z důvodu neochoty kandidovat. Popsaná situace také vyžaduje kooperaci při sestavování kandidátní listiny a vytváření prostředí bez politických a osobních střetů.

Situace pasivního chování obyvatel, kteří jsou zároveň nespokojeni se zastupitelstvem, může přerost až k neschopnosti sestavit kandidátní listinu a ztrátě samostatnosti obce. Atmosféra mezi obyvateli obce před volbami je v takové situaci na bodu, kdy většina obyvatel láteří nad prací zastupitelů a pasivní postoj nedovolí najít z jejich řad jedince ochotné kandidovat. V podobné situaci se nacházela obec Bubovice v roce 2006, indolence místních obyvatel zapříčinila problémy se sestavením jediné kandidátní listiny. Nespokojenost obyvatel s prací zastupitelstva může v úzkém sociálním prostoru obce vést

zastupitele k neochotě opětovně kandidovat na své posty. V atmosféře obecné nespokojenosti spojené s pasivním chováním obyvatel, omezující se často jen na slovní kritiku vůči zastupitelstvu, se noví schopní zastupitelé hledají těžko. Z těchto důvodů lze v situaci P+N předpokládat, že nejčastějším vyústěním v komunálních volbách, za předpokladu sestavení kandidátní listiny, bude nepluralitní systém s jedinou kandidátní listinou. V takové situaci nelze mluvit ani o kooperaci - jedná se spíše o nábor lidí za účelem naplnění jediné kandidátky.

Za sociální klima ve stavu A+S byla označena situace, která panovala v obci Mořina před komunálními volbami v roce 2010. Sestavování kandidátních listin bylo identické s předchozím obdobím, ale díky novým obyvatelům obce a založenému spolku, v kterém se angažují, se aktivita občanů zvýšila. Díky dobrým vztahům a podpoře spolku ze strany obce nemají tito obyvatelé tendenci k založení vlastního politického uskupení. V takové situaci pravděpodobně nedochází k tendencím usilujících o změnu, protože aktivita obyvatel se zde zaměřuje na společenský život v obci a jejich politická aktivita se omezuje na dosazení svých zástupců na lokálně etablované kandidátní listiny. Projev aktivity v tomto případě tedy nevede ke změně systému sestavování kandidátních listin, ale respektuje jeho kooperující podobu. Z důvodu ochoty kandidovat a spokojenosti obyvatel v obci se jako typický systém za takové situace jeví kooperující a pluralitní. Model však může nabývat i podoby nepluralitní (nejvíce lze předpokládat nepluralitní model v nejmenších obcích), ale vždy musí být splněna podmínka kooperace.

Poslední možnost, kterou nabízí model, je situace, v níž jsou obyvatelé nespokojeni, a tato nespokojenost je podnítila k politickým aktivitám. Spojení těchto dvou znaků může vést k vzniku volební opozice, která změní místní systém sestavování kandidátních listin. V modelu sestavování kandidátních listin se v tomto případě jedná vždy o nekooperující pluralitní systém. V našem případě jsou to například noví obyvatelé obce Bubovice, kteří svou nespokojenost přetavili v sestavení tří kandidátních listin. Nespokojenost obyvatel s dosavadním zastupitelstvem vede ke vzniku nových politických uskupení jen za předpokladu aktivního obyvatelstva. Kooperace v této situaci je prakticky vyloučena.

V obecné rovině můžeme model rozdělit na horizontální a vertikální roviny. Pasivita obyvatel vede k zachování současného systému sestavování kandidátních listin bez jeho dalšího rozvoje. Vyšší pasivita spojená s nespokojeností naopak může vést až k zániku

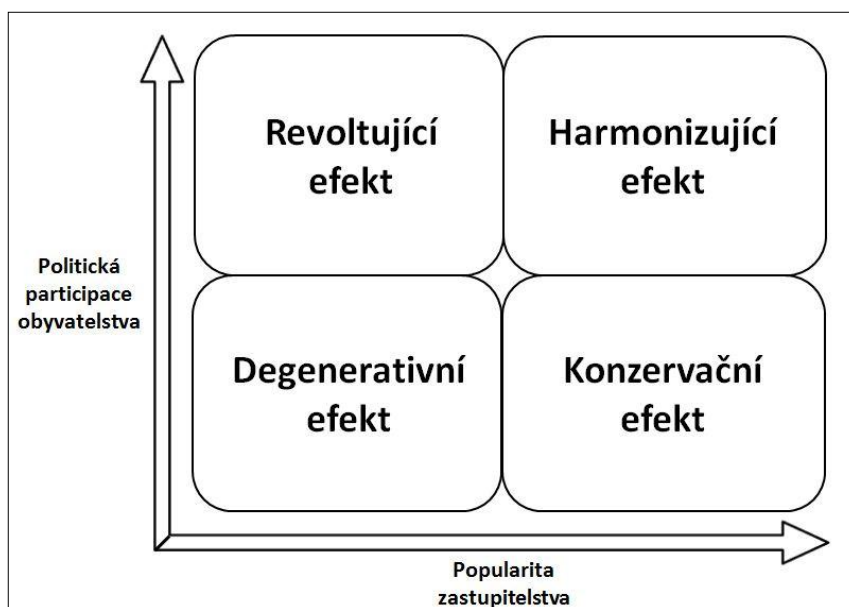
samostatnosti obce. Spokojenost obyvatel s vedením obce má stejné účinky jako jejich pasivita – většinou nedochází ke změně modelu sestavování kandidátek. Kvalitní zastupitelstvo, s kterým je většina obyvatel spokojena, mezi sebou nevede spory a dokáže při sestavování kandidátních listin kooperovat. Aktivita obyvatel však již vyvolává na systému kandidátních listin změny. Za předpokladu neexistujícího pluralitního systému dochází k vzniku multipartity a spolu s nespokojeností vzniká soutěživé prostředí. V případě spokojenosti obyvatel nemusí mít jejich aktivita zásadní vliv na podobu sestavování kandidátních listin. Projev aktivity se může omezit jen na personální obnovu kandidátů uvedených na kandidátních listinách. Z pohledu nespokojenosti dochází zřejmě k nejzásadnějším změnám na podobě sestavování kandidátek. Dochází zde k nekooperativním postupům a výsledky plynoucí z nespokojenosti obyvatel jsou velmi rozdílné. Nespokojenost společně s pasivitou může obec ohrozit, nebo naopak může vést k aktivitám vedoucí k „malé revoluci“ na komunální úrovni.

5.6.1 Dynamika lokálního politického systému v sociálním kontextu

Z předešlých praktických příkladů ve sledovaných obcích, které daly vzniknout modelu sociálního klima, jenž byl následně spojen s modelem sledující sestavování kandidátních listin, lze vyvodit obecný model vlivu sociálního klima na politický proces v obcích. První model dle ukazatelů vzešlých z praktických příkladů pouze identifikoval formy nálad ve společnosti, které měly za následek změnu podob lokálních politických systémů. Následným spojením s druhým modelem bylo umožněno pozorovat vzájemné ovlivňování společenských nálad a způsobu sestavování kandidátních listin. Model nazvaný Dynamika lokálního politického systému v sociálním kontextu je definován také dvěma základními proměnnými ovlivňující podobu komunálních systémů, ale na rozdíl od modelu sociálního klima pouze neidentifikuje vzniklé situace, ale definuje jejich dopady na lokální politický proces. Charakterizuje tedy dynamiku změny lokálních systémů z pohledu společenské situace panující v municipalitách.

Schéma č. 5: Dynamika lokálního politického systému v sociálním kontextu

Zdroj: vlastní zpracování

Pozn.: Politickou participací v tomto případě není myšlena volební účast

Model již nenahlíží na problematiku optikou hledající příčiny změn v lokálním politickém systému, které vznikají při sestavování kandidátních listin. Pohlíží na transformace lokálních politických systémů z pozice společenských vlivů, nikoli politických. Ilustruje pravděpodobné dopady (efekty) na lokální politický systém, které mohou vzniknout v důsledku působení společenských procesů (popularita zastupitelstva a politická participace obyvatelstva). Nemá tedy za cíl jednoznačně identifikovat podobu lokálního politického systému za určité společenské situace před komunálními volbami, ale pouze predikovat obecné dopady společenských změn na komunální politický systém.

Degenerativní efekt vzniká za situace nízké popularity stávajícího zastupitelstva v kombinaci s neochotou obyvatelstva participovat na politickém životě obce. V takovém případě může špatné vedení obce vytvořit obecnou negativní percepce, která převáží nad ochotou kandidovat do místního zastupitelstva. V očích občanů místní politika a její aktéři ztrácí dobré jméno a důvěru, což odrazuje občany od kandidatury a samotné zastupitele od možnosti znovu kandidovat. V úzkém sociálním prostoru je jakékoliv spojení s podobným vedením obce společensky nežádoucí. Důvody nepopularity zastupitelstva mohou být velmi různorodé – nejčastěji je lze spojit s finanční situací obce a její občanskou vybaveností. Popsané situace vedoucí k degenerativnímu efektu v komunálním prostředí

mohou vyústit až ve ztrátu samostatnosti a přechod pod správu jiné obce. Možným východiskem je zformování skupiny lidí, kteří jsou ochotni zastávat neoblíbené veřejné posty, nebo neznají poměry panující v obci a nechtějí dopustit zánik samostatnosti. Takovými lidmi mohou být například noví obyvatelé obcí opouštějící města, kteří jsou mladí, kvalifikovaní a ovládají městské prostředky komunikace a dokáží je využít i ve venkovském prostředí.

Konzervační efekt vzniká v obcích, kde se zastupitelstvo těší velké popularitě a obyvatelé obce proto nemají potřebu do politického dění v obci zasahovat. Pokud vedení obce pracuje dobře a obec se rozvíjí a prosperuje, získává si tím popularitu svých voličů. Za takového stavu není překvapením, že dojde k opětovnému zvolení většiny (případně všech) zastupitelů a ani na postu starosty nedojde k personální obměně. Popularita schopného zastupitelstva vede k pasivnímu postoji obyvatel v otázce kandidatury. Lidé mohou v takových obcích být vedeni myšlenkou „proč se plést do něčeho, co funguje“ a je jim tedy otázka kandidatury lhostejná (je pravděpodobné, že by případná protikandidatura byla beztak málo úspěšná). Podobné situace by mohly vést k neměnné formě kandidatury na místní úrovni a malé personální obměně a tedy konzervaci lokálního politického systému, jejíž hlavní příčinou je neochota kandidovat. Postupem času může dojít až k ustálení místního politického systému s pouze jednou kandidátní listinou reprezentující oblíbené zastupitele. Zde vzniká nebezpečí stárnutí zastupitelstva, které díky neexistence personální obměny nemá zkušené nástupce. V extrémních případech může dojít až k překlopení do degenerativního efektu - oblíbené zastupitelstvo odejde a nenajde se nikdo, kdo by vysoko nastavený standart vedení obce mohl udržet.

Revoltující efekt představuje situaci, kdy popularita zastupitelstva je nízká a zároveň obyvatelé obce mají zájem o politickou participaci. K efektu může dojít i v podmínkách, kde popularita obecního zastupitelstva není minoritní. Stačí část obyvatelstva, která je nespokojená s vývojem situace v obci a nestaví se lhostejně k vznikajícím problémům. Taková část aktivně působících obyvatel dokáže zformovat kandidátku se záměrem prosadit své názory ve vedení obce, zvrátit směr vývoje a změnit tak tvář lokálního politického systému. Revolta z řad obyvatel přichází vždy za podmínek politické aktivity místních nespokojených osob. Pokud popularita zastupitelstva je obecně nízká, mohou nově zformované kandidátní listiny získat i většinu mandátů. Výhodou revoltujících

volebních uskupení měnící lokální politickou mapu je jejich „neposkvrněnost“ a ideje, s kterými přicházejí (v rozvinutějších systémech větších obcí by se dalo mluvit už o volebních programech). Kandidáti obhajující své mandáty si s sebou k volbám nesou i známku zastupitele v nepopulárním vedení obce. Může zde tedy docházet k volebním střetům bývalého zastupitelstva s nabídkou alternativy a šancí na změnu. Protože noví kandidáti nemusí mít zkušenosti s vedením obce, ale mohou nabízet řešení a východiska, lze v některých případech souboj z pohledu voliče označovat za - personifikovaná volba versus volba idejí (programu).

Harmonizující efekt, jak napovídá jeho název, je ideální případ předvolební společenské situace v lokálním politickém systému. Popularita zastupitelstva je vysoká a obyvatelstvo participuje na politických procesech v obci. Místní obyvatelé projevují zájem o lokální politickou scénu, mohou do ní vstupovat, ale nemění její strukturu. Lokální politický systém by povětšinou měl být zachován i vstupem nových kandidátů (mohou kandidovat na listině místních etablovaných politických sdružení). Pokud se však začne formovat nová kandidátní listina, mělo by se tak dít s vědomím politických elit a měla by akceptovat současnou politiku obce a nemít za cíl její změnu. Pouze by tak rozšířila elektorátu možnost výběru kandidátů. K harmonizujícímu efektu by nejčastěji mělo docházet v obcích, kde se zastupitelstvo stará o kulturní život a úzce spolupracuje a podporuje místní spolky a sdružení. Tím lze dosáhnout úzké spojitosti mezi spolkovým a politickým životem obce. Zástupci jednotlivých spolků se tak snáz prosazují do obecního zastupitelstva a reprezentují v něm určitou skupinu obyvatel. Tento efekt lze označit za ideálnější formu konzervačního efektu. Také zde je stabilní oblíbené zastupitelstvo, avšak díky politické participaci obyvatelstva, zapojení spolků a tím výchovou nových zastupitelů, bagatelizuje možnost překlopení do degenerativního efektu.

Popsaný model ukazuje ve čtyřech formulovaných efektech dynamiku lokálního politického systému z pohledu společenské situace panující před volbami. Díky rychle se měnícím společenským podmínkám v obcích se mění také jejich dopady (efekty) na lokální politickou scénu. Nelze tedy určit jasnou spojitost jednotlivých efektů – ve většině případů je nemožné predikovat, jaký efekt bude následovat v příštím volebním období. Každý uplatňovaný efekt může být nahrazen jakýmkoliv jiným v závislosti na

společenském mínění a situaci v obci. Tento fakt dokládá dynamiku modelu a důležitost jakou mají sociální kontexty pro pochopení lokálního politického procesu.

5.7 Lokální politický proces obce Mořina ve volebním roce 2010

Před blížícími se komunálními volbami v obci Mořina byla situace poklidná. Zastupitelstvo nezaznamenalo projevy nespokojenosti ani aktivity směřující k zformování kandidátní listiny bez iniciativy z řad zastupitelstva. Očekával se model z předešlých let, kdy sestavení kandidátních listin bude v režii starosty a místostarosty, kteří se na volební víkend stanou rivaly. Rivalita je však jen obrazná, protože oba přední činitelé obce k sobě chovají velký respekt, a jak potvrdili v rozhovorech, za roky spolupráce si vedení obce s absencí jednoho z nich nedovedou představit. Oddělenou kandidaturu praktikují z důvodu zachování pluralitního systému v obci, protože jsou to právě oni, kdo již třetí volební období formují obě kandidátní listiny. Při vyslovení myšlenky odchodu z komunální politiky byl pan Sahulka přemlouván starostou obce k setrvání a k pokračování plodné spolupráce. Znaky, které předvolební situace vykazuje, jen podtrhují harmonické fungování místního zastupitelstva, ke kterému svým vývojem došlo. Není mnoho obcí, kde starosta přemlouvá svého jediného rivala ve volbách, aby sestavil kandidátní listinu. Díky své silné pozici, citu pro zachování demokratického rázu voleb a pozitivní atmosféře u obyvatel si tento krok mohl dovolit.

Místostarosta pan Sahulka opět zformoval pro komunální volby 2010 kandidátní listinu alternující listině sestavené starostou. Kandidáti na ni uvedeni však již nekandidovali pod hlavičkou České strany sociálně demokratické, ale pod nezávislým politickým uskupením. Tímto krokem byla po šestnácti letech v obci ukončena působnost politické strany, která byla založena kontroverzním starostou a členem strany ČSSD panem Ing. Šimanem. Pan Sahulka v rozhovoru jako hlavní důvod uvedl, že před komunálními volbami nebyl kontaktován ze strany okresní organizace ČSSD. Přisuzoval to ztrátě vůle ČSSD kandidovat v malých obcích, které nemají dostatečný politický vliv. Jemu osobně odchod České strany sociálně demokratické z mořinské politické scény ostatně nevadil. Jako zkušený komunální politik vyslovil myšlenku, že v malých obcích je silně personifikovaná volba a lidé zde koukají spíše na jména kandidátů než na kandidátní listiny jako celek.

Žádná z forem předvolební kampaně v obci neprobíhala. Na otázku, zda neuvažoval starosta společně se zastupiteli o setkání s lidmi, podobné jako uspořádaly kandidátní strany v Bubovicích, odpověděl, že nikoliv. Vyjádřil se ve smyslu úzkého sociálního prostoru, v kterém je zbytečné dělat předvolební semináře. Navíc v Bubovicích se jednalo o nově kandidující politické uskupení prezentující své vize, v případě Mořiny jde o ustálenou formu kandidatury s částečnou personální obměnou. Práci zastupitelstva a jejich záměry do budoucna mohou obyvatelé obce sledovat prostřednictvím informačního neperiodika nazvaného Mořinský Kurýr. Výtisky Kurýra jsou distribuovány bezplatně do každé rodiny a obyvatelé do něj mohou přispívat svými články na různá témata. První stránky však tradičně patří zastupitelstvu obce, které zde uveřejňuje usnesení zastupitelstva z veřejných zasedání a termíny příštího zasedání. Pravidelným autorem článků je i starosta, který ve svých textech komentuje dění v obci a zveřejňuje aktuální informace o práci zastupitelstva.

Setkání s voliči do jisté míry zastoupil starostův článek v Mořinském Kurýru ze září 2010. V něm oznámil počet kandidátních listin a společný program, kterým byla výstavba vodovodu v obci, kanalizace v Trněném Újezdu a následující úprava komunikací. V textu dále shrnul činnost zastupitelstva za 4 roky, které charakterizují starosti s vyřízením nejrůznějších povolení na výstavbu vodovodu v kooperaci s několika obcemi. Popsal finanční zdroje na výstavbu vodovodu, schválené projekty, jakými jsou například rozšíření čističky odpadních vod, rozšíření školy a výstavba multifunkční haly. Vyzdvihl i rekonstrukci bývalého Dětského domu, který dala obec do užívání občanskému sdružení Mořiňák, jehož aktivity v obci uvítal. Na závěr svého článku pozval občany ke komunálním volbám s odůvodněním, že „toto jsou volby, které se opravdu týkají nás všech“. Mořinský elektorát o práci zastupitelstva a jeho programu do budoucna měl tedy dostatek informací, které mu byly podávány průběžně i souhrnnou formou těsně před samotnými komunálními volbami.

5.7.1 Odstupující zastupitelstvo

Odstupujícím zastupitelům na posledním zasedání zastupitelstva 7. 10. 2010. byly rozdány papíry obsahující několik otázek týkající se například jejich kandidatury, průběhu zasedání a práce zastupitelstva. Všichni zastupitelé byli velice ochotní a na otázky písemně odpověděli. Otázky, rozšířené o několik specifických, byly také položeny starostovi a

místostarostovi v semistrukturovaných rozhovorech za účelem rozšíření písemného sdělení zastupitelů. Ochota a vstřícnost všech aktérů komunální politiky na Mořině dala vzniknout malé sondě do místního zastupitelstva těsně před komunálními volbami. Položené otázky jsou uvedené v příloze č. 5.

První otázka zjišťovala, jakou váhu přikládají zastupitelé příslušnosti ke straně či politickému uskupení, za kterou kandidovali. Zastupitelé se shodli, že při práci v zastupitelstvu pro ně nebylo zavazující, za koho kandidovali a jak rozhodují jejich kolegové z kandidátní listiny. Zastupitelé vzešli z kandidátní listiny SNK argumentovali kandidaturou za nezávislé, podle čehož se jejich rozhodování řídí. Nezávislí zastupitelé uváděli například, že se cítí být zavázáni pouze občanům, které zastupují, nebo že se řídí jen svým názorem. Odpovědi potvrzují chybějící politickou ideologii kandidujících uskupení v malých obcích a vyvolávají opět otázku, zda je kandidatura v podobě kandidátních listin v takovýchto obcích vhodná. Pokud zastupitelé rozhodují dle vlastního názoru, měli by se logicky prezentovat ve volbách jako samostatný politický subjekt.

V návaznosti na první otázku je zajímavé jak odpovídali zastupitelé na svou druhou otázku. Ačkoliv na rozhodování v zastupitelstvu podle jejich odpovědí neměla vliv politická strana ani sdružení, většina z nich by si kandidaturu za jiné politické uskupení se zcela odlišnými lidmi nedovedla představit. Objevovaly se odpovědi odmítající především kandidaturu za politickou stranu, které vycházely opět především z řad zastupitelů SNK. Jiné vedla k záporné odpovědi vidina svého jména na listině s neznámými lidmi, bez zastoupení současných zastupitelů, které považují za kvalitní. Jen jeden zastupitel by si dokázal představit svou kandidaturu s odlišnými lidmi na kandidátní listině. Pan Sahulka, v rozhovoru reagoval na první dvě položené odpovědi a nepřímou kritizoval způsob kandidatury, když uvedl, že na malé obci za současného volebního systému je jedno s kým kandidujete, o většině zastupitelů stejně rozhodují voliči svými preferenčními hlasy.

Odpovědi na další otázku potvrdily takřka ideální stav panující v zastupitelstvu, kterému končil mandát v roce 2010. Kooperace politických uskupení zde byla na vysoké úrovni a při zasedání zastupitelstva se řevnivost ani nesoulad mezi zastupiteli vzešlých z různých kandidátních listin neprojevovali. Jednání zastupitelstva se podle jeho členů vždy ubíralo k dosažení kompromisu nebo dohody. Přípomínky a názory byly reprezentovány osobou

jednotlivce a nereprezentovaly postoje spolukandidátů. Podle slov místostarosty docházelo někdy až k velkým diskusím, postrádající však osobní a slovní útoky. Dále uvedl faktor absence politické příslušnosti zastupitelů, která zavádí politikaření do rozhodování a zastupitelstvo tak sledovalo jedinou myšlenku, kterou byl rozvoj obce. Starosta potvrdil názor svého zástupce a dodal jen, že věří ve správnost konečných rozhodnutí. Hledání kompromisu u zastupitelů a slova místostarosty o diskusi potvrdila i otázka dotazující se zastupitelů na projevy názorového nesouladu při zasedání. Zastupitelé označili za nejčastější řešení rozdílných názorů diskusi, mnohdy i dlouhou a vášnivou. V zásadních otázkách se kompromis prý vždy našel.

Na otázku jak by popsali celkovou atmosféru v místním zastupitelstvu, se zastupitelé vyjadřovali kladně. Atmosféru označovali za dobrou, klidnou, uvolněnou i harmonickou. Objevily se názory vyzdvihující apolitickou atmosféru, která je konstruktivní, podporující tvůrčí prostředí a jejímž cílem bylo vždy nalezení nejlepšího řešení pro obec a její občany. Starosta Vojtěch Štička souhlasil s názorem zastupitelstva a doplnil ho o informace potvrzující harmonické a konstruktivní prostředí v zásadních otázkách, které měly dopad na obec. U dílčích řešení problémů nepřímo svázaných s obcí atmosféra mnohdy houstla vlivem rozdílných názorů. Vyzdvihl především práci zastupitelstva v čase končícího mandátu, kdy se často na poslední chvíli uzavíraly smlouvy potřebné pro zahájení prací na výstavbě vodovodu.

Právě vodovod byl nejčastěji zmiňovaným nejvýznamnějším počinem odstupujícího zastupitelstva. Spolu s ním byla také zmíněna rekultivace lomu Čížovec, která je jedním z hlavních zdrojů pro financování vodovodu. Po výzvě o vyjádření názoru jednotlivých zastupitelů na rozhodnutí o výstavbě vodovodu panovala opět shoda v podpoře projektu a ztotožnění se s ním. Vodovod v obci byl označen za nutný a nezbytný, řešící mnoho starostí většiny občanů, hlavně v Trněném Újezdu. Také pro starostu obce se vodovod stal nejdůležitějším rozhodnutím za čtyřleté funkční období a byl na něj hrdý z důvodu více jak třicetiletého úsilí předchozích zastupitelstev o jeho výstavbu, které naráželo na nejrůznější překážky. Dále uvedl, že kromě zajištění inženýrských sítí a bezstarostného chodu obce, se vedení obce musí starat i o život v obci. Z toho důvodu zmínil opravu školy, podíl obce na rekonstrukci fotbalového a výstavbu multifunkčního hřiště, kulturu podporovala obec nepřímo přes sdružení Mořiňák a tradice udržovala podporou májových slavností. Zmínil

se o nutnosti vedení obce manažerským způsobem vedoucí k lepším výsledkům hospodaření. Obec si dle jeho názoru musí umět zajistit finanční prostředky a stát se tak finančně nezávislou a nespolehat jen na dotace. Poukázal na pronájem lomu Čížovec, který obec zvolila, aby si zajistila zdroj pro finanční pokrytí neuznatelných nákladů projektů.

Počet zastupitelů obce je podle nich samotných, i přes její neustálé rozšiřování, ideální, vyhovující a dostatečné. Starosta pan Štíčka nastoupil jako náhradník do zastupitelstva již během prvního sledovaného období po volbách 1994, v kterém bylo jedenáct volených zastupitelů. Z vlastní zkušenosti proto devítičlenné zastupitelstvo vítá s odůvodněním, že při větším počtu zastupitelů vznikal ojediněle problém se schopností usnášet se, z důvodu nepřítomnosti nadpoloviční většiny členů. Zeštíhlení zastupitelstva na devět zastupitelů, kteří svou pozici budou brát vážně a pravidelně se zúčastní zasedání, bylo dle názoru starosty dobré rozhodnutí. Dalšímu omezení počtu zastupitelů se již brání. Jeho obavy z menšího zastupitelstva pramení z budoucího možného odchodu opozice ze zastupitelstva, čímž by mohl klesnout počet zastupitelů obce pod zákonem stanovenou mez.

Členové odstupujícího zastupitelstva byli dotazováni i na své rozhodnutí o kandidatuře v roce 2010. Ze všech členů zastupitelstva jediná Svatava Hrebeňová nepotvrdila ve své odpovědi svou opětovnou kandidaturu do zastupitelstva obce. Jako příčinu rozhodnutí nepokračovat v započaté práci v zastupitelstvu uvedla rodinné důvody. Zbylí zastupitelé uvedli jako důvody své kandidatury aktivní účast na chodu obce či dokončení rozpracovaných projektů. Do voleb v roce 2010 tak opětovně kandidovalo osm z devíti zastupitelů. Dva kandidáti jsou v zastupitelstvu bez přerušení již od roku 1994, jeden od roku 1998, tři od roku 2002 a dva kandidáti v roce 2010 usilovali o post zastupitele podruhé. Opakovaná kandidatura do zastupitelstva obce je častým jevem. Vojtěch Štíčka se na otázku opětovné kandidatury podíval z pohledu starosty a odpověděl: „Bud' děláš starostu chvíli, nebo už nastálo. Mění to způsob vnímání, pohled na věc i povahu člověka“. Slova starosty jsou možným vysvětlením i opětovné kandidatury obecních zastupitelů.

V poslední otázce byli členové zastupitelstva dotazováni, zda neuvažovali po případném znovuzvolení o možnosti kandidovat na post starosty obce. Jednoznačně všichni odmítli možnost vykonávání funkce starosty. Důvody jim byly například jejich povahy či osobní zkušenosti (bývalá starostka Ing. Francová). Jiní se necítili dost fundovaní na takový post nebo jim vadila byrokracie provázející vedení obce. Uváděl se i důvod nutnosti zvolení

alespoň ve dvou volebních obdobích za účelem seznámení se s chodem obce a osvojení si dovedností potřebných pro tak důležitou funkci. Jeden ze zastupitelů dokonce odmítal kandidaturu na starostu z obav o možných komplikacích v jeho osobním životě.

Funkce starosty je specifická s mnoha požadavky a jak ukázaly odpovědi zastupitelů, ochota ujmout se odpovědnosti za správu nad obcí není velká. Pro zajímavost byla pánům Sahulkovi a Štičkovi položena otázka, jaký by podle nich měl být ideální starosta. Místostarosta charakterizoval ideálního starostu jako osobu, která se zajímá jen o prospěch obce, všímá si problémů v obci a dokáže spolupracovat v zastupitelstvu. Vojtěch Štíčka uvedl, že starosta by měl být schopný a lidé by ho měli mít rádi. Pokud nesplňuje obě kritéria, nebo jen jedno, je to špatné, protože oblíbeného neschopného starostu lidé budou držet u moci a schopného neoblíbeného k ní nepustí. Oba názory jsou pravdivé a do jisté míry vystihují nároky kladené na osoby starostů, navíc pocházejí z úst dlouholetých aktérů komunální politiky.

Vojtěch Štíčka a Rostislav Sahulka spolu po dvě volební období tvořili dvojici nejvyšších aktérů komunální politiky na Mořině. Před kandidaturou do třetího funkčního období (na pozici starosty a místostarosty) jim byla položena křížová otázka, v které měli charakterizovat druhou osobu. Pan Sahulka popsal Vojtěcha Štíčku jako chytrého a zdatného starostu, který se vyzná ve svém oboru a je proto člověkem na svém místě. Jediné, co by vytkl starostovi, je občasná potřeba nutit ho k nezbytným úkonům, ale od toho je prý na obecním úřadu on, co by místostarosta. Pan starosta také poukázal na jisté nedostatky pana Sahulky, ale jedním dechem dodal, že je nedoceneným člověkem. Ve své práci na obecním úřadu je pečlivý se schopností pro tvorbu systému práce. Prý se vzájemně doplňují ve své práci a svou roli hraje i odlišná generace obou pánů (dělí je 30 let), což starosta vidí jako přínos v možnosti odlišného náhledu na řešený problém.

Výsledky sondy do odstupujícího zastupitelstva nám ukázaly několik zajímavých skutečností. Z odpovědí zastupitelů lze usoudit, že práce v obecním zastupitelstvu byla konstruktivní se vzájemnou kooperací bez projevů stranické taktiky. Při rozhodování byli zastupitelé vedeni vlastním úsudkem bez společného postupu kolegů z kandidátní listiny. Způsob kandidatury na kandidátních listinách se v obci jeví jako zbytečný a z důvodu zachování pluralitního systému v obci je pro spravedlivost nutné zcela naplnit obě kandidátky. Projednávané otázky v zastupitelstvu byly řešeny diskusí s cílem dosáhnout

kompromisu. Z prvotního nekooperujícího prostředí s projevy soupeření reprezentované osobou Ing. Šimana se zastupitelstvo vyvinulo ve stabilizovaný a téměř harmonicky fungující orgán se stálými zastupiteli, kteří opakovaně kandidují do obecního zastupitelstva. Za symbol stability lze označit starostu a místostarostu obce, kteří ve volebním roce 2010 kandidovali do zastupitelstva počtvrté, respektive popáté, a podruhé obhájovali své posty.

5.7.2 Volby do zastupitelstva obce 2010

Situace před komunálními volbami v obci a zastupitelstvu byla popsána. Následující text sleduje sestavování kandidátních listin a výsledky komunálních voleb. Pluralitní systém v obci praktikovaný v každém volebním období se ustálil na dvou plně obsazených kandidátních listinách. V roce 2010 se poprvé komunálních voleb v obci nezúčastnila Česká strana sociálně demokratická. Také Sdružení nezávislých kandidátů doznalo změn a již nekandidovalo pod svým ustáleným názvem. Obě kandidující uskupení, reprezentované starostou a místostarostou, se domluvila na kandidatuře pod stejným názvem lišící se jen číslicí, kterou určil los. Společný název kandidujících uskupení a neskrývaná spolupráce při sestavování kandidátních listin byly důkazem neexistence soutěživého prostředí v obci.

Tabulka č. 16: Výsledky voleb v roce 2010

Zdroj: www.volby.cz

Název	Příjmení, jméno	Počet hlasů	Počet hlasů	
			(abs)	(v %)
Nezávislí 1	Albrechtová Jitka Ing.	190	1 900	68,82
	Fous Karel	269		
	Francová Zdeňka Ing.	274		
	Hnátková Magda	205		
	Štička Vojtěch	298		
	Sahulka Pavel	207		
	Moucha Petr	144		
	Sodomková Dagmar Ing.	145		
	Stíbal Vladislav	168		
Nezávislí 2	Potelec Zdeněk	91	861	31,18
	Marcínko Ján	143		
	Albrechtová Barbora	63		
	Žáček Tomáš Bc.	110		
	Holovský Radim	80		
	Burian Miloš	29		
	Brabcová Alena	76		
	Kopecká Olga	115		
	Sahulka Rostislav	154		
Celkem			2 761	100.00

Politické uskupení kandidující pod názvem Nezávislí 1 můžeme označit za bývalé Sdružení nezávislých kandidátů. Na jejich kandidátní listině figurovalo šest dosavadních zastupitelů obce, kteří byli uvedeni na prvních šesti místech kandidátní listiny. Vojtěch Štička v rozhovoru objasnil, jakým způsobem při sestavování pořadí na kandidátní listině postupoval. Zastupitelstvo vzešlé z voleb, by podle starosty, mělo být tvořeno lidmi z různých částí a struktur obce, nebo s vazbami na ně. V případě Mořiny se jednalo o zástupce částí Trněný Újezd a Dolní Roblín, zástupce z řad obyvatel obecních bytů, místních podnikatelů, Lomů Mořina a místního zemědělského družstva, jenž má v obci nemalý vliv. K takovému postupu dlouholetého aktéra místní politické sféry vede přesvědčení, že citují: „zastupitelstvo nesmí jen sedět v zasedací místnosti, ale vnímat dění v obci, přicházet s podněty a hledat nové rezervy“.

Spolupráce při sestavování obou kandidátek sledovala cíl sestavit takové kandidátní listiny, aby obyvatelé obce mohli vybírat z obou listin. Současně měl způsob sestavení zvýhodňovat vhodné a zkušené kandidáty na post zastupitele, s vědomím, že Trněný Újezd svého zastupitele ve vedení obce mít musí. Komunální volební systém spolu s pluralitním systémem prosazovaným v obci za účelem zachování demokratického rázu voleb ponechává voličům možnost větší volby, ale nutí čelní představitele obce k předvolebnímu kalkulu z důvodu zachování kvalitního zastupitelstva. Bývalí zastupitelé tedy opanovali první místa kandidátní listiny Nezávislých 1 a byli doplněni novými jmény. Paní Ing. Dagmar Sodomková je zástupce nově přistěhovaných obyvatel obce a zároveň se angažuje ve sdružení Mořiňák. Pan starosta uvedl, že do sdružení si noví obyvatelé našli cestu a on prostřednictvím Mořiňáka oslovil tyto obyvatele a nabídl jim možnost kandidatury do obecního zastupitelstva. Vítaná kandidatura paní Sodomkové představovala první politicky aktivní krok, nepočítáme-li volební účast, ze strany nových obyvatel obce. Sám Vojtěch Štička figuroval až na pátém místě, aby ze své silné pozice uvolnil přední místa zkušeným zastupitelům.

Na kandidátní listině nazvané Nezávislí 2 byli uvedeni pouze dva dosavadní zastupitelé obce. Pan Sahulka, spolutvůrce závěrečné podoby kandidátních listin, souhlasil se starostou o nutnosti zkušeného zastupitelstva, ale uvedl i nutnost na kandidátní listiny uvádět také mladé kandidáty, za účelem získání zkušeností a následné převzetí práce v zastupitelstvu. Možná proto na kandidátní listině, jejíž podobu určoval výhradně bývalý

místostarosta, figurovali dva kandidáti nepřesahující věkovou hranici třiceti let. Na prvních dvou místech kandidátní listiny byli kandidáti původně z bývalého SNK se zkušenostmi z kandidatury, ale i zastupitelstva. Střed kandidátky patřil mladým kandidátům a na posledních místech byli uvedeni neúspěšní kandidáti z minulých voleb. Pan Sahulka se napsal na poslední místo kandidátní listiny s odůvodněním, že se cítí být již starý a chtěl, podobně jako paní Francová v roce 2002, zjistit má-li stále důvěru mezi voliči.

Na otázku zda v obci neuvažovali o samostatně kandidujících nezávislých kandidátech místo kandidatury na listině, jak tomu nasvědčovaly odpovědi zastupitelů a jak praktikují některé obce v okrese Beroun, odpověděl starosta, že pokud v budoucnu nebudou schopny smysluplně naplnit kandidátní listiny, přejdou pravděpodobně k tomuto modelu. Za takové situace se ovšem obává malé šance na zvolení kandidáta z Trněného Újezdu, kterého do zastupitelstva pomáhá dostat komunální volební systém.

Tabulka č. 17: Zvolené zastupitelstvo obce 2010

Zdroj: www.volby.cz

Kandidátní Listina	Kandidát		Polit.
	Příjmení, jméno	Tituly	přísl.
Nezávislí 1	Štička Vojtěch		BEZPP
Nezávislí 1	Francová Zdeňka	Ing.	BEZPP
Nezávislí 1	Fous Karel		BEZPP
Nezávislí 1	Albrechtová Jitka	Ing.	BEZPP
Nezávislí 1	Hnátková Magda		BEZPP
Nezávislí 1	Sahulka Pavel		BEZPP
Nezávislí 2	Sahulka Rostislav		BEZPP
Nezávislí 2	Marcinko Ján		BEZPP
Nezávislí 2	Kopecká Olga		BEZPP

Volební účast v roce 2010 činila 61,86 %. Nezávislí 1 se mohli pochlubit 68,82 % podporou a rozdělili si šest mandátů, které získali kandidáti na prvních místech. Hranice pro změnu pořadí kandidáta byla pro Nezávislé 1 vypočtena na 232,1 hlasů. Překročili ji jen tři kandidáti a ostatní těžili ze své pozice. Velká podpora kandidátní listiny zcela jistě pramení z uvedení většiny kandidátů z řad členů dosavadního zastupitelstva. Nezávislí 2 obdrželi 31,18 % podíl všech hlasů a získali tři mandáty. Hranici pro změnu pořadí kandidáta na úrovni 104,5 hlasů překročili čtyři kandidáti Nezávislých 2 a o přidělení posledního mandátu rozhodoval tedy větší počet hlasů.

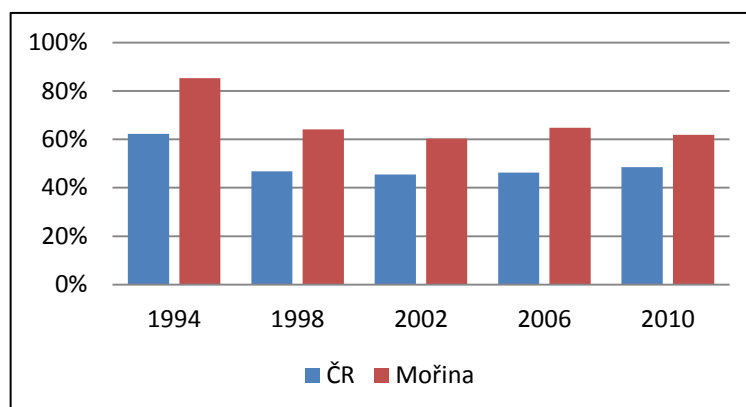
Zvolené zastupitelstvo uvedené v tabulce č. 17 se lišilo od dosavadního pouze v jednom jménu, což byla Svatava Hrebeňová, která svou neúčast ve volbách uvedla v sondě do odstupujícího zastupitelstva. Místo ní do funkčního období nastoupila Olga Kopecká, která stejně jako její předchůdkyně pracuje v místním zemědělském družstvu. Zřejmě se tak potvrdil vliv družstva v obci a obyvatelé zde pracující odevzdávali své hlasy paní Kopecké, aby měli svého zástupce ve vedení obce. Zastupitelstvo takřka ve stejném složení dostalo mandát dokončit rozpracované projekty a dovést stavbu vodovodu do konce, jak si většina zastupitelů přála.

Na ustanovujícím zasedání zastupitelstva obce konaného 8. 11. 2010 byli jednohlasně znovuzvoleni starosta Vojtěch Štíčka a místostarosta Rostislav Sahulka. Obě osobnosti nastoupili na své pozice již potřetí za sebou. Spolu s nimi i další čtyři zastupitelé obhájili svou pozici v zastupitelstvu a nastoupili do svého již třetího funkčního období. Fakt, že šest křesel v zastupitelstvu obsadili stejní kandidáti potřetí, dva podruhé a jediná změna ve složení zastupitelstva byla způsobena neochotou jednoho zastupitele kandidovat, ukazuje na popularitu zastupitelstva a tendenci k uchování konstantní struktury zastupitelstva v obci Mořina. Vysvětlení lze spatřovat ve spokojenosti obyvatel s prací zastupitelstva, kterou potvrdila anketa (Viz 5.8 Anketa), a ochota zastupitelů opětovně kandidovat.

Sledováním participace občanů obce na komunálních volbách lze dojít k závěru, že jejich zájem o dění na politické scéně obce je nadprůměrný. Žádné jiné volby, které se pravidelně konají v obci, se nemohou pochlubit takovou účastí jako právě volby do obecního zastupitelstva, které pravidelně oscilují u hodnoty šedesátiprocentní účasti. Graf č. 4 dokumentuje vývoj volební účasti na komunálních volbách v obci Mořina, který je dán do komparace s celorepublikovým průměrem. Při pohledu na něj zjistíme, že účast na komunálních volbách v obci je nadprůměrná. To poukazuje na to, že politické dění v obci není jejím obyvatelům lhostejné.

Graf č. 4: Volební účast

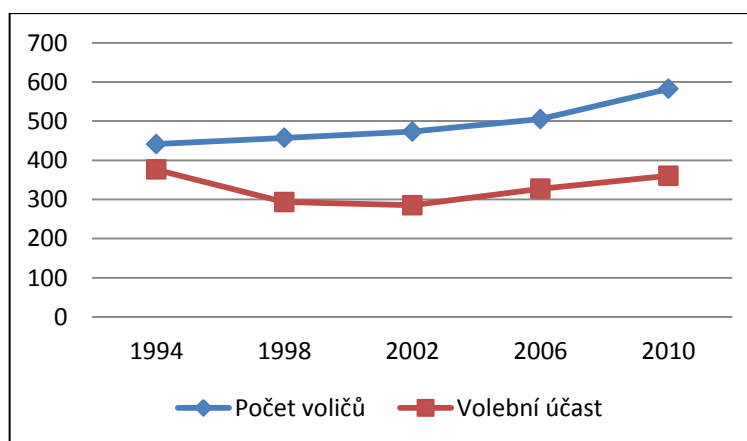
Zdroj: ČSÚ

Ukazatel volební účasti v procentuálním vyjádření je zavádějící, protože neakceptuje reálnou situaci v obci Mořina, která se neustále rozrůstá o nové obyvatele. Graf č. 5 naznačuje vývoj počtu zapsaných voličů v obci Mořina a volební účast v celých číslech. Komparací ukazatelů lze potvrdit či vyvrátit politickou participaci mladých a nově přistěhovalých obyvatel obce. Po propastném rozdílu v roce 1998, způsobeném velkou volební účastí v roce 1994, se tempo poklesu zmírnilo a od roku 2002 absolutní volební účast stoupá podobně jako počty zapsaných voličů. Volební účast v procentním vyjádření se od roku 2002 do roku 2010 příliš neměnila, v absolutním vyjádření činila změna ve stejném období téměř o sto voličů více. Popsané skutečnosti potvrdily zapojení mladých voličů a nových obyvatel obce do rozhodování o složení místního zastupitelstva.

Graf č. 5: Vývoj počtu voličů

Zdroj: ČSÚ

Nadprůměrnou účast si volby zachovávají i za situace popsané v textu jako zachování konstantního zastupitelstva. Z důvodu pluralitního systému jsou pro zachování stávajícího zastupitelstva v obci voliči nuceni účastnit se voleb a vyjádřit svou podporu ověřeným a schopným kandidátům. Elektorát v obci Mořina projevil racionalitu své volby za volební období 2002 – 2010, v kterém udržoval dobře fungující zastupitelstvo ve větší míře nezměněné. Sousedský efekt na výsledky komunálních voleb v posledních dvou volebních období neměl příliš velkou váhu a byl nahrazen racionální volbou za účelem uchovat kvalitní zastupitelstvo v čele se schopným starostou.

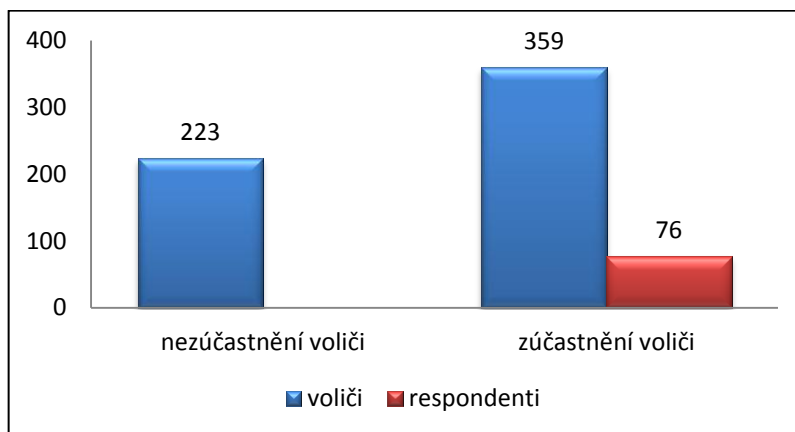
5.8 Anketa

Anketa probíhala po celou dobu komunálních voleb konaných 15. 10. - 16. 10. 2010 v obou volebních místnostech obce Mořina. Vzhledem k charakteru zkoumaného tématu, časové nenáročnosti, větší návratnosti a následného vyhodnocení byly zvoleny uzavřené otázky. V úvodu ankety byly umístěny otázky identifikační pro rozdělení respondentů do skupin dle pohlaví, věku, délky pobytu v obci a účasti v komunálních volbách. Struktura anketního lístku je uvedena v příloze č. 6.

Počet obyvatel na Mořině k 1. 1. 2010 byl 753 obyvatel, z čehož 582 bylo voličů. Volební účast v komunálních volbách na Mořině v roce 2010 byla 61,86 %, což čítá 360 voličů. Z charakteru práce vyplývá, že náhodný výběrový soubor čítající 76 respondentů je sestaven z obyvatel Mořiny ve věku od 18 let. Respondenti tedy zahrnují 21 % všech voličů, kteří se zúčastnili voleb. Pro ilustraci jsou výstupy ankety zpracovány graficky v podobě grafů a tabulek.

Graf č. 6: Rozdělení elektorátu

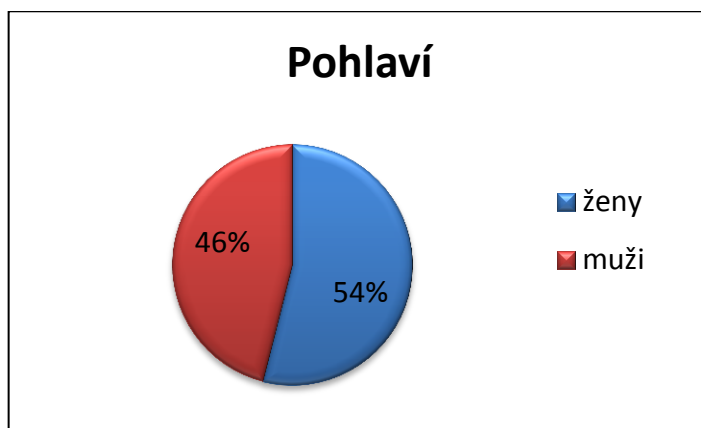
Zdroj: vlastní zpracování

Soubor respondentů čítající 76 voličů obce Mořina, kteří se zúčastnili komunálních voleb v roce 2010, je v absolutních číslech rozdělen na 41 žen a 35 mužů. Procentuální rozdělení vyjadřuje příložený graf č. 7. Zkoumaný vzorek voličů lze označit za genderově téměř vyvážený, s mírnou převahou zástupců z řad ženského pohlaví.

Graf č. 7: Poměr respondentů dle pohlaví

Zdroj: vlastní zpracování

Věková struktura respondentů začíná hranicí 18ti let zajišťující v ČR právo obyvatel zúčastnit se voleb. Ke zkreslení výsledků nedodržením této hranice nemohlo dojít z důvodu provádění ankety ve volebních místnostech, kde je způsobilost osob k volbě kontrolována volební komisí. Jednotliví voliči se zařazovali dle svého věku do čtyř skupin. Pro první věkovou skupinu bylo záměrně zvoleno nejmenší věkové rozpětí z důvodu jasného oddělení názorů nejmladších voličů, u kterých se předpokládá určitá míra radikálního smýšlení. Naopak největší věkové rozpětí zaujímají nejstarší voliči, u kterých byla zvolena hranice přesahující 61 let, která zajišťuje přítomnost názorů lidí převážně důchodového věku. Z grafu č. 8 vyplývá, že nejvíce respondentů pochází ze starší střední kategorie (41 – 60 let) a střední věkové kategorie (26 – 40 let). Výsledek může být dán věkovou strukturou obyvatel obce, ale také můžeme dojít k závěru, pokud budeme brát respondenty jako reprezentativní vzorek elektorátu obce, že voleb se zúčastní hlavně střední věkové kategorie, následované mladými voliči a nejmenší zájem o komunální volby je u nejstarších obyvatel obce.

Graf č. 8: Věková struktura respondentů

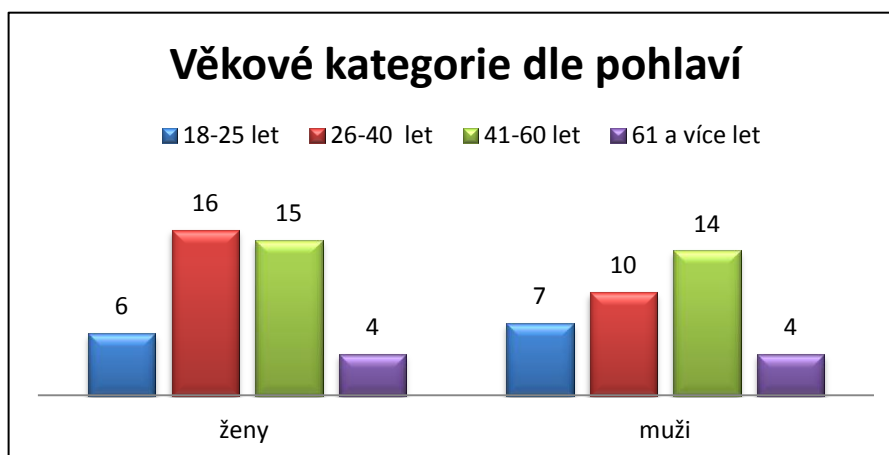
Zdroj: vlastní zpracování

Spojení obou předchozích identifikačních otázek naznačuje graf č. 9. Z něho je patrné, že z hlediska pohlaví jsou jednotlivé věkové kategorie elektorátu převážně rozděleny rovnoměrným způsobem. Nepoměr v pohlaví respondentů vznikl jen ve věkové skupině 26 – 40 let, kde ženy převyšují muže. Rozložení respondentů do jednotlivých skupin zajišťuje vyváženost dat z pohledu pohlaví i věku respondentů.

Graf č. 9: Věkové kategorie respondentů dle pohlaví

Zdroj: vlastní zpracování

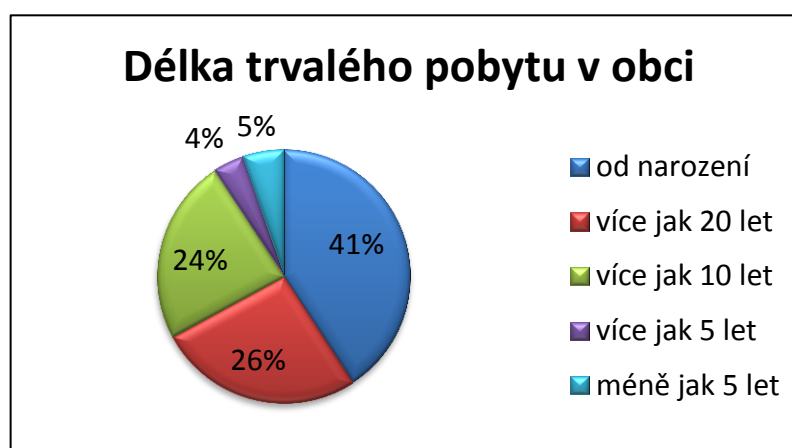

Dalším důležitým ukazatelem charakterizující soubor je doba, po kterou žijí v obci Mořina. Povaha a zaměření následujících otázek ankety vyžaduje znalost doby trvalého pobytu v obci. Data budou následně velmi užitečná při komparaci s otázkami na téma komunální

politiky v obci. Zdaleka nejvíce účastníků voleb je z řad obyvatel žijících v obci od svého narození. Můžeme si to vysvětlit spřízněností obyvatel ke svému rodišti a s ní spojenou odpovědností za její chod, na rozdíl od nově příchozích obyvatel. Závěr podtrhuje i fakt, že druhá nejpočetnější skupina jsou obyvatelé žijící zde více jak 20 let, a kteří získali k obci za léta zde strávená také vztah a její vedení jim není lhostejné. Je samozřejmě pravděpodobné, že voličů dlouho žijících v obci je většina, avšak díky velké výstavbě a nárůstu obyvatel posledních let mají i voliči bydlící v obci méně a více jak 5 let početné zastoupení.

Graf č. 10: Délka trvalého pobytu

Zdroj: vlastní zpracování

Dalším zkoumaným znakem byla četnost účasti v komunálních volbách, podmíněná pouze volbou do zastupitelstva Mořiny. Ze získaných odpovědí lze následně dedukovat četnost a míru voličské participace. Existuje zde předpoklad, že výsledky budou korespondovat s předchozími otázkami týkající se věku respondentů a jejich délkou trvalého bydliště v obci. Pro potřeby nalezení odpovědí na tyto otázky byla vypracována obsáhlá tabulka č. 18, v které jsou obsažena data všech tří sledovaných ukazatelů. Otázka zkoumající délku trvalého pobytu v obci měla za cíl přispět k zjištění, zda voliči žijící v obci delší čas, nebo dokonce od narození, mají vyšší četnost účasti než voliči žijící zde kratší časový interval. Samotný graf s výsledky nemá vypovídající hodnotu - tu dostaneme, až když je zkombinujeme s ostatními identifikačními otázkami.

Graf č. 11: Četnost účasti u voleb

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 18 shrnuje všechny data z identifikačních otázek, vyjma otázky týkající se pohlaví respondentů. Z jejího obsahu lze odvodit několik závěrů o elektorátu v obci Mořina. První zajímavé výsledky tabulka nabízí v kategoriích obyvatel žijících v obci nejkratší časový úsek. Jsou to skupiny v kategorii délky trvalého pobytu nejméně zastoupené, což reflektuje poměr skupin obyvatel v obci. Komparace více ukazatelů v tabulce ukazuje fakt, že tito obyvatelé žijící zde méně jak 10 let jsou mladí lidé zapadající do prvních dvou věkových kategorií. Anketa tedy potvrdila, že obec se rozrůstá o mladé rodiny lákající pohodlné bydlení v rodinném domě s krásnou přírodou. Jejich politická participace, vyjádřena volební účastí, je na poměrně dobré úrovni. S počtem sedmi zástupců zaujímají lidé žijící na Mořině kratší dobu než deset let takřka 10 % respondentů. Dokladem participace je také skutečnost, že ze tří voličů s trvalým pobytem v obci více jak 5 let a méně jak 10 let, se dva zúčastnili voleb již dvakrát.

Nejstarší zástupci elektorátu se ukazují být vzornými voliči. Z osmi respondentů jich sedm využilo od roku 1994 každé příležitosti zúčastnit se voleb do místního zastupitelstva. Pouze jeden volič nejstarší věkové kategorie se nezúčastnil pěti, ale dvou voleb. Pohled do tabulky č. 18 nám objasní důvod – respondent spadá jako jediný z této věkové skupiny do kategorie obyvatel s trvalým bydlištěm v obci více jak 10 let.

Za vzorné můžeme označit také nejmladší voliče, protože ze 13 respondentů se šest zúčastnilo voleb již podruhé. U ostatních se nabízí otázka, zda, díky svému věku, jim

zákon v předchozích letech nedovoloval se volebního procesu účastnit, v tom případě by nejmladší respondenti měli stoprocentní volební účast v obci. Tento fakt můžeme označit jako důkaz, že mladí obyvatelé se podílejí velkou měrou na procesu volby místního zastupitelstva. Drtivá většina mladých voličů žije v obci Mořina od narození, což předpokládá určitou míru osobní vázanosti k obci vedoucí k nelhostejnému chování při volbách.

Poslední dvě věkové kategorie respondentů udávají v tabulce č. 18 heterogenní informace z důvodu množství respondentů, ukazující na největší podíl středních věkových kategorií v elektorátu. Nejkompletněji je v tabulce zastoupena věková kategorie respondentů ve věku 26 – 40 let, avšak nejpočetnější zastoupení měla starší věková skupina 41 – 60 let. U respondentů starších 26 let je těžké odhadnout, kolikrát jim jejich konkrétní věk dovolil hlasovat a kolikrát toho využili. Z rozložení odpovědí týkající se jejich volební účasti je možno předpokládat, že jednotliví respondenti jsou rovnoměrně rozloženi ve věkovém spektru dané kategorie. Četnost účasti ve volbách je přirozeně také závislá na délce trvalého pobytu respondentů. Nejvíce je rozdíl vidět u již zmiňovaných voličů s pobytem v obci kratším jak 10 let. Zajímavá skutečnost je, že každý dotazovaný volič ve věku 26 – 40 let žijící v obci déle než 10 let, se zúčastnil voleb více než jednou.

Stejný znak najdeme i u následující věkové skupiny náhodného výběrového souboru z mořinského elektorátu začínající hranicí 41 let a končící šedesáti. U předchozí věkové kategorie se jednalo o pozitivní znak deklarující volební účast při limitujících faktorech věku. Voliči z věkové kategorie přesahující hranici čtyřiceti let měli možnost volit ve všech sledovaných komunálních volbách, limitujícím faktorem zde není tedy věk, ale pobyt v obci. U respondentů žijících v obci méně jak 20 let můžeme pozorovat snížený výskyt voličů s pětinasobnou účastí u voleb. Ačkoliv nadpoloviční většina respondentů v této věkové kategorii se může pochlubit stoprocentní účastí u voleb, tabulka odhalila několik nepravidelných voličů, které komunální volby 2010 v obci Mořina opět přilákaly k urnám. Někteří z nich se zúčastnili komunálních voleb teprve podruhé.

Tabulka č. 18: Souhrn identifikačních údajů

Zdroj: vlastní zpracování

		Délka trvalého pobytu v obci												
		od narození		více jak 20 let		více jak 10 let		více jak 5 let		méně jak 5 let				
věková kategorie	18 - 25 let	11	účast u voleb		X	účast u voleb		1	účast u voleb		X	účast u voleb		1
			jednou	5		jednou	X		jednou	1		jednou	X	
			dvakrát	6		dvakrát	X		dvakrát	X		dvakrát	X	
			třikrát	X		třikrát	X		třikrát	X		třikrát	X	
			čtyřikrát	X		čtyřikrát	X		čtyřikrát	X		čtyřikrát	X	
	pětkrát	X	pětkrát	X	pětkrát	X	pětkrát	X						
	26 - 40 let	9	účast u voleb		4	účast u voleb		7	účast u voleb		3	účast u voleb		3
			jednou	X		jednou	X		jednou	X		jednou	1	
			dvakrát	3		dvakrát	2		dvakrát	3		dvakrát	2	
			třikrát	5		třikrát	1		třikrát	2		třikrát	X	
			čtyřikrát	X		čtyřikrát	1		čtyřikrát	1		čtyřikrát	X	
	pětkrát	1	pětkrát	X	pětkrát	1	pětkrát	X						
	41 - 60 let	9	účast u voleb		11	účast u voleb		9	účast u voleb		X	účast u voleb		X
			jednou	X		jednou	X		jednou	X		jednou	X	
			dvakrát	1		dvakrát	2		dvakrát	2		dvakrát	X	
			třikrát	2		třikrát	X		třikrát	2		třikrát	X	
čtyřikrát			1	čtyřikrát		4	čtyřikrát		3	čtyřikrát		X		
pětkrát	5	pětkrát	5	pětkrát	2	pětkrát	X							
61 a více let	2	účast u voleb		5	účast u voleb		1	účast u voleb		X	účast u voleb		X	
		jednou	X		jednou	X		jednou	X		jednou	X		
		dvakrát	X		dvakrát	X		dvakrát	1		dvakrát	X		
		třikrát	X		třikrát	X		třikrát	X		třikrát	X		
		čtyřikrát	X		čtyřikrát	X		čtyřikrát	X		čtyřikrát	X		
pětkrát	2	pětkrát	5	pětkrát	X	pětkrát	X							

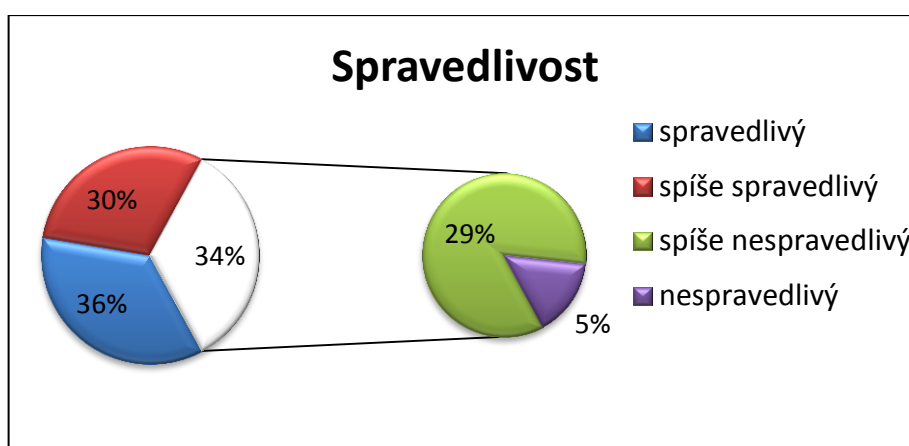
První otázku, kterou dobrovolníci z řad elektorátu obce Mořina zodpovídali, se týkala nejdiskutovanější a zároveň nejdůležitější části v procesu voleb – komunálního volebního systému. Ten rozvířil před volbami opět diskusi jak v médiích, tak v nejvyšších politických kruzích. Oba hlasy se shodovaly a vyjadřovaly kritiku nad komunálním volebním zákonem. Například časopis Reflex v čísle uveřejněném 14. října, tedy den před komunálními volbami, uvedl článek politického komentátora Bohumila Pečinky, v kterém se můžeme dočíst „Ten zákon je pro většinu populace nejen nesrozumitelný, ale i nespravedlivý“ (Pečinka, Voličský kříž, *Reflex*, 2010, č. 41, s. 10). O den později, v první den voleb, ministr vnitra a vicepremiér Radek John uvedl o komunálním volebním systému pro zpravodajský portál iDNES toto: „Musím říct, že je strašně složitý. Většina lidí se v

tom vůbec nevyzná“⁹ (iDNES, on line). Informace o vnímání volebního systému voliči z úst a per politiků a politologů, u nichž se předpokládá vyšší erudovanost v problematice volebních zákonů, jsou brány za faktické a samozřejmé. Otázka, v které voliči vyjadřovali své názory na zmiňované ukazatele charakterizující volební systém, měla podpořit nebo narušit základy těchto obecných definic.

Otázka v sobě skrývala hodnotící škály, bez možnosti neutrální odpovědi, zaměřené na tři charakteristické indikátory volebního systému. Zvolený způsob umožňuje identifikovat pozitivní a negativní postoje k dotazovanému ukazateli. Jako první hodnotili voliči spravedlivost komunálního volebního systému. Na grafu č. 12 je zobrazeno procentuální rozložení odpovědí a zároveň odděleny pozitivní a negativní postoje (grafy, oddělující rozdílné postoje jsou použity i u následujících dvou ukazatelů). U vzorku elektorátu je jednoznačná převaha pozitivního vnímání spravedlivosti systému, ke kterému se kloní dvě třetiny respondentů. Největší četnost zaznamenala odpověď definující volební systém jako spravedlivý, naopak za nespravedlivý ho považovala jen minimální část respondentů. Minimální rozdíl se projevil u voličů klonících se ve svém vnímání k mírnějšímu hodnocení. Za spíše spravedlivý a spíše nespravedlivý označilo volební systém ve svých odpovědích skoro stejný počet voličů. Celkově však u voličů obce Mořina jednoznačně převážil názor, že komunální volební systém je spravedlivý.

Graf č. 12: Názor na spravedlivost komunálního volebního systému

Zdroj: vlastní zpracování

⁹Dále se jeden z čelních představitelů vlády také zmínil o záměru změnit volební zákon.

Z důvodu co nejkomplexnější názorové analýzy mořinského elektorátu týkající se volebního systému byly sestaveny tabulky, které zaznamenávají počty názorů dle kritéria věku a pohlaví. Na základě dat z tabulky můžeme říci, že volební systém považují za spravedlivý většinou muži, z pohledu hlavní dělicí linie však hodnotí spravedlivost pozitivně stejný počet mužů i žen. Naopak negativně se vyjadřovaly více ženy. Můžeme dojít také k závěrům, že názor na volební systém může do jisté míry ovlivňovat i věk voliče. Mladí voliči považují volební systém většinou za spravedlivý, voliči starší 26 let za spíše nespravedlivý a voliči starší 41 let za spíše spravedlivý. U nejstarších voličů je výsledek nejednoznačný.

Tabulka č. 19: Názor na spravedlivost komunálního volebního systému dle věku a pohlaví

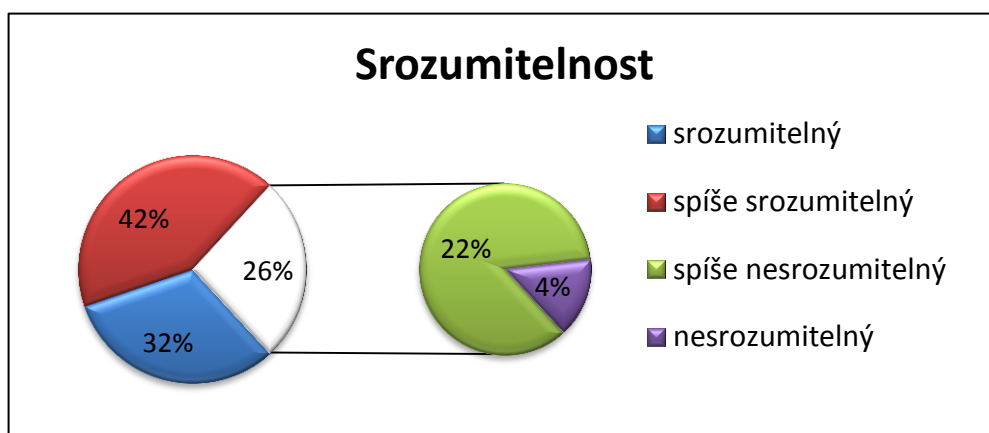
Zdroj: vlastní zpracování

		Spravedlivost komunálního volebního systému											
		spravedlivý			spíše spravedlivý			spíše nespravedlivý			nespravedlivý		
		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem	muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
Věkové kategorie	18-25 let	4	2	6	1	2	3	1	2	3	1	0	1
	26-40 let	5	4	9	1	5	6	3	7	10	1	0	1
	41-60 let	7	2	9	4	8	12	3	4	7	0	1	1
	61 a více let	1	2	3	2	0	2	1	1	2	0	1	1
celkem		17	10	27	8	15	23	8	14	22	2	2	4

Druhým hodnotícím prvkem komunálního volebního systému byla jeho srozumitelnost. Z grafu č. 13 vyplývá, že procento respondentů, kteří považují volební systém za nesrozumitelný nebo spíše nesrozumitelný, zabírá nejmenší část výsečového grafu. Takřka tři čtvrtiny voličů zúčastněných v anketě, se vyjádřila kladně v otázce srozumitelnosti volebního systému. Největší podíl respondentů hodnotil volební systém jako spíše srozumitelný, zcela srozumitelný byl pro třetinu respondentů. Za zcela nesrozumitelný ho považovalo jen 4 % voličů.

Graf č. 13: Názor na srozumitelnost komunálního volebního systému

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 20 udává hodnoty z předešlého grafu v absolutním vyjádření rozdělené opět na skupiny respondentů dle věku a pohlaví. V té je možné pozorovat, že nejmladší voliči hodnotili komunální volební systém v největší míře za spíše nesrozumitelný. U ostatních věkových skupin se odráží poměr a pořadí celkového vnímání srozumitelnosti systému. Jednoznačný výsledek se objevil u nejstarších voličů, kde se k možnosti spíše srozumitelný přiklonilo pět z osmi respondentů. Z pohledu pohlaví můžeme říci, že největší podíl žen považuje komunální volební systém za spíše srozumitelný, muži ho z největší části považují za srozumitelný. U kategorie nejmladších voličů je situace ovšem zcela opačná. Mladé ženy považují volební systém za srozumitelný, ale mladí muži za spíše srozumitelný. Největší celkový názorový nesoulad mezi pohlavími se objevil v možnosti spíše srozumitelný, kde převažují jasně ženy.

Tabulka č. 20: Názor na srozumitelnost komunálního volebního systému dle věku a pohlaví

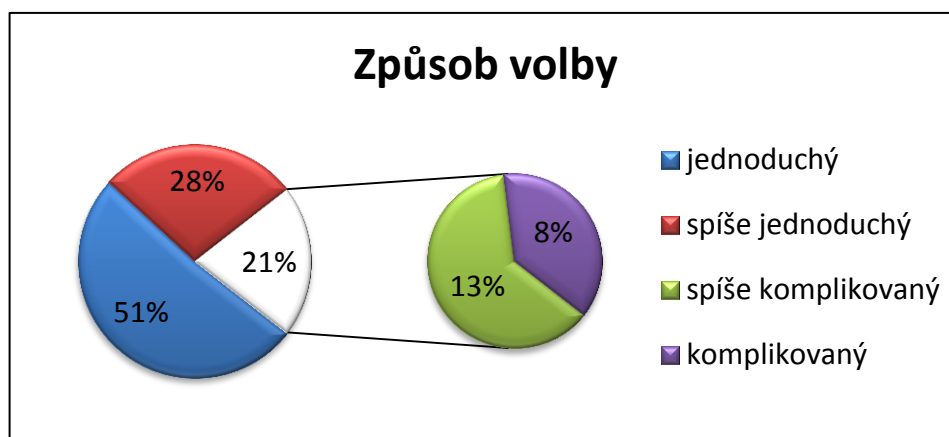
Zdroj: vlastní zpracování

		Srozumitelnost komunálního volebního systému											
		srozumitelný			spíše srozumitelný			spíše nesrozumitelný			nesrozumitelný		
		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem	muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
Věkové kategorie	18-25 let	0	3	3	3	0	3	3	3	6	1	0	1
	26-40 let	5	4	9	2	10	12	2	2	4	1	0	1
	41-60 let	7	4	11	4	8	12	3	3	6	0	0	0
	61 a více let	1	0	1	2	3	5	1	0	1	0	1	1
celkem		13	11	24	11	21	32	9	8	17	2	1	3

Poslední hodnotící škála se týkala způsobu volby uplatňovaného u komunálního volebního systému. Na základě předchozích výsledků se nelze divit, že pro nadpoloviční většinu respondentů je způsob volby jednoduchý. Za spíše jednoduchý hodnotilo způsob volby 28 % dotazovaných voličů. Zbytek respondentů tvořící menšinu čítající 21 % ohodnotila způsob volby negativně. Nejmenší podíl tvořila již tradičně skupina respondentů vyjadřující jednoznačný negativní postoj, v tomto případě komplikovaný způsob volby.

Graf č. 14: Názor na způsob volby u komunálního volebního systému

Zdroj: vlastní zpracování

Názor na způsob volby u komunálního volebního systému se zdá být jednotný pro všechny věkové kategorie. U každé převážil názor, že způsob volby je jednoduchý. Stejná situace je i u preferencí dle pohlaví. Rozdíly lze spatřovat jen u dílčích srovnání. Například u nejmladších voliček převažuje názor, že způsob volby je jednoduchý, nad stejně starými voliči – muži. Ti ho považují za spíše jednoduchý. V celkovém vyjádření jsou to převážně ženy, kdo považuje způsob volby za spíše jednoduchý. Zajímavostí je, že ve škále hodnocení charakteristických ukazatelů komunálního volebního systému měly ženy názorovou většinu vždy u spíše pozitivního hodnocení. Dedukcí můžeme dojít k názoru, že jsou ve svých soudech ohledně volebního systému většinou umírněnější. Obecně ze všech hodnotících škál nám vychází, že většina respondentů volila možnost s přívlastkem „spíše“.

Tabulka č. 21: Názor na způsob volby u komunálního volebního systému dle věku a pohlaví

Zdroj: vlastní zpracování

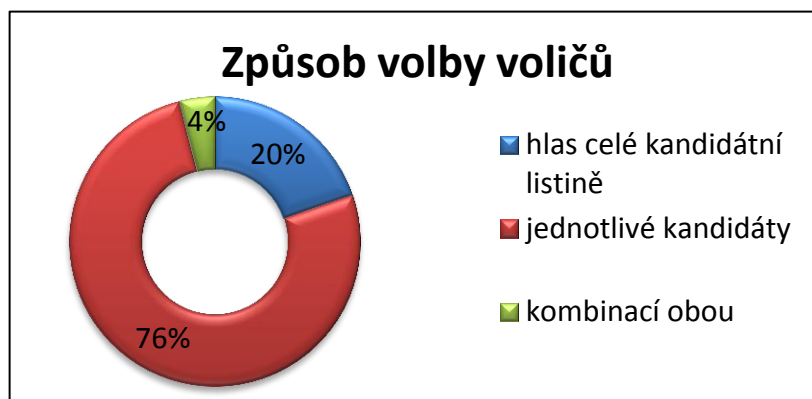
		Způsob volby komunálního volebního systému											
		jednoduchý			spíše jednoduchý			spíše komplikovaný			komplikovaný		
		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem	muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
Věkové kategorie	18-25 let	1	6	7	4	0	4	2	0	2	0	0	0
	26-40 let	6	7	13	1	6	7	2	1	3	1	2	3
	41-60 let	8	7	15	3	4	7	2	3	5	1	1	2
	61 a více let	3	1	4	1	2	3	0	0	0	0	1	1
celkem		18	21	39	9	12	21	6	4	10	2	4	6

Výsledkem otázky zaměřené na názory mořinského elektorátu ohledně komunálního volebního systému je jednoznačné popření uváděných obecných definic. U každého sledovaného znaku se voliči vyjádřili v pozitivním smyslu. A závěrem tedy je, že elektorát v obci Mořina považuje současný komunální volební systém za spravedlivý, srozumitelný a jednoduchý. Zda jsou názory voličů založeny na nedostatečné informovanosti o fungování volebního systému, nebylo již součástí zkoumání. Cílem bylo zjistit názor heterogenního vzorku elektorátu malé obce na komunální volební systém, nikoliv jeho rozsah znalostí.

Další položkou v anketě byla otázka, zkoumající jakým způsobem jednotliví respondenti volili. Na úzkém sociálním prostoru, který skýtají malé obce jako je Mořina, se často setkáváme s vysokou personalizací volby. Proto často voliči v těchto obcích využívají možnosti panašování. Způsob volby, při kterém si volič vybírá jednotlivé kandidáty z různých listin, je z pohledu osoby odevzdávající své hlasy nejlepším způsobem, jak vyjádřit své preference a názory. Z pohledu volebního systému jeho hlasy nebudou mít takový vliv jako hlas celé kandidátní listině, ale dotyčný volič má z tohoto způsobu odevzdání svých hlasů pocit, že volil podle svého nejlepšího přesvědčení. Při pohledu na výsledky grafu č. 15 zjistíme, že naprostá většina respondentů volila jednotlivé kandidáty zapsané na kandidátních listinách. Hlas celé kandidátní listině odevzdalo 20 % sledovaných voličů a pouze 4 % využila způsob kombinující oba předešlé. Výsledek vyvolává opět otázku vhodnosti komunálního volebního systému preferující kandidátní listiny.

Graf č. 15: Uplatňovaný způsob volby

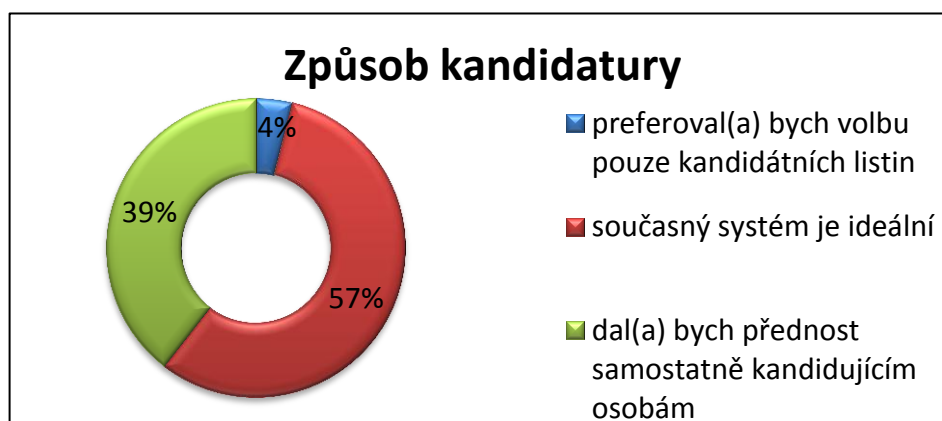
Zdroj: vlastní zpracování

Další otázka položená voličům z řad obyvatel Mořiny nepřímou navazovala na předchozí a ptala se, jaký je jejich názor na způsob kandidatury v komunálních volbách. Výsledkem byl většinový názorový souhlas se současným způsobem kandidatury umožňující panašování. Zajímavé je, že, ač drtivá většina respondentů v předchozí otázce volila jednotlivé kandidáty, samostatně kandidující osoby by uvítala jen část z nich. Volbu celých kandidátních listin bez možnosti preferenčních hlasů, tedy přísně vázanou kandidátní listinu, by uvítalo nejméně respondentů. V reálném vyjádření jsou to tři voliči, které lze identifikovat jako voliče starší věkové kategorie s větším počtem neznalosti kandidátů (viz další otázka). Zde se objevuje také nesoulad s počtem voličů, kteří odevzdali hlas celé kandidátní listině, a počtem voličů, kteří by přísně vázané listiny uvítali. Disproporce množství odpovědí je zřejmě způsobena voliči, kteří volili dle svého uvážení jedním způsobem, ale zároveň se jim líbí případná možnost alternativního způsobu volby.

Graf č. 16: Názor na způsob kandidatury

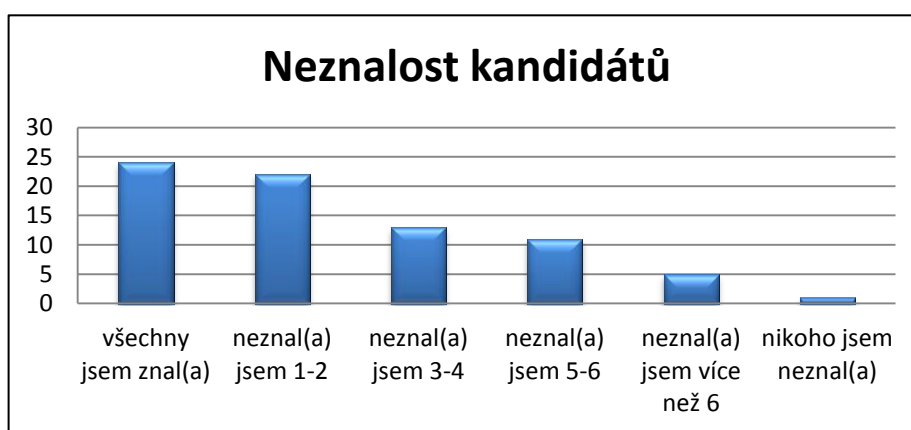
Zdroj: vlastní zpracování

V sloupcovém grafu č. 17 jsou naznačeny četnosti odpovědí, na otázku zkoumající kolik kandidátů figurujících na kandidátních listinách jednotliví respondenti neznali. Na zvoleném typu grafu je jednoznačně patrný pokles počtu odpovědí se zvyšujícím se nabízeným počtem kandidátů, které respondent neznal. Výsledek dokládá úzký sociální prostor v malé obci a s ním spojený předpoklad personalizace volby. Největší podíl respondentů znal všechny kandidáty, druhý největší podíl respondentů se přiznal k neznalosti jen jednoho až dvou kandidátů. Naopak jen jeden respondent neznal jediného kandidáta.

Graf č. 17: Neznalost kandidátů

Zdroj: vlastní zpracování

Při kontrole anketního lístku respondenta, který jako jediný neznal ani jednoho kandidáta v komunálních volbách ve své obci, bylo zjištěno, že jde o mladého voliče, který žije v obci více jak 10 let a možná z důvodu neznalosti kandidátů volil celou kandidátní listinu. Zjištění vedlo k hypotéze o vzájemném ovlivňování ukazatele délky trvalého pobytu v obci a neznalost kandidátů vedoucí k výběru způsobu volby. K potvrzení hypotézy bylo nutné sestavit tabulky obsahující sledované proměnné.

Tabulka č. 22: Způsob volby a neznalost kandidátů

Zdroj: vlastní zpracování

		Způsob volby voličů						
		hlas celé kandidátní listině		jednotlivé kandidáty		kombinací obou		
		abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %	
Neznalost kandidátů	všechny jsem znal(a)	2	8,33	22	91,67	0	0	24
	neznal(a) jsem 1-2	1	4,55	20	90,9	1	4,55	22
	neznal(a) jsem 3-4	3	23,08	9	69,23	1	7,69	13
	neznal(a) jsem 5-6	5	45,45	6	54,55	0	0	11
	neznal(a) jsem více než 6	3	60	1	20	1	20	5
	nikoho jsem neznal(a)	1	100	0	0	0	0	1
		15		58		3		76

Tabulka č. 23: Způsob volby a délka trvalého pobytu v obci

Zdroj: vlastní zpracování

		Způsob volby voličů						
		hlas celé kandidátní listině		jednotlivé kandidáty		kombinací obou		
		abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %	
Délka trvalého pobytu v obci	od narození	5	16,13	25	80,65	1	3,22	31
	více jak 20 let	2	10	17	85	1	5	20
	více jak 10 let	6	33,33	12	66,67	0	0	18
	více jak 5 let	1	33,33	2	66,67	0	0	3
	méně jak 5 let	1	25	2	50	1	25	4
		15		58		3		76

Z tabulek je patrná závislost způsobu volby jednotlivých kandidátů u sledovaných proměnných. S větší neznalostí kandidátů a kratším trvalým pobytem v obci se snižuje i počet a procentuální podíl voličů využívajících možnost panašování. Výsledkem porovnání v tabulkách je tedy potvrzení hypotézy o vzájemném ovlivňování způsobu volby a ukazatelů délky trvalého pobytu v obci a neznalosti kandidátů. Patrněji se projevila závislost u neznalosti kandidátů než u délky trvalého pobytu, kde lze pozorovat četnější výkyvy ve výsledcích. Obecně s vyšší délkou trvalého pobytu v obci a s tím spojenou lepší znalostí kandidujících osob se zvětšuje prostor pro personalizovanou volbu. Naopak s růstem neznalosti kandidátů můžeme pozorovat tendenci k volbě celé kandidátní listiny. Tím se potvrdilo obecné pravidlo, kdy ve městech se spíše volí celé kandidátní listiny a na obcích menší kategorie s užším sociálním prostorem se preferuje volba osobností. Hlavně

se projevuje vliv neznalosti kandidátů, která je ve městech značná na rozdíl od malých obcí.

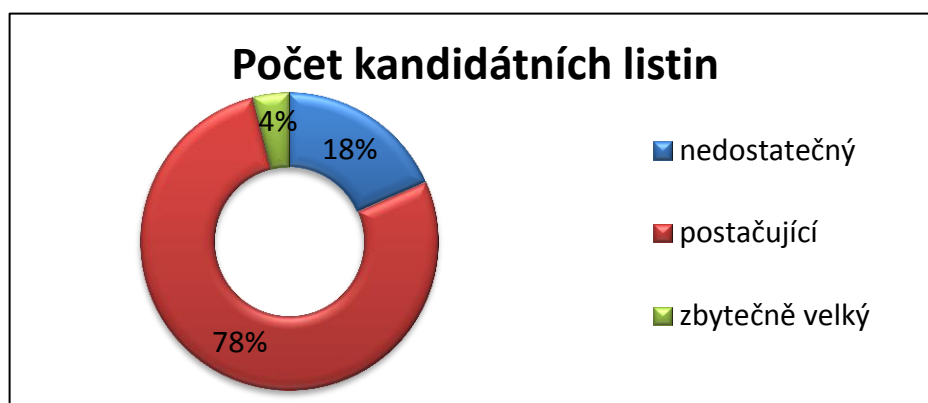
Ve městech se kandidátní listiny sestavují zpravidla jednotným způsobem, kdy leader kandidátní listiny je současně i kandidátem na starostu, či primátora. Lze předpokládat, že voliči ve městech odevzdávají hlasy celé kandidátní listině a tím podporují kandidáta na starostu, protože hlas celé kandidátní listině má největší váhu. Voliči za takového předpokladu vyjadřují podporu straně reprezentované leaderem, kterého by chtěli mít za starostu. A mnohdy nevědomě podporují ostatní kandidáty uvedené na kandidátní listině. Větší anonymita ve městech a tedy vyšší neznalost kandidátů může vést k volbě strany, reprezentované během předvolební kampaně jedinou osobou. Takový způsob můžeme označit za jakousi zástupnou formu personifikované volby, kdy je program strany reprezentován jednou osobou, které lidé odevzdávají své hlasy.

Dále se anketa zaměřila na hodnocení místního politického systému, ve kterém, jak se stalo tradicí posledních let, kandidují dvě politická uskupení. Z výsledku vyplývá, že počet dvou plně obsazených kandidátních listin se naprosté většině respondentů zdá být postačující. Systém dvou kandidátních listin, zachovávající pluralitu voleb v obci, je pro drtivou většinu voličů nejpřijatelnějším řešením, pravděpodobně z důvodu jeho ideálního řešení z pohledu personalizace a motivace voličů. S vyšším počtem kandidátů se personalizace volby snižuje a zároveň jediná kandidátní listina nemotivuje voliče k účasti v komunálních volbách. Pouze 18 % dotazovaných voličů by uvítalo větší počet kandidujících politických uskupení a s tím spojený větší výběr kandidátů. V náhodném výběrovém souboru voličů obce Mořina se objevily i názory označující počet dvou kandidátních listin za nadbytečný.

Graf č. 18: Názor na počet kandidátních listin v obci

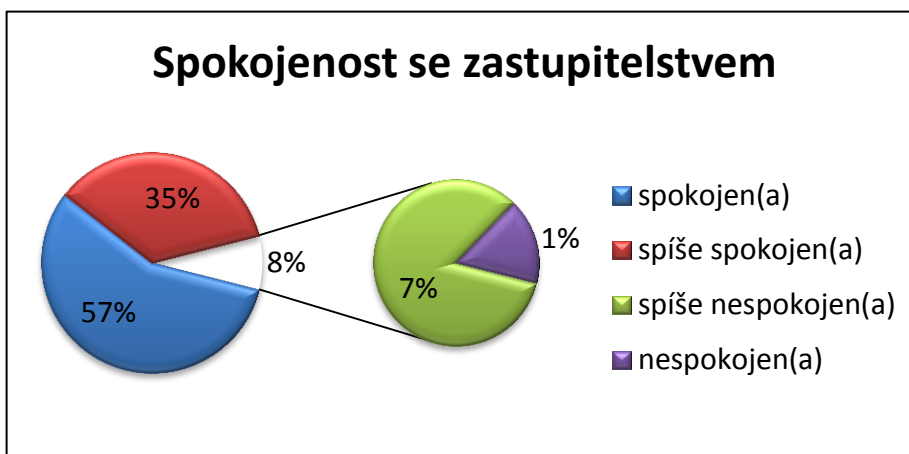
Zdroj: vlastní zpracování

Anketa, jejíž respondenti jsou voliči, by nebyla zcela kompletní, kdyby se nezeptala na spokojenost s prací dosavadního zastupitelstva obce, kterému prostřednictvím voleb propůjčují právo rozhodovat o věcech obecních. Pro zjištění obecného mínění o práci zastupitelstva byla opět použita hodnotící škála, bez možnosti neutrální odpovědi. Výsledek, který graficky zobrazuje graf č. 19, potvrdil hypotézu o spokojenosti s prací zastupitelstva, která byla zmíněna v předchozím textu. Dosavadní zastupitelstvo, kterému končil mandát v roce 2010, se mohlo pochlubit silnou podporou z řad voličů. Spokojena s ním byla nadpoloviční většina respondentů a spolu s voliči, kteří byli spíše spokojeni, dali dohromady soubor čítající 92 % respondentů. Negativně se o práci zastupitelstva vyjádřilo pouze 8 % respondentů, z čehož pouze jeden jediný byl nespokojen zcela. Společně s následující otázkou je zajímavé uvést, že nespokojený volič uvažoval o své kandidatuře v zastupitelstvu obce. Je tedy možné, že se v obci schyluje k sestavení nové kandidátní listiny, ovšem za předpokladu politické aktivity dotyčného respondenta.

Graf č. 19: Spokojenost respondentů s dosavadním zastupitelstvem

Zdroj: vlastní zpracování

Poslední otázka zjišťovala míru ochoty voličů obce Mořina kandidovat do místního zastupitelstva. Je patrné, že forma politické participace většiny občanů obce se omezuje pouze na účast ve volbách z pozice voliče. Pouze 21 % respondentů uvažovalo o kandidatuře v komunálních volbách. Někdo by mohl namítat, že více jak pětina respondentů uvažující o kandidatuře je vcelku slušný výsledek. Musíme však počítat s možností, že anketu vyplňovali i současní, či minulí kandidáti, kteří výsledek mohli zkreslit a díky anonymnímu dotazování je nelze identifikovat.

Graf č. 20: Ochota respondentů kandidovat v komunálních volbách

Zdroj: vlastní zpracování

Obecná charakteristika náhodného výběrového souboru pomocí znaků, které v něm převládaly, má následovnou podobu: soubor obyvatel obce Mořina je převážně ve středním věku, bydlící v obci delší dobu a mírnou převahou v něm měly ženy. Respondenti převážně

volili jednotlivé kandidáty, současný systém volby považují za ideální, počet kandidátních listin je podle většiny postačující a drtivá většina je spokojena s prací současného zastupitelstva a možná proto jen minimum z nich uvažuje o kandidatuře.

Díky výsledkům, které jednoznačně ukazují spokojenost místních voličů s vedením obce, a jejich neochotu kandidovat lze očekávat, že v dalším volebním období se složení místního zastupitelstva příliš neobmění. To vše za předpokladu zachování stejného sociálního klima v obci a způsobu kandidatury dvou plně obsazených kandidátních listin

6 Závěr

Diplomová práce se ve své teoretické části snažila charakterizovat komunální volební systém a jeho specifika. Pro dosažení hlavního definovaného cíle – analýzy lokálního politického procesu v obci Mořina, je nezbytná znalost socioekonomických a demografických ukazatelů obce, které byly popsány dle statistických podkladů. Diplomová práce dále již analyzovala jednotlivé kandidátní listiny, způsob jejich sestavování a následné formování zastupitelského orgánu obce Mořina. Ve volebních letech 1994 – 2006 docházelo v obci k politickému souboji mezi Sdružením nezávislých kandidátů a Českou stranou sociálně demokratickou. Počáteční řevnivost na lokální politické scéně se postupně vytratila a přešla v kooperující pluralitní model, jehož průběh můžeme detailněji sledovat v textu věnující se lokálnímu politickému procesu obce Mořina ve volebním roce 2010. Do těchto voleb již ČSSD nevstoupila a na lokální politické scéně se objevila dvě sdružení nezávislých kandidátů. Sousedský efekt, který byl identifikován porovnáním výsledků ČSSD na komunální úrovni a úrovni voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, postupně vymizel. Chování mořinského elektorátu a výsledky komunálních voleb v posledních dvou volebních období vedly k závěru, že sousedský efekt nemá příliš velkou váhu ani v lokálním politickém prostředí, protože voliči postupují při volbě zastupitelstva racionálně. Racionalitu volby lze chápat jako tendence voličstva k uchování konstantní struktury osvědčeného zastupitelstva v obci Mořina. Sledováním volební účasti bylo zjištěno, že obec Mořina si v každých komunálních volbách uchovala nadprůměrnou účast. Komparací vývoje počtu zapsaných voličů v obci Mořina a volební účasti v celých číslech byla dokázána politická participace nově přistěhovaných obyvatel obce.

Text diplomové práce vznikl současně s průběhem komunálních voleb 2010 a mohl tak detailněji zachytit situace předcházející samotným volbám. Rozhovory se starostou a místostarostou obce odhalily způsob sestavování kandidátních listin, charakterizovaly práci zastupitelstva i osobnosti místní politické scény. Na posledním zasedání obecního zastupitelstva před volbami byli i zastupitelé požádáni o spolupráci a písemně odpověděli na předem formulované otázky. Ochota zastupitelů dala vzniknout sondě do zastupitelstva, jemuž končí funkční období. Sonda odhalila názorovou shodu zastupitelů, která panovala ve většině zodpovězených otázek. Dle zastupitelů byla práce v obecním zastupitelstvu konstruktivní se vzájemnou kooperací bez projevů stranické taktiky. Zasedání

zastupitelstva byla vedena formou diskusí s cílem dosáhnout kompromisu. Z prvotního nekooperujícího prostředí s projevy soupeření reprezentované osobou Ing. Šimana se tedy zastupitelstvo vyvinulo ve stabilizovaný a fungující orgán se stálými zastupiteli.

Během komunálních voleb byla ve volebních místnostech přítomna anketa sestavená pro potřeby diplomové práce. Anketa byla zaměřena na vnímání komunálního volebního systému a mínění respondentů z řad elektorátu obce Mořina na politický systém v obci. Z důvodu provádění ankety v průběhu komunálních voleb v roce 2010 se mohla zaměřit i na způsob volby a znalost kandidujících osob. Výsledky byly zpracovány ve formě grafů a tabulek. Z textů vplynuly obecné závěry, z nichž některé vedly k teorii o závislosti způsobu volby na délce trvalého pobytu a neznalosti kandidátů. Zajímavým výsledkem skončilo šetření zkoumající mínění respondentů o komunálním volebním systému. V textu práce byly uvedeny charakteristiky volebního systému, jak je prezentovaly média a politici před volbami. Respondenti se však vyjádřili zcela opačně a byly tak popřeny obecně vnímané charakteristiky systému. Výsledky ankety také ukázaly spokojenost místních voličů s vedením obce, a jejich neochotu kandidovat. Na základě těchto faktů lze predikovat, že v dalším volebním období se složení místního zastupitelstva příliš neobmění. Dané skutečnosti odpovídají charakteristice konzervačního efektu, definovaného v modelu Dynamika lokálního politického systému v sociálním kontextu.

S nárůstem počtu obyvatel v obci Mořina během posledních let vyvstala otázka dopadu změn v sociální struktuře na lokální politický systém. Srovnáním situace se sousední obcí Bubovice, která podléhá stejným urbanistickým vlivům, byly sledovány zcela odlišné dopady růstu počtu obyvatel na lokální politickou scénu obou obcí. Na základě výsledku srovnání byl zformulován model odhalující, že na podobu lokálního politického systému má vliv otázka spokojenosti a aktivity obyvatel před komunálními volbami. Implementací do modelu sledující sestavování kandidátních listin vznikl společný model. Ten obsahuje zákonitosti změn podoby komunálního politického systému, které mají svůj původ ve společenské rovině, a jejich vliv na sestavování kandidátních listin. Celkovým výstupem analýzy dopadů společenských změn na lokální politický systém je model nazvaný Dynamika lokálního politického systému v sociálním kontextu. Model definuje dvě základní proměnné ovlivňující podobu lokálních politických systémů a dopady, které na

system mají. Model je důkazem dynamiky a důležitosti jakou mají sociální kontexty pro pochopení lokálního politického procesu.

7 Seznam použitých zdrojů

1. Balík, S. (Ed.) Komunální volby v České republice v roce 2002. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003, ISBN 80-210-3211-1
2. Bubeníček, V.; Čopík, J.; Hajný, P.; Kopřiva, R.; Neumanová, T. (Eds.) Obce jako aktéři politického procesu: komunitní studie regionálních politických systémů a problematika metodiky jejich zpracování. Praha: Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v Praze, 2005, ISBN 80-213-1326-9
3. Bubeníček, Václav. Lokální modely demokracie v malých obcích ČR. Praha, 2010. Disertační práce. Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, Katedra humanitních věd, 2010
4. Bubeníček, V. Výzkum komunálních volebních kampaní v malých obcích. In: *III. Kongres českých politologů*. Eds.: Němec, J.; Šůstková, M. Česká společnost pro politické vědy. Praha, Olomouc: 2006. ISBN 978-80-902176-0-7.
5. Čmejrek, J. Lokální a regionální politické stranictví v ČR. In: *II. Kongres českých politologů*. Praha, 5. – 6. září 2003. Eds.: Dvořáková, V.; Heroutová, A. Praha: Česká společnost pro politické vědy, 2003, ISBN 80-902176-3-X.
6. Čmejrek, J. Obce a regiony jako politický prostor. Alfa, 2008. ISBN 978-80-87197-00-4
7. Čmejrek, J. a kol., Participace občanů na veřejném životě venkovských obcí ČR, Praha: Kernberg Publishing, s.r.o. 2009. ISBN 978-80-87168-10-3
8. Čmejrek, J.; Bubeníček, V.; Luhanová, M. Politika v regionálním rozvoji. Úvod do studia. Praha: Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v Praze, 2004, ISBN: 80-213-1157-6
9. Hudák, J.; Jüptner, P.; Svoboda, J. (Eds.) Komunální politické systémy. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2003, ISBN 80-7308-056-7
10. Jüptner, P. Komunální koalice a politické modely. *Politologická revue* č. 2, 2004, s. 80 – 101
11. Venclík, D. Mořina historická sonda, obec Mořina, 2002, ISBN 80-238-9778-0

Legislativa

12. Zákon č. 2/2003 Sb.
13. Zákon č. 491/2001 Sb.
14. Zákon č. 128/2000 Sb

Internetové zdroje

15. *Charakteristika oblasti*, [on-line], Český kras, [staženo dne 12. 11. 2010], dostupné z: <<http://www.ceskykras.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=311>>
16. *Metody pro přepočet hlasů na mandáty používané v ČR ve volbách od roku 1990*, [on-line], ČSU, [staženo dne 7. 11. 2010], dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/metody_pro_prepecet_hlasu_na_mandaty>
17. *Historie dobývání*, [on-line], Lomy Mořina, [staženo dne 5. 11. 2010], dostupné z: <<http://www.lomy-morina.cz>>
18. *John chce změnit současný volební systém, je prý moc složitý*, [on-line], iDNES, [staženo dne 10. 12. 2010], dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/john-chce-zmenit-soucasny-volebni-system-je-pry-moc-slozity-pl7-domaci.asp?c=A101015_173733_domaci_taj
19. <http://www.czso.cz/> - Český statistický úřad
20. <http://www.morina.cz/> - Oficiální stránky obce Mořina
21. <http://www.obcebubovice.cz/> - neoficiální internetové stránky obce Bubovice
22. <http://www.volby.cz/> - Volební server ČSÚ

Interní zdroje

23. Štička, Vojtěch: Semistrukturovaný rozhovor, Obecní úřad Mořina. 7. 10. 2010
24. Sahulka, Rostislav: Semistrukturovaný rozhovor, Obecní úřad Mořina. 7. 10. 2010

8 Přílohy

Příloha č. 1: Struktura obcí dle velikostních skupin

velikostní kategorie obce	počet obcí	počet obyvatel	podíl obyvatel v %
do 199	1 561	193 328	1,8
200 - 499	1 991	651 689	6,2
500 - 999	1 330	935 658	8,9
1 000 - 1 999	700	972 484	9,3
2 000 - 4 999	392	1 184 204	11,3
5 000 - 9 999	142	964 895	9,2
10 000 - 19 999	70	981 219	9,4
20 000 - 49 999	42	1 243 739	11,9
50 000 - 99 999	15	1 058 196	10,1
100 000 a více	6	2 282 130	21,8
celkem	6 249	10 467 542	100
města	592	7 363 487	70,3
městysy	198	230 658	2,2

Zdroj: ČSÚ

Příloha č. 2: Zákonné vymezení velikosti zastupitelstva podle počtu obyvatel

1990-1994		1994-2001		od 2001	
počet obyvatel	počet zastupitelů	počet obyvatel	počet zastupitelů	počet obyvatel	počet zastupitelů
		do 500	5-9	do 500	5-15
do 3 000	7-15	501-3 000	7-15	501-3 000	7-15
3 001-20 000	15-30	3 001-10 000	11-25	3 001-10 000	11-25
20 001-50 000	25-40	10 001-50 000	15-35	10 001-50 000	15-35
nad 50 000	35-50	50 001-150 000	25-45	50 001-150 000	25-45
statutární města	50-70	nad 150 000	35-55	nad 150 000	35-55
Praha	70-80	Praha	70-80	Praha	55-70

Zdroj: Balík, 2009, s. 93

Příloha č. 3: Počty podpisů na peticích

1990 - 1994		od roku 1994		
Počet obyvatel v obvodě	minimální počet z obyvatel obce u NK i SNK	Počet obyvatel v obvodě	minimální počet z obyvatel obce u NK	minimální počet z obyvatel obce u SNK
do 1 000	20	do 500	5%	7%
1 001 - 3 000	30	501 – 3000	4 %, nejméně 25	7%
3 001 - 20 000	100	3 001 - 10 000	3 %, nejméně 120	7%
20 001 - 50 000	200	10 001 - 50 000	2 %, nejméně 600	7%
nad 50 000	400	50 001 - 150 000	1 %, nejméně 1000	7%
		nad 150 000	0,5 %, nejméně 1500	7%

Zdroj: Balík, 2009, s. 91

Příloha č. 4: Příklad přepočtu hlasů na mandáty –d'Hondtova metoda

Strana	A	B	C	D
volební zisk	580	488	394	262
Ø na 1 mandát	1. 580	2. 488	3. 394	5. 262
Ø na 2 mandáty	4. 290	6. 244	7. 197	131
Ø na 3 mandáty	8. 193,33	9. 162,66	131,33	87,33
Ø na 4 mandáty	145	122	98,5	65,5
Ø na 5 mandátů	116	97,6	78,8	52,4
Ø na 6 mandátů	96,66	81,33	65,66	43,66
Ø na 7 mandátů	82,86	69,71	56,29	37,43
Ø na 8 mandátů	72,5	61	49,25	32,75
Ø na 9 mandátů	64,44	54,22	43,77	29,11
počet mandátů	3	3	2	1

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha č. 5: Otázky zastupitelstvu obce Mořina použité v sondě do zastupitelstva

1. Je pro Vás příslušnost ke straně, za kterou jste kandidoval(a), podstatná a zavazující při práci v zastupitelstvu obce?
2. Dovedl(a) byste si představit Vaše jméno na kandidátce jiné strany s zcela odlišnými kandidáty?
3. Pociťujete při zasedání zastupitelstva řevnivost a nesoulad mezi stranami? Případně uveďte prosím konkrétní případ.
4. Jak se nejčastěji projevuje názorový nesoulad při zasedání? (diskuse, hádka, kompromis...)
5. Jak byste popsal(a) celkovou atmosféru v místním zastupitelstvu? (charakteristika lokálního politického systému)
6. Je podle Vás současný počet zastupitelů ideální? Nebo by se počet měl změnit a proč?
7. Co, podle Vás, je nejvýznamnějším počinem (rozhodnutím), o kterém současné zastupitelstvo rozhodlo?
8. Jaký názor na tento počín máte Vy osobně?
9. Budete kandidovat opět ve volbách 2010? Odpověď zdůvodněte.
10. Nepřemýšlel(a) jste, po znovuzvolení (i v budoucnu), o možnosti kandidovat na post starosty/starostky? Odpověď zdůvodněte.
11. V čem spatřujete hlavní cíle a priority budoucího zastupitelstva?

Příloha č. 6: Anketní lístek

Vaše pohlaví:

- a) Žena
- b) Muž

Vaše věková kategorie:

- a) 18 – 25
- b) 26 – 40
- c) 41 – 60
- d) 61 a více

Délka vašeho trvalého bydliště
v obci Mořina?

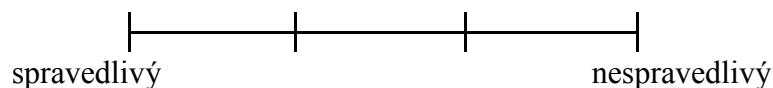
- a) Od narození
- b) Více jak 20 let
- c) Více jak 10 let
- d) Více jak 5 let
- e) Méně jak 5 let

Kolikrát jste, od r. 1994, volil(a)
do Mořinského zastupitelstva?

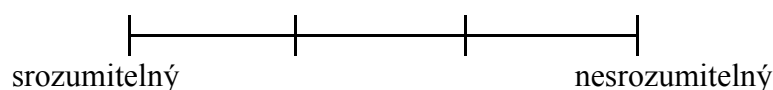
- a) Jednou
- b) Dvakrát
- c) Třikrát
- d) Čtyřikrát
- e) Pětkrát

-
-
1. Jaký je Váš názor na volební systém uplatňovaný v komunálních
volbách? (označte na stupnici)

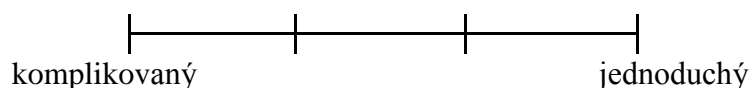
Spravedlivost:

Srozumitelnost:

Způsob volby:

2. Jakým způsobem jste volil(a)?

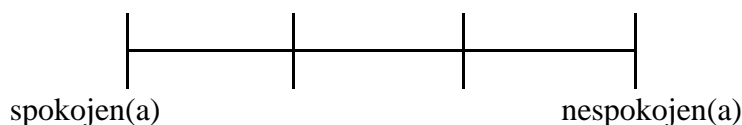
- a) Hlas celé kandidátní listině
- b) Jednotlivé kandidáty různých volebních stran
- c) Jednu volební stranu a z druhé strany další jednotlivé kandidáty

3. Jaký je Váš názor na způsob kandidatury v komunálních volbách?
- a) Preferoval(a) bych volbu pouze celých kandidátních listin, bez možnosti preferenčních hlasů
  - b) Současný systém umožňující preferenční hlasy je ideální
  - c) Dal(a) bych přednost samostatně kandidujícím osobám bez kandidátních listin

4. Kolik kandidátů figurujících na kandidátních listinách jste neznal(a)?
- a) Všechny jsem znal(a)
  - b) Neznal(a) jsem 1 – 2
  - c) Neznal(a) jsem 3 – 4
  - d) Neznal(a) jsem 5 – 6
  - e) Neznal(a) jsem více než 6
  - f) Nikoho jsem neznal(a)

5. Počet kandidátních listin (resp. kandidátů) v obci je podle Vás:
- a) Nedostatečný, měl by se zvýšit z důvodu většího výběru
  - b) Postačující
  - c) Zbytečně velký, stačila by jedna kvalitní kandidátní listina

6. Jak jste spokojen(a) s dosavadním vedením obce?
(označte na stupnici)

7. Uvažoval(a) jste o možnosti kandidovat do obecního zastupitelstva?
- a) Ano
  - b) Ne

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Počet obyvatel

Tabulka č. 2: Vývoj počtu obyvatel

Tabulka č. 3: Věková struktura

Tabulka č. 4: Vzdělanostní struktura

Tabulka č. 5: Vyjíždějící do zaměstnání

Tabulka č. 6: Zaměstnaní podle odvětví

Tabulka č. 7: Výsledky voleb v roce 1994

Tabulka č. 8: Zvolené zastupitelstvo obce 1994

Tabulka č. 9: Výsledky voleb v roce 1998

Tabulka č. 10: Zvolené zastupitelstvo obce 1998

Tabulka č. 11: Výsledky voleb v roce 2002

Tabulka č. 12: Zvolené zastupitelstvo obce 2002

Tabulka č. 13: Výsledky voleb v roce 2006

Tabulka č. 14: Zvolené zastupitelstvo obce 2006

Tabulka č. 15: přehled příjmů a výdajů

Tabulka č. 16: Výsledky voleb v roce 2010

Tabulka č. 17: Zvolené zastupitelstvo obce 2010

Tabulka č. 18: Souhrn identifikačních údajů

Tabulka č. 19: Názor na spravedlivost komunálního volebního systému dle věku a pohlaví

Tabulka č. 20: Názor na srozumitelnost komunálního volebního systému dle věku a pohlaví

Tabulka č. 21: Názor na způsob volby u komunálního volebního systému dle věku a pohlaví

Tabulka č. 22: Způsob volby a neznalost kandidátů

Tabulka č. 23: Způsob volby a délka trvalého pobytu v obci

Seznam grafů

Graf č. 1: Vzdělanostní struktura

Graf č. 2: Srovnání vývoje volebních výsledků ČSSD pro komunální volby a volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

Graf č. 3: Vývoj volebních výsledků

Graf č. 4: Volební účast

Graf č. 5: Vývoj počtu voličů

Graf č. 6: Rozdělení elektorátu

Graf č. 7: Poměr respondentů dle pohlaví

Graf č. 8: Věková struktura respondentů

Graf č. 9: Věkové kategorie respondentů dle pohlaví

Graf č. 10: Délka trvalého pobytu

Graf č. 11: Četnost účasti u voleb

Graf č. 12: Názor na spravedlivost komunálního volebního systému

Graf č. 13: Názor na srozumitelnost komunálního volebního systému

Graf č. 14: Názor na způsob volby u komunálního volebního systému

Graf č. 15: Uplatňovaný způsob volby

Graf č. 16: Názor na způsob kandidatury

Graf č. 17: Neznalost kandidátů

Graf č. 18: Názor na počet kandidátních listin v obci

Graf č. 19: Spokojenost respondentů s dosavadním zastupitelstvem

Graf č. 20: Ochota respondentů kandidovat v komunálních volbách

Seznam schémat

Schéma č. 1: Typologizace obcí dle modelu sestavování kandidátních listin

Schéma č. 2: Sociální klima

Schéma č. 3: Projevy změn v sociálním klimatu obcí

Schéma č. 4: Spojený model sociálního klimata a sestavování kandidátních listin

Schéma č. 5: Dynamika lokálního politického systému v sociálním kontextu